INSTITUTIONES GRAMMATICAE,

In tres partes distributæ.

QUARUM

1. ETYMOLOGIA,
2. De SYNTAXI,
3. ORTHOGRAPHIA & PROSODIA.

QUIBUS SUCCEDIT

Partis quartæ Supplementum.

Editio secunda.

ABREDONIÆ,
Excudebat Edwardus Rabanus, 1633.

CUM PRIVILEGIO.

CLARISS. DNIS.

Mœcenatibus meis omni

observantiâ cultuq; dignissimis,

Dominis Commissionariis

Burgorum Regni SCOTIÆ.

EN, Patres Patriæ clarissima lumina, nostri
Vltima solicitì meta laboris adest.
Legimus hoc æquor vobis auctoribus; Euros
Hinc fugit & littus fessa carina petit.
Sæpè vada & syrtes piguit tentasse: sed ægrum
Publica spes vestræ sæpè levavit opis.
Perfruar hâc! sic vos decoret bona Copia cornu
Divite & Astræâ Pax comitante beet.

D. W.

ORNATISSIMO

ET LAVDATISSIMO CONSULI,

PAVLO MEÑEZIO,

A KINMUNDIE;

NEC NON

PRÆTORIBUS LECTISSIMIS,

Cæteriſq; Reip. Abredonenſis Moderatoribus S. P. D.

PATRES PLURIMÙM MIHI COLENDI,

DVO ſunt quæ, ut plurimùm, homines ſibi invicem devinciunt; *Patria* & *Tempus*. Illud ſuadet Vlyſſis Ithaca: hoc amicitiæ perſuadent; ſi, velut vina generoſa, veruſtatem ferant. Vtroque vinculo adſtrictum me vobis eſſe res dictat. ABREDONIA patria mihi ſedes eſt, nunquam pœnitenda; cum ſuo quodam ingenio felicium ingeniorũ fœcundiſſima Parens & ſit fuerit. Quæ non modo ad bonarũ literarũ ſtudia, ſed & ad Reip. adminiſtrationẽ educta & educata eſſe quis neſcit? Plura & ſecula & exempla ſub oculos ponere haud difficile ſit. Vno, eoque memorabili, contentus ad Te, AMPLISSIME CONSUL, me converto, Cui tot præ-

clara Consulatûs monumenta extant, vt non modò *Littora, Templa, Praetoria* laudibus tuis personent, sed & *ipsa Computa* gratias tibi mediusfidius agere gestiant. Vel invidiâ teste commentitiæ laudis nihil hic cuiquam affingo. Ad *Temporis* diuturnitatem transeo. Tricesimus, Dei beneficio, annus jam agitur, cum formandis & fingendis apud Vos ingeniis operam navo. Tot annorum decursus hoc exigit, ut rude (emeritus quippe miles) jam donet. Militiam tamen hanc ne adhuc quidem defugio, quòd proximè & secundũ Deum benignitas vestra post exhaustas, quà hinc quà inde, molestias innumeras, vires tamen mihi subin de redintegret. Benignitatem hanc, imo, ut benigniùs loquar, Beneficentiam cum aliàs tum in promovendo hoc opere vel maximè expertus sum. Quæ cum ita se habeant, vobis (Ornatissimi Patres) institutiones has nostras exhibeo: ut, si lubet vestris auspiciis in lucem prodeant. Vtinam laboris hujus nostri qualis qualis fructus voti vestri mensuræ respõdeat. Plura addere statueram, verùm modestia, non mea modò, sed & vestra hìc me cohibet. Valete, Patres Spectatissimi, vestrumq; me & vestratem ita fovete, vt ætatis meæ jam ingravescentis residuum in vestri amoris stabilitate & fiduciâ placidè conquiescat. Dat. Abredoniæ, Anno partæ salutis MDCXXXIII. Kal. Maiis.

Vestræ Authoritati Cliens addictissimus,

David Wedderburnus.

D. ARTHURI IOHNSTONI, *M. D. SVFFRAGIVM.*

Arte Vederburni *nunc* Deſpauterius *ingens*
Se melior multò eſt, dimidioq; minor.
Dimidium toto plus eſt, plus inde juventæ
Fœnoris, & citiùs meſſis amata venit.
Annus Olympiadẽ, menſiſq; breviſſimus annũ,
Vna dies menſem vincit, & hora diem.
Hæc nova ſi poſſet redivivus ſcripta tueri
Hippocrates, artem diceret eſſe brevem.

Fratri chariſsimo,

D. W. Scholæ Abredonenſis

Moderatori.

GRAMMATICAS Inſtitutiones tuas, mi Frater, accepi. Non te mortalium ingenium, non ſeculi vitium fugit. Placent quæ à teneris imbibimus, & quæ noſtra. Meliora, nec interdum viſa nedum lecta, ut ſine judicio, ita non ſine naſeâ & ſupercilio rejiciuntur. Cum tamen nulli dubium, quin temporum decurſu ingeniorum luxuries & otium, ut in artium cæterarum, ſic in Grammatices methodum plurima invexerit inutilia pariter & noxia, quæ primigenium nitorem obſcurent. Nec minùs certum, commodam inprimis Grammaticæ (ut de eâ loquamur) explicationem eam demum eſſe, quæ tenellam ætatem neq; importunâ difficultate deterreat, nec prolixitate nequicquam detineat, nec technologematum portentis ſeu operoſo Definitionum ac Partitionum artificio præpeditam obſtupefaciat. Quid enim hoc aliud, quàm artis hujus ingenuam alioqui ſuavitatem corrumpere? Ea demum laudabilis educatio, quæ tempeſtivè & quàm breviſſimo temporis compendio ad Praxin

xin, velut ultimum scopum, ad bonos authores, ad res & solida studia sublatis ejusmodi teretismatis transmittit. Proindeq; Græcam olim juventam, cui lingua duntaxat patria perdiscenda, fœlicibus fatis usam, omnes solidè docti passim agnoscunt. Quo nomine (mi charissime amice, cui in arte hâc recensendâ, Scriptoribus enarrandis singularem dexteritatem Genius indulsit, diuturnus usus firmavit) tuam Grammaticæ emendationem aliq; instaurationem si forsan fatali impetu liver arredat, at quo par est animo Posteritas ævis labentibus prudenter excipiet, justissimum Ordinum Regni suffragium, Academiarum, Scholarum, Vrbium consensum meritissimum, ne dubita, pronunciabit. Tu interea secretus ulwi de literis bene mereri perge. Vale in Domino.

Tui amantissimus frater,
ALEXANDER LUNANUS,
Presbyter.

AD LECTOREM.

HABES (Benigne Lector) alteram Institutionum nostrarum editionem. In quâ adornandâ hoc nobis consilium, Iuventuti prodesse, omnibus, quâ fieri possit, placere. Hoc si assequar, operæpretium feciſſe mihi videar: sin quem, quàm nolit non esse Cynicus, experiar, serrâ nõ pugno. Vt absentem lædit qui cum ebrio litigat; ita se, qui cum Zoilo. Quippe hoc non agere esset, sed satagere. Ac proinde in prolixã Technologiam non excurro. Etenim cui bono? Præsertim si facem meridie accendas. Doctrinæ methodum passim sequutus facili brevitati viam stravi. Eam si mecum emetiantur Filii artis, bene est. Voveo quidem, & hoc fine (Lector candide) nostra hæc ama aut æstima: nec nostra modò; sed & eorum, qui symbolas suas haud gravatè (quæ fuit Doctissimorũ Virorum humanitas) in medium contulere. Vale Lector & vetus illud subinde recole

Nullum fine veniâ placuit ingenium.

Nullum fine veniâ placuit ingenium.

ETYMOLOGIÆ

LIBER PRIMVS.

PArtes Orationis sunt octo, Nomen, Pronomen, Verbum, Participium: Adverbium, Præpositio, Interjectio, Conjunctio. De his partibus earumque proprietatibus ea deinceps docebimus quæ in Rudimentis ob difficultatem prætermissa sunt. Atque hoc semel monuisse sufficiat.

Dictio est declinabilis (puta, Nomen, Pronomen, Verbum, Participium) aut indeclinabilis, nempe, Adverbium, Præpositio, Interjectio, Conjunctio.

Dictionum declinabilium communes proprietates sunt numerus & persona.

Dictio declinabilis est vel casualis, quæ flectitur per casus, puta, Nomen, Pronomen, & Participium: aut modalis, quæ flectitur per Modos, Tempora, & Personas, nempe, Verbum.

Nomen, Pronomen, & Participium, definitionibus distinguere curiosum magis fuerit quàm utile. Quia Pronomen & Participium magnam habent cum nomine cognationem. Quin & usus facile has partes distinguit. In hoc autem omnes conveniunt, quod voces sint flexæ per Genera, Casus, & Numeros. Itaque tres has partes ita quomodocunque definiisse sufficiat.

Nomen est dictio flexa per Casus quæ significat primò aut

mo aut rem ipſam, ut *Petrus, equus, lapis*: aut rei accidens, ut *albedo, albus, magnus, primus*.

Pronomen eſt pars orationis flexa per caſus, quæ pro nomine poſita definitam ſignificat perſonam.

Participium eſt vox flexa per caſus, quæ proprietatum ſuarum partem capit à nomine, videlicet, Genera, Caſus, & Declinationem: partem à verbo, viz. Tempora & Significationes: partem ab utroque, viz. Numerum & Perſonam.

Proprietates nominis ſunt, Perſona, Numerus, Caſus, Genus, Declinatio, Comparatio; item Species & Figura, proprietates maximè communes, de quibus Lib. 7.

De Perſona, Numero, & Caſu, ſatis dictum eſt in Rudimentis. De reliquis deinceps, ac primo de Genere hoc libro per 4 capita. Quorum primum regulas explicat generales nominum ſubſtantivorum, quæ genus habent à ſignificatione. Secundum, regulas eorundem ſpeciales, quæ genus ſumunt à terminatione aut authoritate. Tertium, Obſervationes quaſdam. Quartum, Doctrinam de adjectivis complectitur.

CAP. I. De generibus nominum Subſtantivorum Regulæ generales.

REGVLA I. PRINCIPALIS.

MAſculini Generis ea ſunt quæ marem ſignificant. Huc ſpectant 1. Quæ marem denotant in hominit & brutis; ſive propria ſint, ſive appellativa: ut, *Hercules, Pater. Tyrous*, unus ex equis, Solis, *nauta, aries, Vertes, a Boare.* 2. Nomina Deorum & Angelorum, ut, *Iupiter, Mars, Gabriel.* 3. Ventorum (quia Ethnici hos appellabant Deos) ut, *Boreas, vel Aquilo, the North wind*; *Notus, vel Auſter, the South wind.*

Obs.

Obs. Nomina Deorum, Angelorum, & Ventorum, ideo huc spectant, quia olim pingebantur specie virili. Reg.

Omne viro soli quod convenit, esto virile.
Omne viri specie pictum, vir dicitur esse.

Pingebantur olim & fluvii specie virili ac proinde masculini sunt generis, ut, *Tybris, Thamesis.* Reg.

Masculeum fluvii nomen decet usq; reponi.

Reg. II.

FOEminini generis sunt quę fœminam significant. Huc spectant 1. Quę fœminam denotant in hominibus & brutis; sive propria sint, sive appellativa: ut, *Dido, mater. Podarge*, nomē equę, *obstetrix.* 2. Nomina Dearum, Musarum, Parcarum, Nympharum: ut, *Iuno, Calliope, Lachesis, Echo.* Quia olim pingebantur specie muliebri. Reg.

Esto fœmineum recipit quod fœmina solùm.
Fœmina dicatur facie pictum muliebri.

Huc spectant & nomina insularum, regionum, urbium, ut, *Britannia, Gallia, Lutetia*: quia his poëtæ Numen quoddam fœmininum tribuebant. Eòdem & ob eandem rationem spectant arborum nomina, ut, *pyrus, a peare tree; malus, an apple tree.* Reg.

Insula & vrbs, arbor, regio muliebria sunto.

Reg. III.

COmmunis generis sub articulis *hic & hęc* sunt ea nomina quę significant marem & fœminam sub una terminatione: ut, *hic & hac civis, a citizen; hic & hac parens, the Father, or Mother.* R.

Quicquid utriq; datur, cōmune locatur, ut exul.

Obs. Sunt & alia substantiva, mari & fœminæ con-

venientia sub diversis terminationibus, ut, *hic caupo, hæc caupena, a taverner*: hic *levita vel levites, hæc levitis, a levit.* Vbi terminatio competens mari masculini generis, competens vero fœminæ, fœminini est. REG.

Esto genus varium, varius si terminus id vult.

Excipiuntur ab hac regula, nomina avium, ferarum, & piscium; in quibus sexus difficulter discernitur: hæc enim quoties sub una terminatione marem & fœminam significant, genus sumunt à terminatione, ut, *hic Pistacus, hæc Vulpes, hæc Balena.* Qui sexum discernere volunt, dicunt, *cygnus mas, cygnus fœmina.*

Quatuor exceptiones à dictis regulis.

1. OMne Nomen in um, & Græcum secundæ Declinationis in on vel um, est Neutri Generis (nisi sit viri aut fœminæ proprium) ut, *Ingenium, Scortum, Cruciamium,* nomen Fluvii. *Lugdunum,* nomen oppidi, *Malum, an apple. Ilion,* arx Trojana: at hic *Pægnium,* nomen viri: hæc *Glycerium,* nomen fœminæ.

2. Nomina in [i] tantum pluralis numeri masculina sunt: ut, *hi liberi; hi Parisii.*

3. Omnia pluralia in [a] sunt Neutri Generis: ut, *hæc Antavata, hæc Ilia.*

Ut hæ tres exceptiones ratione significationis, pro regulis habeantur ratione terminationis. VERSVS.

Vm neutrum ponet: hominum si propria tollas.
Haud terne, on, neutrũ est. Pluralia in i maribus
A plurale genus neutrũ sibi poscit ubiq;. [do.

4. Collectiva genus sumunt à terminatione: ut, *hæc Grex, Cohors, Legio, Turba,* &c. *hic Populus, cœtus.* Collectivum est quod in singulari numero significat multitudinem.

REG.

Reg. IV.

NEutri Generis ſunt etiam Subſtantiva indeclinabilia (niſi ſint propria Barbara) ut, *Ador, Verū, Sinapi, Cim, nepet*, ſic *nigrum theta* (de quibus Lib. 3.) & pene indeclinabilia, qualia ſunt Græca quędam: ut, *Hippomanes, Cacoëthes, Epos, Melos, Chaos*: ſic *Virus, poyſon*: item, *Argos*, oppidi nomen. Huc ſpectant Verba & Adverbia pro nominibus ſumpta. Persius; *Scire tuum nihil eſt, niſi te ſcire hoc ſciat alter. Scire tuum*, id eſt, Scientia tua. Idem; *Iam cras heſternum conſumpſimus, ecce aliud cras*: id eſt, alium craſtinum diem. Item, Voces materialiter ſumptæ. *Hemo* in [o] terminatum eſt maſculini generis.

Obs. Vocis forma eſt ejus ſignificatio: materia verò literæ & ſyllabæ: Cum ergo neglecta formâ ſeu ſignificatione, ſpectatur ſolummodo materia, id eſt, literæ aut ſyllabæ, tum vox materialiter ſumi dicitur. Reg.

Sit generis neutri omne indeclinabile fixum.

Cap. II. Regulæ ſpeciales, primæ Declinationis.

R. 1. PRimæ Declinationis deſinentia in [a] & [e] fœminina ſunt: ut, *Ciſta, a Kiſt; Synanche, the ſquinance*. De *Hadria*, & dubiis, Capite tertio.

R. 2. Deſinentia vero in as & in es, maſculina ſunt: ut, *tiaras, a myter*: *cometes, a comet*: *planetes, a planet*: vel *cometa, planeta*, ſub eodem articulo. Reg.

Hæc dat a: fœmineum primæ tibi nomē ine ſit.
As aut es poſcunt ſibi nomina maſcula primæ.

Regulæ ſpeciales ſecundæ Declinationis.

R. NOmina ſecundæ deſinentia in er aut us, maſculina ſunt: ut, *culter*, a knyfe: *nævus*, a ſpot in the bodie.

Except. Fœminina ſunt *vannus*, a ridle: *humus*, the ground: *colus*, a diſtaffe: *alvus*, the bellie. Reg.

Maſcula ſunt culter nævuſq́ & talia cunctu.
Quattuor exceptis vānus, colus ac humº, alvº.

Obs. Græcorū deſinentium in os, quæ Latinè vertunt in us, pleraque maſculina ſunt, ut *Dialogos*, vel *us*: *gyros*, vel *us*, a compaſſe: alia fœminina, ut *periodos*, vel *us*, a poynt: ſic *methodus*, a method: *Synodus*, an aſſemblie.

Reg. ſpeciales tertiæ decl.

R. 1. TErtiæ Declinationis deſinentia in a & e, neutra ſunt; ut, *Diadema*, a King his Crowne: *Cubile*, a Bed. Reg:

Sit neutrum per a vel per e quicquid tertia flexit.

R. 2. Deſinentia in o maſculina ſunt, ut *ſermo*. (*Clit.*

Hinc excipiuntur fœminina eaque varia. 1°. In io deſinentia verbalia, id eſt, nomina à verbis derivata: ut, *Oratio*, a ſpeach: *oblivio*, forgetfulneſſe: & his ſimilia, ut *Ditio*, a Commandement: *Portio*, a portion. *Talo*, alyke for alyke. 2°. *Caro*, fleſh. 3°. Hyperdiſſyllaba in do & go deſinentia, ut *formido*, feare: *ſartago*, a frying pan: at hæc *grando*, hayle, quanquam diſſyllabum: hic *harpago*, ouis, a cleick, quanquam hyperdiſſyllabum. R.

O maribus detur. Verbale, io, cum carovuls hæc.
Fœmineis addes, niſi ſint diſſyllaba, do, go.

Attamen

Attamẽ hæc grãdo, velut hic harpago, requirit.

R. 3. Definentia in c, l, t, neutra sunt, ut *lac*, *milke*: *animal*, *a living creature*: *caput*, *the head*.

Exc. Masculina sunt, *Sol*, *the sunne*: *Mugil*, piscis quidam, *Sal*, *salt*, quod aliquando neutrũ est, sed raro. R.

Sit tibi c neutrum sic l, t: mascula sunto
Hæctria sol, mugil piscis, ceu sal quod & hoc vult.

R. 4. Definentia per an, in, on, masculina sunt: ut, *Titan*, id est, Sol: *Delphin*, *the dolphin fish*: *Canon*, id est, regula: at hæc *sindon*, *small or fine Linnen*: hæc *icon*, id est, *imago*. REG.

Hic an, in, on dant: sindon muliebris & icon.

R. 5. Definentia per en, neutra sunt: ut *fulmen*, *a Thunder*.

Exc. Masculina sunt, *pecten*, *a combe*: *lichen*, *a sort of ring-worme*: *ren*, sive *rien*, *the reen*: *attagen*, *a quayle*: *splen & lien*, *the melt*. REG.

En neutrum pono. Mas est cum pectine lichen,
Et ren sive rien, atagen, splen junge lienem.

R. 6. Definentia in ar, neutra sunt, ut *calcar*, *a spur*: at hæc *lucar*, pro ave, *a laverocke*. Hæc *baccar*, pro herba, quæ vulgo chirotheca dominæ dicitur.

OBS. *Lucar* cum significat pecuniam, quæ ludis vel histrionibus impenditur, item *bacchar*, vas vinarium, neutra sunt. REG.

Ar petit hoc. sed lucar avis, cũ baccare vult hæc.

R. 7. Masculina sunt definentia in er, ut *passer*, *a sparrow*.

Exc. Neutra sunt, 1. definentia in er, quæ significant fructum terræ, ut *papaver*, *the cleeflow*: *piper*, *pep-*

per: at hic cucumer, *the cucumber*. 2. Ver, *the ſpring time*, uber, *the uver*: ſpinter, *a broach*: iter, *a journey*: verber, *a whip*: tuber, *a lumpe*: cadaver, *a carion*. Reg.

Er petit hic. Terræ hoc fœtus, cucumer niſi: ſic Vber, ſpinter, iter, verber, tuber q; cadaver. (ver

R. 8. Deſinentia in or, maſculina ſunt, ut rumor, *a report*: at hæc arbor, vel arbos, *a tree*: hoc cor, *the heart*: marmor, *the marble*: æquor, *a playne field*. R.

His dat or. Hæ arbor: cor neutrum, vt marmor [& æquor.

R. 9. Deſinentia in ur, neutra ſunt, ut guttur, *the throat*: at hic furfur, *clats*: vultur, *a raven*: turtur, *the Turtle Doue*. Reg.

Hoc dat ur. hic furfur capiet cũ vulture, turtur.

R. 10. Deſinentia in as, fœminina ſunt, ut pietas, *Godlyneſſe*.

Exc. Hoc vas, vaſis, *a veſſell*: hic as, aſsis, *a pound*: hic Adamas, *an Adamant*: ſic elephas, *an elephant*: agragas, pro monte vel oppido. Reg.

As petit hæc. neutrũ eſt vas, vaſis: maſcula ſun As, aſsis formãs, adamas, elephaſq; agragaſq. (to

R. 11. Deſinentia in es, fœminina ſunt, ut ſedes, *a ſeat*.

Except. 1. Maſculina Latina, tudes, *an hammer*: ſtipes, *the hogh*: ames, *a hunter his ſtaffe*: pes, *the foot*: paries, *a wall*: merges, *a ſingle of corne*: palmes, *a wyne branch*: limes, *a march*: ſtipes, *a ſtalke*: fomes, *nowriſhment*: trames, *a way*: termes, *an impe of a Tree*: guges, *a Weill*: cespes, *a truffe*. 2. Græca, ut lebes, *a Kettle*: Tapes, *Tapeſtrie*. Reg.

Es ſit fœmineum. tudes hic vult, poples & ames,
Pes, paries, merges, palmes, cum limite ſtipes,
Et fomes, trames, termes, cum gurgite ceſpes:
Maſculei eſt generis græcũ tibi quicquid in es

R. 12. Deſinentia in is, fœminina ſunt, ut *vallis, a valley.*

Exc. Maſculina: *Piſcis, a fiſh*: *axis, an axtree*: *glis, a ratton*: *callis, a playa gate*: *vermis, a worme*: *ſotularis, a ſhooe*: *acinacis, a culmiſh*: *orbis, a trenchour*: *cenchris,* quidam ſerpens: *Vectis, a ſlet*: *poſtis, a poſt*: *ſanguis, blood*: *faſcis, a packald*: *fuſtis, a batton*: *menſis, a month*: *collis, an hill*: *caulis, cale-wort*: *follis, a bellies*: *caſſis, a net*: pro galea fœminini generis eſt: *Torris, a burne tree*: *poſtis, flower*: *enſis, a ſword*: *delphis, a dolphin*: *vomis, the ſocke of a plough*: *Panis, bread*: *funis, a cord*: *lapis, a ſtone*: *unguis, the nayle*: *aqualis, a water tub*: *Aprilis,* nomen menſis. Reg.

Is dabo fœmineis: ſunt maſcula piſcis & axis,
Glis, callis, vermis, ſotularis, acinacis, orbis,
Et cenchris, vectis, poſtis cum ſanguine, faſcis,
Et fuſtis, menſis, collis, caulis quoque, follis,
Et caſſis, torris, quibus addes pollis & enſis,
Sic delphis, cucumis, vomis, ceu panis, & omne
In nis finitum, lapis, vnguis, aqualis, aprilis.

R. 13. Deſinentia in os, maſculina ſunt, ut *lepos, merriment.*

Exc. 1. Fœminina, *cos, a whet-ſtone*: *dos, a tocher good*: *arbos, a tree.* 2. Neutra: *os, oris, the mouth*: *os, oſſis, a bone.* Reg.

Os marib⁹ dctur: cos, dos dabit hæc, ut & arbos.
Hoc os, oris habet: sic os cum postulat ossis.

R. 14. Desinentia in us, neutra sunt, ut *hulcus*, *a byle*. Reg.

Nomen in us ternæ neutrũ dicatur, ut hulcus.

Exc. 1. Fœminina hæc *pecus*, *udis*, *a bruit beast*: *subscus*, *a wedge*: *palus*, *a poole*: *salus*, *safetie*: *senectus*, *old age*: *juventus*, *youth*: *servitus*, *slaverie*: *virtus*, *vertue*: *incus*, *a smith his stude*. 2. Masculina, *Lepus*, *an hare*: *mus*, *a mous*: *chytrapus*, *a footed pot*: *tripus*, *a three footed seat*: composita à *pus*. Versvs.

Dat pecus hæc pecudis, subscusq́, palusq́, salusq́,
Quæq́ senex, juvenis, cũ servio nomina donãt,
Et virtus, incus. Sed mascula sunt lepus & mus,
Et quæ pus donat, veluti chytrapus, volo jungi.

R. 15. Hoc *as*, *avis*, *brasse*: fœminina sunt *laus*, *prayse*: *fraus*, *deceit*: & desinentia in s, præcedente consonante, ut *trabs*, *a balke*: *puls*, *pottage*: *hyems*, *Winter*: *mens*, *the mynd*: *flips*, *an halfe pennie*: *ars*, *an Arte*.

Exc. Hæc verò masculina sunt: hic *pons*, *a bridge*: *mons*, *an hill*: *chalybs*, *steele*: *dens*, *a tooth*: *fons*, *a fountayne*: *seps*, *a serpent*: *hydrops*, *the hydropsie*: *seps* pro sepimento, *an hedge*, fœmininum est. Reg.

Hoc as: laus, fraus hæc; velut s cui consona jungi-
[cta est.
Hic pons, mõsq́, chalybs, dẽs, fons, seps poscit &
R. 16. Fœminina sunt desinẽtia in x, ut *[hydrops.*
filix, *a fairn*: *pax*, *peace*: *radix*, *a root*.

Exc. 1. Polysyllaba in ax & ex, quæ masculina sunt, ut *thorax*, *a breast plate*: *frutex*, *a shrub*; at hæc *fornax*,

a furniſe: *ſimilax*, *a kinde of wood-binde*: *carex*, *the wilde ſeg*: *balex*, *an hairing*: *vibex*, *the marke of a ſtroake*: *forfex*, *a payre of ſhears*: *ſupellex*, *houſehold ſtuffe*. REG.

Hæc petit x: polyſyllaba in ax & in ex. marib⁹ do.
Dic tamẽ hæc fornax, ſimilax, carix, velut ha-
Addatur vibex cũ forfex atq; ſupellex. [*lex.*

2. Excipiuntur etiam hæc maſculina: *fornix*, *a pond, or vout*: *Phœnix*, avis unica: *maſtix*, *igis*, *a whip*: *varix*, *a bolden vayne*: *bombyx*, *a ſilke worme*: *ſpadix*, *Scarlet*: *orix*, animal ex capriarum genere: *calyx*, *an vnſpred floore*: *calix*, *a cup*: *grex*, *a flocke*: *Eryx*, mons Siciliæ: *ſandyx*, genus coloris: *volvox*, *a kind of worme*. Sic compoſita ab uncia, ut *quincunx*, *fiue ounces*. VERSVS.

Maſcula ſunt fornix, Phœnix, cũ maſtige, va-
Et bõbyx, ſpadix & orix, calyx q; calix q. [*rix,*
Grex & Eryx, ſãdyx, volvox, quodque uncia
[*præbet.*

OBS. Non ſolum partes aſſis quæ deſinunt in, x, maſculini ſunt generis; ſed & eæ quæ deſinunt in, ns, ut *triens*, id eſt, tertia pars aſſis: quin & compoſita ex aſſe, ut *ſemis*, *treſſis*, *decuſſis*. Partes autem aſſis ſunt hæ, *Vncia*, *ſextans*, *quadrans*, *triens*, *quincunx*, *ſemis*, *ſeptunx*, *bes*, *dodrans*, *dextans*, *deunx*. As autem conſtat 12 unciis.

Reg. ſpecialis quartæ Decl.

NOmina quartę in us, maſculina ſunt, ut *fructus*, *fruite*.

Exc. Hæc fœminina ſunt: *Domus*, *an houſe*: *porticus*, *a gallerie*: *idus*, *a certayne day of the moneth*: *manus*, *the hand*: *acus*, *a needle*: *tribus*, *a tribe*. REG.

Vs mas cùm quartæ eſt. dom⁹ hæc, cũ portic⁹,
Fœmineiſq; iſtis man⁹, ac ac⁹ & trib⁹ adde. [*id⁹.*

Reg. ſpecialis quintæ Decl.

NOmina quintæ in es definunt & fœminina ſunt, ut *facies, the face: ſpecies, the lykneſſe of a thing*: at hic aut hæc *dies, the day*: hic *meridies, mid-day*. REG:

Fœminei generis ſint omnia nomina quintæ.
Hic quandoq; dies: ſemper dabit hic tibi proles.

CAP. III. Obſervationes quædam de nominibus ſubſtantivis.

OBS. 1. NOmina quædam genus ſumunt à terminatione aut ſaltem authoritate contra regulas generales, ut hæc *Styx, Lethe*, fluvii infernales: Hic *Agragas, Creto, Narbo*. Hoc *Zeugma, Reate, Tybur, Præneſte*: hic aut hoc *Anxur*, nom. oppid. hic *Sulmo*, hoc *Cevas, adis*, loci nomē. Hic aut hæc *Leſbos*, nomē inſulæ: ſic *Abidos*, opp. nom. Item arborū nomina. Hic *ſpinus, oleaſter*: Hoc *Thus, acer, robur, ſiler*: Hic aut hoc *ſuber*.

OBS. 2. Sic *Proles, ſoboles, bellua, beſtia*, fœminina ſunt: *Animal* neutrum quamvis ſignificant utrumque ſexum.

OB. 3. Quædam contra ſumunt genus à ſignificatione, cum à terminatione ſumere id debeant juxta exceptionem à tertia generali regula, ut *Talpa, panthera, dama, grus*, tam maſculini, quàm fœminini generis.

OB. 4. Permulta dubii ſunt generis, quæ pro eadem re in vario genere occurrunt. Dixi pro eadem re, quia *Hadria*, & ſimilia non ſunt dubii generis. Nam *Hadria* pro ſinu maris, maſculinum eſt; pro urbe, fœmininum. Dubia in hunc locum conſultò rejecimus, quòd in his ſufficiat tironibus regulam ſequi, donec frequenti auctorum lectione generis varietatem obſervaverint.

Dubia ſecundæ ac nonnulla quartæ.

Carbaſus hic aut hæc tibi dāt groſſuſq; atomuſq;.

Lecyth⁹ atq; phar⁹, paradiſus, pampin⁹, arquus,
Intybus & ficus, ceu barbitus atque phaſelus.
Sic ſpec⁹ atq; pen⁹: Neutra hæc, cùm tertia flectit
Hic aut hæc libanus, pinus, rub⁹ atq; cupreſſus.
Hic aut hoc vulgus, pelagus conforme ſit illi.

Tertiæ, o, er, is.

Hic aut hæc margo dices, ſic cardo, cupido.
Sic linter, finis, clunis, cum corbe, canalis,
Anguis & halcyonis, torquis, pulvis, cinis, amnis.

S, præcedente conſonante. (*pens,*
Hic aut hæc forceps & adeps, frõs cũ ſcrobe, ſer-
Atq; rudẽs & ſtirps dum truncum ſignificabit.

X. id eſt, *Sardonyx.*

Hic aut hæc cortex & onyx cũ prole, ſilex, lynx,
Imbrex, calx, ramex, pumex, obicem volo jungi,
Atq; culex, natrix: ſunt qui limax quoq; jungũt.

Obſ. 5. Apud poëtas quædam ſunt dubii generis nomina (hæc propria ſeu minus cõmunia vulgò dicuntur) idcircò quod alterum genus habeant a ſe, alterum a nomine communi, quod poëtæ reſpiciunt. Maſculinum a nomine communi (Mons) mutuatur (Ossa) Ovid. *Vtque dedit ſaltus è ſummo Theſſalus Oſſa:* at ex ſe fœmininum eſt. Sic *Othrys, Lucretilis*, nomina montium. Sequentia ex ſe maſculina ſunt; fœmininum autem mutuantur a nomine communi. *Bubo*, a nomine (*Avis*) Virg. *Solaſq; culminibus ferali carmine bubo viſa queri. Albula*, fluvii nomen, a nomine (*aqua*) Ovid. *Tanto eſt Albula pota deo. Eunuchus*, a nomine (*fabula*) Terent. *Quem tranſtulit in Eunuchum ſuam. Centaurus*, a nomine (*navis*) Virg. *Centauro invehitur magna.* R.
Communis proprio quandoq; genus lego junctũ.

Cap. IV. De Adjectivis.

ADjectivorum declinabilium genus & varietas ex Rudimentis patent. Quædam autem indeclinabilia sunt ut hic & hæc & hoc *frugi*. Reg.

Flectitur articulos vox Adjectiva per omnes.

Ob. Adjectiva interdum naturam suam amittunt; id est, ex Adjectivis fiunt Substantiva, idque duobus modis: primò, cum subauditur Substantivum; & tum quidem ejusdem est Generis cujus Substantivum subauditum; ut *Mularis*, masculinum est; quia subauditur lapis, vel dens. Sic *natalis*, scilicet dies; *aprilis*, sciz. mensis, *sonipes*, sciz. equus; *torrens*, sciz. amnis; *oriens, occidens*, sciz. sol: at hæc *continens*, sciz. terra; hæc *biremis, triremis*, sciz. navis: *duri bidentes*, sciz. ligones; *lecta bidentes* sciz. oves. Secundò, Cum nihil subauditur: actum quidem Adjectivum Substantivatú erit Neutri Generis. Substantivatur autem Adjectivum in Neutro Genere, tribus modis: 1° Cum exponitur per nomen, *res*, Virg. *Dulce satis humor*; id est, res dulcis. 2° Per nomen, *pars*, ut *antecedens, consequens* argumenti; id est, pars antecedens, pars consequens. 3° Per *abstractum*, id est, Substantivum ab Adjectivo derivatum; ut *servantissimus equus*; id est, æquitatis. Reg.

Mobile profixo, fixum si subsit, habetur:
Idque genus, fixo quod quadrat, mobile poscit.
Quod si non fixum subsit, neutri generis sit.

LIBER SECVNDVS.

De Declinatione Regulari.

REGVLÆ GENERALES.

1. COmpositum declinatur ut simplex: *pes, pedis*: *bipes, bipedis*: at *exanguis, centimanus*, & alia ex substantivis

ſtantivis facta adjectiva, a ſubſtantivorum lege recedunt.

2. In compoſitis rectus caſus declinatur, non obliquus. Rectus eſt nominativus, reliqui obliqui, ſi nominativo diſſimiles.

Sic *reſpublica, reipublicæ, the common wealth*: *plebiſcitum, plebiſciti, plebiſcito*: *Tribunus plebis*: *Tribuni plebis*: *tribuno plebis*. Sic *hujuſmodi, cujuſmodi*, adject. indecl. at *alteruter, alterutrius, tri*, &c. De caſuum, vel in ſingulari vel in plurali, ſimilitudine vide Rudimenta.

Annotationes ad primam Declinationem.

1. PRimæ declinationis nomina quædam olim genitivum habebant in (*as*) ex quibus hodie reliquum eſt, *familia, familias, a familie*: hinc *pater familias*.

2. In dat. plurali (*abus*) pro (*is*) habent. *Filia, nata, a daughter*: *mula, a ſhee Mule*: *liberta, a free woman ſervant*: *Equa, a Meire*: *Dea, a Godleſſe*: filiabus mulabus, &c. Vt differant a maſculinis *filius, filij*: *mulus, mulis*, &c.

Græca primæ in *a, as, es, e*; & hæbræa in *am*.

AD hanc declinationem præter latina in (*a*) ſpectant græca quadruplicia; in a, ut *Oſſa*: in as, ut *Æneas*: in es, ut *Anchiſes*: in e, ut *Circe*: quæ in ſingulari ſic declinantur; *Oſſa*, accuſativo *Oſſam*: & apud Poetas *Oſſan*.

Æneas: acc. *Æneam*; & Poetice *Æneân*; voc. *Ænea*: in cæteris ut *litera*.

Anchiſes, Anchiſa, Anchiſæ, Anchiſen, Anchiſe, Anchiſe.

Penelope, Penelopes, Penelopa, Penelopen, Penelope, Penelope.

Immo hæc eadem declinantur per (*a*) *Anchiſas*, vel *Anchiſa*: *Helene*, vel *Helena*.

Adam, Adæ: *Abraham, Abrahæ*, in genit. & dat. ſed potius *Adamus, mi*: *Abrahamus, Abrahami*.

Annotat

Annotationes ad secundam Declinationẽ.

1. GEnitivus secundæ Declinationis regulariter parisyllabus debet esse nominativo, ut *liber, libri*: Hinc tamen excipiuntur, *Satur, a, um: Saturi, æ, i: Vir, viri: Trevir, iri: Dexter, dexteri*; & per syncopen *dextri*: *Signifer, eri*; *Armiger, eri*: & reliqua composita a *gero* & *fero*: quin & alia in (*er*) desinentia de quibus hi versus,

Crescit (er) ut gener, et prosper, puer, asper, adulter,
Presbyter atq; tener, miser, exter, gibber, liberq;
Et lacer atq; socer, liger, orta gero, fero, liber;
Addimus his dexter, cui syncopa fiet, ut asper.

2. Vt Pronomina *ille* aut *is*, declinantur ita & quædam nomina, ut *unus, unius, uni*, &c. Versus.

Vnus, uter, neuter, cum solus & ullus & alter,
Atque alius, totus flectes pronomen ut ille.

3. Vs vocativum facit, e, ut *ventus*, e: *Cantherius*, ie, *a gelding*.

Excep. 1. *Deus, O Deus! GOD:* in nom. plurali *Dei*, vel potius *Dii*: in dativo *Deis*, vel potius *Diis*. 2°. *Filius, O fili, a sonne*. 3°. Propria in ius, abjecto (*us*) vocativum etiam formant in (*e*) ut *Georgius, Georgi*.

4. Festa lego per ibus, licet orum dent genitivis: ut *Saturnalia, Saturnaliorum*, vel *Saturnalium, Saturnalibus*. Sic, *Bacchanalia, Floralia*, &c.

5. Irregulariter declinantur *ambo, duo*, singulari carent. pluraliter. Nom. *ambo, duo, ambæ, duæ, ambo, duo*. Genit. *orum, arum, orum*. Dat. *obus, abus, obus*. Accus. *os vel o, as, o*, &c.

Græca secundæ in *os* vel *us*, *on* vel *um*, *eus*, *os* atticum.

1. Ad hanc declinationem spectant græca in (*os*) & (*on*) quæ latini vertunt in *us* & *um*. Sic declinantur, *Peri-*

riodos vel *periodus, di, do. Periodum* vel *periodon, de, do.* Plu. *periodi, periodorum* vel *periodon, dist, dos, di, dis.*

Distichon, vel *um*; *chi, cho*: *distichon*, vel *chum*; *distichon*, vel *chum, cho.* pl. *distticha, distichorũ* vel *distichon*, &c.

2. Item Græca propria in (*eus*) dipthongon desinentia: quæ sic flectuntur.

Orpheus, g. *Orphei*, divisis syllabis, vel *Orphei* per ei diphthongon, vel *Orpheos*. dat. *Orpheo*, vel *Orphei*. acc *Orpheum, Orpheon*, vel *Orphea*. voc. *Orpheu*. abl *Orpheo*.

3. Sunt & Græca quædam in (*es*) longum desinentia, quæ sic declinantur.

N. *Androgeos* g. *o*. d. *o*. acc. *en*. voc. *es*. abl. o. sic *Athos, o*: *Apollos, o*.

Annotationes ad 3. declinationem.

TErtia declinatio varias nominativi terminationes habet: atque adeo variam genitivi formationem. De qua in singulis terminationibus ordine dicemus.

A, atis, *thema. thematis*.

E mutatur in is. *Ovile, ovilis, a sheepe folde. Porcile, porcilis, a swynes stye.* Reg.

Semper a mittit atis: vertes e per is genitivo.

2. O, onis; *Sermo, sermonis.*

Excip. *1*. Quæ inis habent in genitivo: eaque duplicia sunt: 1°. Fœm. in do & go; ut *libido, libidinis, lust: hirundo, hirundinis, a swallow*: *fuligo, fuliginis, soote*: at, *unedo, unedonis, a crab tree*. Alia etiam faciunt inis. *Virgo, a Virgine*: *ordo, an order*: *margo, a margine*: *Apollo, Cupido*. deorum nomina: *turbo, whirle winde*. REG.

Addito nis post o: dat inis muliebre dogoque,
Virgo, ordo, margo cum cardine, Apollo, Cupido,
Turbo, homo, ceu nemo; tamẽ unedo postulat onis

2. *Anio, Anienis,* fluvius. *Nerio, Nerienis,* uxor Martii,

3. *Caro, carnis, flesh.*

Enis habent Anio, Nerio: caro dat tibi carnis.

David, Davidis: *Bogud, Bogudis*, propria: *halec, halecis*: *lac, lactis.* Reg.

Davidis, halecis, lac lactis, Bogudis effer.

L assumit, is: *animal*, *animalis*: *vigil, vigilis, a watch*: *sol, solis*: at *mel, mellis, honey*: *fel, fellis, the gall,* l geminant. Reg.

Additur is post l: sed lis sibi jungunt mel fel.

N assumit is: *Titan, Titanis*: *Delphin, Delphinis*: *canon, canonis*.

Exc. Neutrum en, inis, mutato e in i; ut hoc *fulmen, fulminis*; Item, hic *pecten, pectinis*: *tubicen, tubicinis, a trumpeter.* Reg.

Additur is post n, Titan ita flectitur: omne
Donat inis neutrum, pecten, flamẽ, cano natum.

R assumit is: *calcar, calcaris*: *passer, passeris*: *rumor, rumoris*: *guttur, uris.*

Exc. 1. In ar; *far, farris, corne*: *hepar, hepatis, the liver.*

2. In er, triplicia, 1°. *Imber, imbris, a shower*, & composita *September, October, November, December*: item *celeber* & *saluber*. 2°. *cer, cris*, adjectiva; ut *acer, acris, sharpe*: *alacer, alacris, chearfull*: at substantiva regularia sunt, ut *acer, aceris, the mazer-tree*. 3°. *Ter, tris*, latina: *uter, utris, a bottle*: *venter, ventris*: at *later, lateris, a tyle.* Item tria græca; *pater, patris*: *mater, matris*: *linter, lintris*: reliqua servant regulam: *crater, crateris, a cup.*

3. Anomala item seu irregularia sunt, *iter, itineris*: *Iupiter, Ioβis*: *cor, cordis, the heart.*

4. *Robur, roboris, an oake, or strength*: *jecur, jecoris*, vel *jecinoris, the liver*: *femur, femoris, the hogh*: *ebur, oris, Ivorie.* Reg.

R capit is. sed far, farris dabit: hepatis hepar:
Imber bris cum prole dabit, celeberque saluber:
Mobile cer cris dat, dăt tris ter cuncta latina.
Et pater & mater, liter; dat eris later: & cor,
Cordis; iter, tineris: Iovis optat Iupiter usq.
Robur oris, jecur, atq; femur tibi præbet eburq.

As, atis: *pietas, pietatis*: at hoc *vas, vasis*: hic *vas, vadis, a cautioner*: *mas, maris*: *as, assis. Reg.*

As atis format: vult mas, maris: as dabit assis.
Hoc vas vasis habet: vas hic vadis exigit usq.

Es mutatur in is: *Sedes, sedis*: *labes, labis, a blot.*

Exc. 1. Es, edis, penult. longâ. *hæres, hæredis, an heire*: *merces, mercedis, a reward*: at *pes, pedis*: hæc *compes, compedis, a fetter*, penult. brevi.

2. Es, idis, penultimâ brevi; compositæ a *sedeo*. *Deses, desidis, sweir*: *obses, obsidis, an hostage*, &c. anomalum etiam est *Ceres, Cereris*, dea frugum.

3. Es etis penultimâ longâ. *quies, quietis, rest*: *locuples, pletis, rich*: *mansuet, mansuetis*, id est, mansuetus.

4. Es, etis, penultimâ brevi: *teges, tegetis, a mat*: *seges, getis, growing corne*: *interpres, interpretis, a trinchman*: *præpes, prapetis, swift in flying*: *abies, a firre tree*: *Indiges, in cœlitum numerum relatus*: *perpes, perpetuall*: *teres, round*: *hebes, dull. Reg.*

Es mutabis in is: merces hæresque dat edis:
Vult idis a sedeo natum: locupleſque quieſque
Et manſues etis formant: per etis teges exit,
Et seges, interpres, præpes, parieſque, abieſque,
Indiges atque aries, perpes, teres, ac hebes adde.

Pes, pedis e breviat: Cereriſq; Ceres retinebit.

5. Es, itis, penultimâ brevi, hic *tudes, tudítis*: hic & hæc *miles, militis, a ſouldiour*: Et omnia reliqua maſculina & communia in es de quibus nihil dictum. Præter hic *Verres, verris*: hic et hæc *vates, vatis, a Prophet, a Propheteſſe*. Verſus.

Dic verres verris, vates vatis. per itis fit
Communis generis non dictum ſive marini.

Is in genitivo non mutatur. Hæc *vallis*, hujus *vallis*: hic *panis*, hujus *panis*.

Exc. 1. *Cuſpis, cuſpidis, the poynt of a weapon*: *lapis, lapidis, a ſtone*.

2. *Dis, ditis, rich*: *lis, litis, ſtryfe*: *Samnis, Samnitis, gentile*: *Quiris, Quiritis*, id eſt, Romanus, penultimâ lõgâ.

3. *Glis, gliris*.

4. *Cinis, cineris*: *Vomis, Vomeris*: *pulvis, pulveris*: quia hæc olim deſinebant in er.

5. *Sanguis, ſanguinis*: *pollis, pollinis*, quia olim *ſanguen, pollen*. Reg.

Is non mutabo. dant dis cuſpis, lapis: itis
Dis, lis, atq; Quiris, Sãnis: glis, gliris habebit.
Quod dedit er dat eris: quod in (n) fuit, ut prius (efferi.

Os, otis. cos, cotis: dos, dotis.

Exc. 1. *Os, oris*: hæc *glos, gloris, a good ſiſter*: *mos, moris, an vſe*: *ros, roris, dew*: *flos, a flower*. Item quæ deſinunt in os vel or: *labos* vel *labor, laboris*: *honos* vel *honor, honoris*: at *arbos* vel *arbor, arboris*, penult. brevi. Item *os, oris, the mouth*: at *os, oſſis, a bone*.

2. Hic et hæc *bos, bovis, an Oxe or Cow*: *cuſtos, cuſtodis, a keeper*. Reg.

Os otis formet. glos, mos, ros, flos facit oris:
Quod dedit or, faciet velut prius: os habet oris.

Ossis os, at cūstos, cūstodis: bos bovis optat.

Vs, oris penult. brevi, ut *frigus, oris, colde:* *pecus, pecoris, cattell.* at hæc *pecus, pecudis* penult. brevi. Comparativa neutri generis penultimam producunt, quemadmodum commune in or, ut *pejus, pejoris. Reg.*

Vs tibi mittit oris. pejus pejoris habebit.

Exc. 1. Vs, eris: *ulcus, ulceris, a byle:* *vellus, a fleece:* *Venus,* dea amoris: *genus, kindred:* *viscus, the bowels:* at *viscus, visci, glew:* *acus, chasse:* *fœdus, a covenant:* *scelus, a great cryme:* *pondus, a weight:* *vulnus, a wounde:* *munus, a gift:* *onus, a burden:* *sidus, a starre:* *latus, the side:* *opus, a worke:* *funus, a buriall:* *rudus, a lumpe of salne stones.*

2. Vs, udis, penult. longâ, *incus, incudis: subscus, subscudis: palus, paludis.* Vers.

Dant eris hulc°, olus, vellus, Venus, & gen°, at q.
Viscus, acus, fœdus, scel° & cum pondere, vuln°,
Munus, onus, sidus, latus, ac opus & vetus addo,
Et funus, rudus: subscus, incus, palus, udis.

3. Vs, uris penult. longa. *tellus, telluris,* Dea terræ, et monosyllaba, *jus, juris, right or law:* *thus, thuris, incense:* at *grus, gruis:* *sus, suis.* His affine est *Ligus,* vel potius *Ligur, liguris,* penult. brevi; in Liguria natus.

4. Vs, utis, fœm. non dicta. *salus, salutis:* *juventus, juventutis,* &c. *Intercus* adjectivum facit *intercutis* penult. brevi. Vt *morbus intercus, the dropsie.* Vers.

Vris habet tellas, veluti monosyllaba; grus, sus
Dant iis: ast utis muliebria cætera formant,
Dat pecudis pec° hæc. Intercutis (u) breviabit.

Vocales ante s jam fuerunt, succedunt diphthongi & consonantes. Reg.

Æs, eris: præs, prædis habet: laus, fraus q. dat audis

Nomina in (bs) et (ps) formant genitivum in bis et pis, posito (i) ante(s) ut *plebs, plebis, the common people*: *seps, sepis, an hedge.* Reg.

Plebs, plebis format, seps optat sepis habere.

Obs. Polysyllaba habentia e ante bs aut ps (e) vocalē mutant in (i) in genitivo ut *cœlebs, cœlibis, Unmarried*: *forceps, forcipis.* At *auceps, aucupis, a fowler.* Vers.

E per i mutabunt polysyllaba: dat cupis auceps.

Hyems, hyemis, winter: *puls, pultis, pottage*: *caput, capitis*: *sinciput, the forehead*: *occiput, pitis, the hind head*: sic composita adjectiva, *biceps, bicipitis, two headed*: *præceps, præcipitis, headlongs*: *anceps, ancipitis, doubtsome.* R.

Dic hyemis, pultis, capitis, cipitis dabo proli.

Nomina in (ns) & (rs) faciunt genitivum dempta s, & addita tis; ut *mens, mentis*: *Lars, Lartis*, non *Lar*, propriū Imperatoris. *Elmyns, Tyrins, this*, aspirantur. REG.

Ns, aut rs, s demens, tis dabit apte.

Exc. 1. Quæ *dis* habent, *glans, glandis, an accorne*; & compositum *juglans, a wall-nut*: *nefrens, nefrendis, a gryce*: *lens, lendis*, pro vermiculo capitis; at *lens, lentis*, pro legumine: *frons, frondis*, pro folio arboris; at *frons, frontis*, anterior pars capitis: *libripens, libripendis*, qui stipendium pendit militibus. Item composita a *cor*, ut *misericors, misericordis, mercyfull*: *concors, concordis, agreeing*: *discors, discordis, disagreeing.* Nota. *Iens, euntis*; *quiens, queuntis*, participia; at *ambiens, ambientis.* VERSVS.

Dis vult glans, nefrens, capitis lens, & folium [frons,
Libraq; cum pendo, & quod cor faciet tibi nomē,
Vntis habēto quiens & iens; legē ambio spernit.

Nomina in x desinentia mutant x in cis: *pax, pacis*:

perdix, perdicis, *a partridge*.

Exc. 1. Quædam formant genitivum in gis: lex, legis, *a law*; frux, frugis, *corne*; aquilex, aquilegis, *a well maker*; rex, regis, *a King*; grex, gregis; remex, remigis, *a rower*; impetix, impetigis, *a ring-worme*; conjux, conjugis, *the Husband, or Wyfe*. 2° Senex, senis, *olde*; nox, noctis, *the night*; nix, nivis, *snow*. Reg.

X in cis muto. per gis, lex, frux, aquilex, rex,
Impetigi jungas grex, & cum remige conjux.
Dic nivis & noctis, senis; à nix, nox q. senex q.

Obſ. Polyſyllaba in, ex, mutant (e) in (i) in genitivo; Vertex, icis; remex, remigis: at myrmex, myrmecis, prop. ſervi: verbex, verbecis, inde verbecina, *mutton*; aquilex, aquilegis; halex, halecis; reſex, reſecis, id eſt, palmes ſubſidiarius: Lelex, Lelegis, proprium viri: Celex, Celecis, fluvius: hæc ſupellex, ſupellectilis. Verſ.

E, per (i) mutabunt polyſyllaba; quam retinebunt
Myrmex & verbex, aquilex, halexque reſexque
At ſ. Lelex, Celex: Cilis optat habere ſupellex.

De Accuſativo Sing.

Accuſ. ſingularis definit in em, ut *ſermo, ſermonem*.

Exc. 1. Quędam mittunt accuſativum in (im) vis, vim, *force*: cucumis, cucumim, *the cucumber*: ravis, ravim, *hoarſeneſſe*: tuſſis tuſſim, *the hoaſte*: ſitis, ſitim, *thirſt*. Verſ.

Im dant vis cucumis, ravis, tuſſiſque, ſitiſque.

2. Quædam in (em) vel (im) ut *buris, burem*, vel *rim*, &c. Buris, *the ſtilt of the plough*: pelvis, *a baſon*: ſecuris, *an axe*: puppis, *the hinder part of a ſhip*: turris, *a towre*: reſtis, *a corde*: febris, *a fever*: peſtis, *the peſt*: navis, *a ſhip*: bipennis, *a two-edged axe*. VERS.

Em dat & im buris, pelvis cum clave, ſecuris.

Et puppis, turris, restis, sic febris, aqualis,
Sic pestis, navis, torquis, conjunge bipennem.

De Ablativo Substantivorum.

Ablat Substantivorum definit in (e) *sermo, sermone.* R.
Sextus e donabit fixis, ceu mucro mucrone.

Excipiuntur primò. Quę mittunt ablativum in (i) tantùm, qualia sunt, 1°. Neutra in al, ar, vel e, ut *animal, animali*: laquear, *laqueari, the sylling of an house*: *mare, mari, the sea.* Ovid. Tamen *mare* dixit metri gratia. at *sal, iubar, hepar, far, nectar* mittunt ablativum in e *sale, iubare,* &c. Sic et masculina in al vel ar, *Cæsar, Cæsare*: *Hannibal, Hannibale.* 2°. nomina mẽsium. ut *aprilis, aprili*: *september, bri*: 3°. Quę mittunt accusativum in (im) ut *tussis, tussim, tussi.* Vers.

Vectigal, laquear, præsepe & talia neutra
I dant. Sal, hepar, far, nectar deme juharque.
Mẽsib° (i) tantũ est, ut queis (im) quart° habebit.

Secundò. Excipiuntur quæ habent ablat. in (e) vel (i) quæ sunt duplicia: 1°. mittẽtia acc. in (em) vel (im) ut *buris, burem* vel *rim, buri* vel *buri*: 2°. hęc nomina *finis, fine* vel *fini*: sic *fustis*: pugil, *a kemp*: vigil, *a watch*: imber, *raine*: neptis, *a neece*: tridens, *a three forked scepter*: classis, *a navie*: strigilis, *an horse combe.* Cętera notę sunt significationis.

Sext° (e) donat et (i) cũ quart° in (em) vel in (im) fit
I vel e dat: finis fustis, pugil, & vigil, imber,
Vnguis, avis, postis, vectis cum nepte, supellex,
Atq; tridés, classis cum civis et amnis et ignis,
Sic anguis strigilis, strigili; vix strigile dicam.

De Ablativo Adjectivorum.

ADjectiva quæ neutrum in (e) habent, mittũt abl. in (i) tantum ut Nom. hic et hæc *dulcis*, et hoc *dulce*,

Abl. *dulci*: at poetæ interdum *dulce*: *cæleſte* in ablativo. Reliqua adjectiva habent (e) et (i) *felix, felice* vel *ci, melior, meliore* vel *ri.* at *pauper, paupere* tantùm: ſic *ſoſpes, ſoſpite, ſaſ:* hoſpes, hoſpite, *an hoaſte or gueſt.* De nomine plus vide lib. 3. Reg.

Mobile ſi neutrum per e flectet, ſextus in (i) fit.
Mobilib° reliquis (e) vel (i) dabo; ſi tria demas.

De Nom. Accuſ. & Voc. Plur. in Neutris.

NOminativus pluralis neutrorum habet *a*, aliquando *ia*.

A tantùm habent ea quorum abl. ſing. fuit in (e) tantùm *corpus, corpore, corpora, a bodie.*

Ia habent quorum ablativus ſing. habet (i) ſolùm; vel (i) & (e) ſimul, ut *mare, mari, maria: felix, felice,* vel *felici, felicia.*

Exc. 1. *Vetus, vetere* vel *ri, vetera,* hinc G. P. *veterum* tantùm. 2°. Comparativa: ut *melius, meliore* vel *meliori, meliora.* Reg.

Quod dedit (i) ſexto (niſi comparat) hoc ia ponit.
Si verò ſolùm dat ſextus (e) non (ia) ponet.

De Genitivo Plurali.

HIC Latina triplicia ſunt vel enim mittunt genitivum in (ium) tantùm, vel (um) tantùm, vel (um) aut (ium)

De genitivo in (ium) tantùm.

QVÆ mittunt abl. ſing. in (i) tantùm, vel in (i) aut (e) ſimul, mittunt, genit. plur. in (ium) ut *animal, ali, alium:* : *imber, bre,* vel *imbris, brium: felix, ce,* vel *ci, cium: dulcis, ci, cium.*

Excipiuntur hinc, 1°. Comparativa, ut *melior, ore,* vel *ori, orum.* 2°. Alia, ut *vigil, vigilum: pugil, lum: memor, memorum, mindfull: dives, itum, rum: ſtrigilis, ſtrigilum: inops, inopum, poore:* & compo-

l, r, es, is, ps, rs, x.

ſita *capio*, ut *particeps*, *participum*, *partaker*: *municeps*, *municipum*, *a citizen of a free burgh*: *conſors*, *conſortum*, *a fellow or match*: *ſupplex*, *ſupplicum*, *humble*: *opifex*, *opificum*: *artifex*, *artificum*: Hæc enim quanquam mittant abl. ſing. in (e) vel in (i) genit. tamen plur. mittunt in (um) ut *vigil*, *le*, vel *li*, *vigilum*; ut ſupra.

Obſ. Pleraque ex his ideo mittunt genit. plur. in [um] ut differant a ſubſtantivis his, *conſortium*, *ſupplicium*, *artificium*, *opificum*, *municipum*, &c.

De genitivo in (um) tantùm.

SI ablat. ſing deſinat in [e] tantùm, genit. pluralis deſinit in [um] ut *mucro*, *mucrone*, *mucronum*.

Excipiuntur hinc. 1°. *As*, *aſſium*, ejuſque partes, *triens*, *deunx*, &c. Item compoſita *ſemis*, *ſemiſſium*, &c.

as, is. os, us, bs, &c. or, x. 2°. Multa monoſyllaba, ut *mas*, *marium*, & cætera monoſyllaba latina in as deſinentia: ſic *glis*, *glirium*: *lis*, *litium*: *cos*, *cotium*: *dos*, *dotium*: *os*, *oſſium*, (at raro, *oſtium*) *mus*, *murium*: *trabs*, *trabium*: *mens*, *mentium*: & reliqua monoſyllaba deſinentia in (s) præcedente conſonante. His adde *cor*, *cordium*: *faux*, *faucium*, *the throat*: *nix*, *nivium*: *nox*, *noctium*: ſic polyſyllaba in ns, ut *juglans*, *nefrens*. Excipiuntur & alia polyſyllaba, quorum alia creſcunt in genit. ut *Sampſis*, *Samſitium*: *cohors*, *tium*: alia non creſcunt. ut *caro*, *carnium*: *uter*, *utrium*: *linter*, *lintrium*, & deſinentia in [es] ac [is] quæ non creſcunt, ut *ſedes*, *ium*: *vallis*, *ium*, pauca tamen Excipiuntur. Verſus.

Vim dant iſta canis, juvenis, vates volucriſq:
Forte etiam panis, ſoboles, cum q: indole proles.

De Genitivo in [um] vel [ium]

QVidam genitivi in [um] vel [ium] uſitati ſunt etiam apud oratores, ut *apum* vel *apium*, *ſerpentum* vel *ſerpentium*, *optimatum* vel *optimatium*, *locupletum* vel *locupletium*.

obſ. Quæ carent numero ſing. genit. *formant* a ſing. ficto. Hac ratione [ium] faciunt *fores, fortium: manes, manium: Alpes, Alpium.* Contra [um] ſolùm faciunt, *lemures, cœlites, majores,* &c. *Opes* pro divitiis analogiam non ſequitur, ejus enim genit. plur. eſt opum a ficto ſing. *ops.*

Regulæ Genitivi pluralis.

Præbet (ium) patrius, ſi ſextus in (i) fuit ante.
Si ſextus fuerit per (e) tantùm, patri° (um) dat.

De Dativo.

DAtivus pluralis definit in ibus, ut *mucro, mucronibus.* at *bos, boum, bobus* vel *bubus.* Reg.

Tertius eſt in ibus. bos bobus flecto boumque.

De Accuſativo in non neutris.

Hic accuſativus definit in es. *mucro, mucrones.*

At quorum genitivus fuit in (ium) in accuſativo habent (es) vel (eis) ut *pars, partium, partes* vel *parteis: omnes, omnium, omnes* & aliquando *omneis.* Quidam ſcribunt per i longum, *partis, omnis.* At Trallеis, Sardeis tantùm. Reg.

Cũ Genitiv° (ium) dat, quart° in (eis) quoq; fiet.

De Græcis tertiæ declinationis.

GRæca plurima ad tertiam declinationem ſpectantia multùm recedunt a latinorum analogiâ; ſiquidem. 1°. Mittunt pleraque genit. ſing. in (is) vel (os) ut *thema, thematis* vel *thematos: Pan, Panis* vel *Panos.* 2°. Accuſativum ſing. in (em) vel (a) plural. in (es) vel (as) *gigas, gigantis* vel *os, gigantem* vel *giganta, gigantes* vel *gigantas*: ſic alia permulta creſcentia in genit. 3°. Genit. plur. in (um) vel (on) *hareſis, hareſeos, hareſeum* vel *hareſeon*; & quæ in (s) definunt (præſertim propria) ſæpe (s) abjiciunt in vocativo, *Paris*, o *Pari*: *Pallas*, o *Palla*, viri proprium: at *Pallas*, o *Pallas*, ſapientiæ dea.

2. Græca fœm. in (o) genitivum formant per (us) reliquos casus per o. *Dido* gen. *Didus* dat. acc. voc. abl. *Dido*. Sic *Manto, Calypso*, &c.

3. Græca in (on) plerumque mittunt genit. in ontis. ut *Phaeton, Phaetontis*.

4. As, antis, masculina. *Calchas, Calchantis*.

5. As, adis, fœminina & cõmunia. *Pallas, Palladis*: *lampas, lampadis, a lampe*: hic & hæc *Arcas, Arcadis, gentile*. Item *Arcas, puer*.

6. Es, etis penult. longâ. *Lebes, lebetis: tapes, tapetis: Cres, Cretis: Chremes, Chremetis*: & interdum *Chremis*.

7. Is, idis. *pyxis, dis, a box: AEneis, AEneidis* vel *AEneidos*. *Paris, Paridis* vel *Paridos* vel *Paris*: acc. *Paridem, Parida* vel *Parim*: voc. *Pari*, abl. *Paride* vel *Pari*. Sic flectenda sunt *Daphnis, Alexis*, &c.

8. Is (ios) vel (eos) accus. (in) vel (im) ablat. (i) *hæresi, hæreseos* vel *hæresios, hæresim* vel *hæresin, hæresi*.

Obs. Multa alia in is, præsertim imparisyllaba, acc. & abl. sing. ita formant, ut *phthisis, im*, vel *in*, abl. *i*.

9. Is, inis, *Salamis, Salaminis*.

10. Is, entos. *Simois, Simoentes*. fluvius Troiæ.

11. Ys, yos. *Capys, Capyos*. Viri proprium. *Tethys, yos*, dea maris: *chelys, an Harpe*. acc. *chelyn*, abl. *chelyn*.

12. Os, ois. *Tros, Trois*; *Thos, Thois*; *Heros, Herois*; *Minos, Minois*.

13. Vs, untis. *Hydrus, Hydruntis*; *Amathus, Amathuntis*, & aliquot alia locorum nomina.

14. Vs, odis; ut *chytrapus, odis*; *tripus, odis*.

15. Ax, actis; *Hylax, actis*; *Asilyanax, Asilyanactis*.

16. X, gis; *Sphinx, Sphingis*.

Annotationes ad declinationem quartam & quintam.

1. QVartæ declinationis genit. sing. sæpe invenitur in quis apud Comicos. Ter. *Ejus anuis causâ, quæ erat mortua*.

Obs. Hujus rei causa est, quia nomina quartę declinationis olim flectebantur per tertiam, ut *grus* & *sus*: nunc verò contracta in quibusdam casibus, novam declinationis faciem induunt: *manus, manuis*, contractè *manus*: *manuem*, contractè *manum*: *manue*, contractè *manu*: *manues*, contractè *manus*.

2. Vbus pro ibus in dat. plur. habent ista *acus, acubus*: *arcus, arcubus, a bow*: *artus, artubus, a joynt or member*: *ficus, a fig*: *lacus, a loch*: *partus, a birth*: *portus, an harberie for ships*: *quercus, an oake*: *specus, a den*: *tribus, veru, a speit*.

a.f.l.p. q.f.t.v.

3. *Iesus*. gen. *Iesus*: dat. *Iesu*: acc. *Iesum*: voc. *Iesu*: abl. *Iesu*.

4. Quintæ declinationis Gen. apud Poetas invenitur contractus in (e) longum vel (i) ut *dies, dies*: vel poeticè, *die*, ut *dij*. Virg. *Libra die somnique pares ubi fecerit horas*.

LIBER III.

HActenus declinatio regularis; Heteroclita sive Irregulariter declinata sunt triplicia: *Variantia, Desectiva*, & *Abundantia*. *Variantia* sunt triplicia: 1° variant genus tantùm: 2° Declinationem tantùm: 3° Genus & Declinationem.

Variantia genus tantùm sunt quadruplicia: 1° in sing. sunt masculina, in plur. neutra: *Dindymus, Dindyma*: *Ismarus, Ismara*: *Mænalus, Mænala*: *Gargarus, Gargara*: *Taygetus, Taygeta*, montes: *Pangæus*; *Tænarus*, Promontoria. *Avernus*; lacus. Appellativa etiam, hic aut hæc *carbasus, a sayle*: *sibilus, hissing*: *Tartarus, the Hell*: at hic *locus*, hi *loci*, vel hæc *loca*: hic *jocus*, hi *joci*, vel hæc *joca*: hic *cætus*, hi *cæti*, vel hęc *cæte*. Vers.

Mascula sunt primo numero, sed neutra secũdo
Dindymus, adde loc⁹, sic Ismarus, & joca.

Mænala, Tayget°, ceu Tartara, Gargará, Aver-
Sibila, Pãgæus: sic Tænara, carbasa flecte. [*nus*;

2° In sing. fœminina, in plur. neutra sunt, hęc *Pergamus, mi*; hæc *Pergama, orum*: hæc *supellex, ctilis*, ab antiquo *supellectile*: unde etiam hæc *supellectilia*. Plura etiam obliquos formant ab antiquis nominativis, ut *Iupiter Iovis*, ab antiquo *Iovis*. &c. REG.

Hæc prius, hæc post dãt tibi Pergamus atq; su-
[*pellex.*

3° In sing. neutra sunt, in plur. masculina, hoc *Elysium, sii*; hæc *Elysia, siorum*, sedes bonarum animarum; hoc *Cælum*; Pl. hi *Cæli, Cælorum*, HEAVEN: hoc *Argos*; Plur. hi *Argi, Argorum*, oppidum Græciæ.

4° In sing. neutra, in plur. mascul. vel neutra sunt, *filum, fili*, vel *fila, a threed*; *frænum, fræni*, vel *fræna, a brydle*: *rastrum, rastri*, vel *rastra, a spade*: *capistrum, capistri*, vel *stra, an halter*: *claustrum, claustri* vel *stra, a Cloyster*. REG.

Elysium, Cælum pluraliter i dat & Argos.
Plurali numero sunt mascula, neutrave frænũ,
Et filum, claustrum, rastrum, cõjunge capistrũ.

5° *Plus* in sing. neutrum, in plur omnis generis adjectivum, quod ita inflectitur. Sing. hoc *plus, pluris*; Dat. caret; Acc. *plus*; Voc. *plus*; Abl. *pluri*. Plur. Nom. Acc. Voc hi & hæ *plures*, & hæc *plura*, vel *pluria*; Gen. *plurium*; Dat. & Abl. *pluribus*. REG.

Est primo numero neutrum, plus omne secũdo.

2. Quæ variant Declinationem tantùm sunt tria, hoc *vas, vasis*; hæc *vasa, vasorum*. Hoc *jugerum*, i, o; pluraliter hæc *jugera, jugerum, an acre of land*. Dicitur etiam in sing. *jugeris* & *jugere*; item *domus*, quod ita flectitur, hęc *domus*, hujus *domus*, huic *domo*, vel *domui*, hunc *domum*, O *domus*, ab hac *domo*. Plur. hæ *domus*,

narum *demorum*, vel *demuum*, his *domibus*, has *domos*, O *domus*, ab his *domibus*. REG.

Tolle me, mu, mi, mis, si declinare domus vis.

Obs. Domi adverbium potiùs est, quam genitivus.

3° Quæ variant Genus & Declinationem tria sunt; hoc *epulum, li, a banquet*; hæ *epulæ, arum, ordinarie beare*; hoc *delicium, cii*; hæ *deliciæ, ciarum, dainties*; hoc *balneum, ei*; hæ *balneæ, arum*, vel hæc *balnea, orum*.

De Defectivis.

DEfectiva sunt triplicia: 1°. Ir declinabilia, id est, carentia variatione casuum. 2°. Casu aliquo deficientia. 3°. Altero numerorum.

2. De defectivis in genere tria notanda sunt: 1°. Multa carere vocativo, quòd rem semper absentem significent, qualia sunt interrogativa, ut *quis, qualis, quantus*: signa distributiva, ut *quisque*: infinita, ut *aliquis, siquis*: negativa, ut *nemo, nullus, neuter*: relativa: ut *qui, qualis*, & pleraque pronomina, ut monuimus in Rudimentis. 2°. Multa carere plu. numero, eò quod ipsorum significatio pluralem non admittat, aut ejus usus rarius occurrat. Huc spectant pleraque propria, ut *Roma, Petrus, Offa*: item appellativa multa, ut *lac, piper, argentum, puerilia, juventus, calliditas*, aliaque ejusmodi vitiorum, virtutum, ætatum nomina. Et multa quintæ, *glacies, macies*. 3°. Multa carere singulari numero, quòd semper res plures significent, *posteri, majores, minores, opes, divitiæ*. Huc spectant numeralia cardinalia, *duo tres, quatuor*: & distributiva, *singuli, bini, terni*, &c.

De Indeclinabilibus.

INdeclinabilia sunt hæc: 1°. Nomina quartę in (u) in sing. non declinantur, ut *cornu*. 2°. Omnia sing. in (i) ut *Sinapi, mustard*. 3°. Numeralia cardinalia a *quatuor* ad *centum*. Reliqua vero declinantur, ut *unus, duo, tres, ducenti, trecenti*, &c. Sic mille substantivum, in plu. declinatur, *millia, ium, ibus*: at adjectivum hi & hę & hæc

mille, indeclinabile est. Huc referuntur, *tot, quot, tot-dem, quotcunque, quotquot*; quæ numerum indefinitè significant. 4°. Voces materialiter sumptæ, de quibus libro primo. 5°. Nomina literarum, ut *alpha, theta*. REG.

Nomen in (u) nullum numero variabo priore
Nusquã nomẽ in (i) numerosq́, notasq́, reflecto
Hinc duo, tres, unus volumus cum millia dent
Et quæ dat centum: testem tibi pono ducenti.

Indeclinabilia etiam sunt, *nugas*, *a claverer*: *fas*, *laughfull*: *præsto*, *present*: *necesse*, *necessarie*: *cæte*, *tempe*, *a pleasant place in Thessalie*: *nefas*, *vnlaughfull*: *opus*, *needfull*: *damnas*, id est, *damnatus*: *cæpe*, *an Onyon*: *pondo*, utriusque numeri, *a weight*: *pedum*, *a shepheard club*: *nequam*, *vnprofitable*: *nil*, *nihil*, *nothing*: *virus*, *poyson*: *ador*, frumenti species.

Non declinantur nugas, fas, præsto, necesse,
Cum cæte tempeq́, nefas, opus, addito damnas,
Cæpe & pondo, pedum, nequã, nil, virus, adorq́.

Huc spectant Barbara nec latina nec græca, ut *Bel, Aminadab*. Et voces quędam obscuræ & ignobiles, ut *hir, frit, git, subtal* & propria *cim, ispal, nepet*, quibus adde *moly*, nomen herbæ.

Barbara latinâ terminatione donanda sunt, ut *Iob, Iobus*: *Ioseph, Iosephus*.

De casu deficientibus.

CAsu deficientia ad quatuor classes revocantur. Primæ classis sunt quæ Nominativo & Vocativo carent: *frugis, dapis, delicate meates*: *precis, prayer*: *primoris*, id est, primi & principalis: *Opis*, id est, auxilij; ac pro Dea terræ *Ops* integrum est: *vicis*, *a change or course*. Reg.

Vix retinent rectũ frugis, dapis & precis adde.

Cū primoris, opis (nisi quando est diva) vicisq.

Secundæ classis sunt quæ ablativum solum admittunt. *Natu* (ut maximus natu) *eldest*: *impete*, *by force*: *prompto*, *in readinesse*: *astu*, *by subtilitie*: *permissu*, *by permission*: *injussu*, *diu*, *interdiu*, *in the day time*: *noctu*, *in the night time*: videntur potius adverbia. R.

Sunt ablativi soli natu, impete, prompto,
Astu, permissu, sponte & cum flamine, jussu.

Tertiæ classis sunt ea quæ carent genitivo, dat. & abl. pluralibus, qualia sunt. 1°. Nomina quintæ declinationis, præter *res* & *dies*. 2°. *Ius*, *the law*: *thus*, *incense*: *as*, *bordeum*, *barley*: *far*, *forum*, *a market place*: *rus*: *mel*. R.

Plurali numero cum sexto tertius abstit
Et Patrius quintæ: res atque dies capis inde.
Talia sunt j°, th°, as. hordea, far, fora, rus, mel.

Quartæ classis sunt 1°, *cætera*, *rum*, *the rest*; sine masculino genere in nominativo: 2°. *lues*, *luem*, *lue*, sine genit. & dat. 3°. *Vis* sine dativo. sing: in plur. *vires*, integrum est. 4°. *Tantundem*, *tantidem*, *as much*: sine dat. & abl. 5°. *Satias*, *facietie*, *satiate*, sine gen. dat. & acc. item *fors*, *forte*, *fortune*: 6°. *ganio*, *ganionem*, sine gen. dat. & abl. 7°. *Spetus* tertiæ declinationis, item *aleo*, *a dyser*, & *expes*, *hopelesse*: solummodo admittunt casus rectos. Atque hæc singularia sunt. Quæ sequuntur pluralia sunt, *verua*, *verubus*, sine gen. plurali: *suppetiæ*, *suppetias*: *inficiæ*, *infitias*, *denying*, cetaris carent. Hus spectant & defectiva quæ partim sing. sunt numeri, partim pluralis, ut *dica*, *dicam*, *dicæ*, *a process*: *malle*, *malli*, ut *malle puer virtute nova*: hujus *gratis*, abhas *gratæ*; has *grates*, *thanke*.

Atque hactenus defectiva carentia casu aliquo, succedunt carentia altero numerorum. Eaque duplicia sunt, vel enim carent numero plurali vel singulari.

Carentium plurali alia sunt masculina, alia fœminina, alia neutra.

Plurali carentia.

1. MASCVLINA. AER, *the aire*: fimus, *dung*: vesper, *the evening*: pontus, *the sea*: æther, *the firmament*: sopor, *sleepe*: cæstus, *a kinde of weapon*: limus, *slyme*. Versus.

Aer, nemo, fimus cum vespere, pontus & æther,
Et sopor & cæstus, limus cum sanguine, pulvis.

2. FOEMININA. Fama, *fame*: salus, *safetie*: pituita, *flegme*: lues, *an infection*: tellus, *the earth*: pubes, *youth*: humus, *the ground*: fames, *famine*: tabes, *a consumption*: bilis vel cholera, *choler*: sitis, *thirst*: tussis, *the hoaste*. Versus.

Fama, salus, pituita, lues telluſque pubesque,
Sic humus atque fames, tabes cum bile, sitisq;
Hinc cholera & tussis reliquis muliebrib⁹ adde.

3. NEVTRA. Ver, *the spring time*: pelagus, *the sea*: barathrum, *the hell*: viscum, *bird lyme*: nihilum, penum, *victuals*: lethum, *death*: justitium, *the lawyeares vacands*: fel, *the gall*: cœnum, *dub or teuch clay*: vulgus, *the common people*: gelu, *froſt*: gluten, *glew*: salum, *the sea*: nitrum, *salpiter*: lutum, bilum, *the blacke of a bone*: ebur, *the yvorie bone*: virus, macellum, *the market place*: fascinum, *a bewitching*: album, *a catalogue*. Versus.

Ver, pelag⁹, barathrū, viscū, nihilum q̄, penū q̄,
Lethum, justitium, fel, cœnum, vulgus & halec.
Adde gelu, glutenq̄, salum, nitrumq̄, lutumque,

Vilum, ebur & vir°, jubar & fas, adde macellū.
His neutris conjunge nefas, ſic faſcinū & albū,

Singulari carentia.

SINGVLARI carent quintuplicia nomina. 1°. Nomina faſtorum, ut *Bacchanalia*, id eſt, feſta Bacchi: *Vulcanalia*, id eſt, feſta Vulcani: 2°. Nomina ludorum, ut *Circenſes*, *Apollinares*. 3°. Multa nomina librorum, ut *Georgica*, *Bucolica*, *Annales*. 4°. Vrbium populorum & locorum quædam, ut *Athenæ*, *Gabii*, *Seres*, *Cares*, &c. Et his ſimilia, *Luceres*, *Tatienſes*, *Alpes*, *Ceraunia*, *Veterа*. 5°. Alia quàm plurima, quorum quædam ſunt maſculina, quædam fœminina, quædam neutra.

Singulari carentia.

1. *MASCVLINA.* CAncelli, *a tirleſſe*: cani, *gray haires*: natales, *nobilitie of blood*: penates, *houſeholde gods*: faſti, *feaſtuall bookes*: menſes pro menſtruis: ſentes, *thornes*: faſces, *a bunſh of wands carried before the magiſtrate*: loculi, ſacculi pecuniarij: pugillares, *wryting tables*: antes, *the firſt ranke of wynes*: codicilli, epiſtolæ aut libelli: ſic *Aborigines*, antiqui Italiæ populi.

Cancelli, cani, natales atque penates,
Cum faſtis, menſes, ſentes, faſces, loculique,
Atque pugillares, antes, ſic codique cilli.

2. *FOEMININA.* Feriæ, *holie dayes*: opes, *wealth*: ſcopæ, *a beeſome*: nonæ, idus, calendæ, dies menſis: copiæ, *an armie*: excubiæ, *watches*: gerræ, *clavers*: diræ, *the furies*: minæ, *threatnings*: exuviæ, *the ſpoyle of enemies*: ſic induviæ, *garments*: tenebræ, *darkneſſe*: lacrymæ, *the trypes*: exequiæ, *funerall duetie*: vindiciæ, *a ſetting at liberte*; cunæ, *a cradle*: nugæ vel tricæ, *tryfles*:

decimæ, the tynes: *inferiæ, funerall ſacrifices*: *inſidiæ, ſnares*: *antiæ, rolles of haire*: *falæ, a timber tower*: *oreæ, an horſe bit*: *apinæ, tryſtes*: *valvæ, brods*: *ſtativæ*, ſcilicet feriæ.

Feriæ, opes, ſcopæ, nonæ, idus atque calendæ,
Copiæ & exuviæ, gerræ, diræque minæque,
Exuviæ & tenebræ, ſic lactes, exequiæque,
Vnidiciæ, cunæ, nugæ, tricæ, decimæque,
Nuptiæ, & inferiæ, ſic divitiæ, inſidiæque,
Antiæ, & inde falæ, pro reti his adde plagæ,
Oreæ & hinc apinæ, cum valvis adde ſtativæ.

3. NEVTRA. *Arma*, *armoure*: *cibaria*, *delicate meates*: *teſqua*, *deſart and difficull places*: *comitia*, *a convention*: *juſta*, *funerall ſacrifices*: *exta*, *the intrails*: *ſpolia*, *ſpoyle*: *cunabula*, *the cradle*: *oſtrea*, *oyſters*: *roſtra*, locus Romæ in quo concionabantur oratores: *oſtia*, *the mouth of a river*: *aulæa*, *tapeſtrie*: *præcordia*, *the intrails*: *luſtra*, *dennes of beaſtes*: *ilia*, *the bowels*: *milia*, ſcilicet paſſuum, *a myle*: *mœnia*, *the wales of a towne*: *pugillaria*, *writing tables*: *ſponſalia*, *wedding*. Verſus.

Arma, cibaria, teſqua, bona, & comitia juſta,
Extaq; cum ſpolijs, cunabula & oſtrea, roſtra,
Oſtia cum aulæis, præcordia, caſtraque, luſtra.
Ilia ſit terna, ceu milia, mœnia ſicut,
Pugillaria, vti ſponſalia: pluraq; junge
Doctorum libros quæ poſt ſcrutando notabis.

Talia autem ſunt hæc, & ſimilia; *bellaria, parentalia, vinacea, compita, natalitia, nutritia, acta, adverſaria, lautia, ſcruta, multitia, oblivia, cæte, tempe, mole, mapalia, magalia*, etc.

OBSERVATIO. Multa defectivis annumerant Grammatici, quæ tamen usu licet rariore, integra sunt. Sic plurali carentibus hæc vulgò annumerantur; *Sol, mundus, ver, carcer*: *Soboles, gloria, lux, contagio, labes, fuga, plebs, gaza, talio, indoles, culpa, pestis, mors, vita, fides, pax*: *Solum, fœnum, ævum, solum, vitrum, pus.*

Singulari carentibus hæc accensentur; *Liberi, annales, Cœlites, carceres, gemini, Lares, lemures, proceres, vepres, sales* pro *jocis, manes, cassis, fori*: *Alpes, blanditiæ, ceremoniæ, salebræ, inimicitiæ, illecebræ, vigiliæ, paleæ, compedes, literæ* pro *epistolâ, fores, ambages, argutiæ, facetiæ, sortes, sordes, fauces, bigæ, trigæ, quadrigæ, grates, mappæ*: *juga, carchesia, lumina*, & alia complura.

ABVNDANTIA.

NOmen abundans, est quod in eâdem significatione vel unâ vel duabus vel tribus proprietatibus abundat.

Proprietates, quibus hujusmodi nomina abundant, sunt tres; Terminatio, Declinatio, Genus: hic *Cometa, æ*; vel hic *cometes, æ*, abundat una proprietate, scilicet terminatione: hic *signum, i*, vel hoc *signum, i*, abundat duabus, videlicet terminatione & genere: hæc *vesperа, æ*, vel *us, i*, vel *er, eris*, abundat terminatione, declinatione, & genere.

Rursus aliæ possunt statui, præcipuæ saltem, abundantium classes: alia enim sub eâdem terminatione abundant declinatione, ut hæc *laurus, i*, vel *us; o*, vel *u*. Plural. *os*, vel *us*; sic *colus, li* vel *us, o* vel *u*: *quercus, i* vel *us, arum* vel *uum*; sic *pinus* & *cornus*, ablat. singularem, & nominativum plvralem habent sub declinatione quartâ; reliquos autem casus è secundâ. Huc refer *specus* et *penus*, unde ablativus, *penu, specu*: per tertiam autem dicemus hoc *penus, oris*: *specus* defectivum est. De nomine *ficus* ita statuendum.

FICVS, vel arborem significat, vel fructum, vel morbum; cùm arborem significat, tantùm fœminini est, et semper fere quartę declinationis: cùm fructum, vel quartæ est declinationis, et tum fœminini generis, vel secundæ sub articulis hic aut hæc: Cùm verò morbum significat, est masculinum secundæ.

Secundò, alia in eâdem declinatione, terminatione abundant, ut hic *Agamemno, onis* vel *on, onis*.

Tertiò, alia declinatione abundant et terminatione: eaque sunt vel substantiva, vel adjectiva. Substantivorum exemplum, ut *buccinum, i*, vel a, æ. Adjectiva sunt vel primæ et secundæ declinationis, sub terminationibus *us, a, um*; vel tertiæ, sub terminationibus *is, e*, ut *declivus, a, um*: vel hic et hæc *declivis*, et hoc *e*. Huc spectant hæc compositi, *illimus, sincerus, inermus, imbecillus, enervus, bijugi, declivus, enervus, semisomnus, exanimus, effranus, elinguis, elumbus, perennus*; vel hic et hæc *illimis*, et hoc *e*, etc.

Nota harum inflexionum alteram plerumque esse usitatiorem: alteram minus usitatam, ut hic et hæc *perennis*, et hoc *e*; potius quàm *perennus, a, um*. Contra verò, *sincerus, a, um*; potius quàm hic et hęc *sinceris*, et hoc *sincere*.

VERSVS.

Us vel is orta volunt lim°, cera, arma, bacill°,
Norma, jugum, cliv°, nerv°, somnus q; animus q;
Cum fræno, lingua, lumbo, conjungitur annus.

LIBER IV. De Comparatione

FVit hactenus declinatio, comparatio adjectivorum est propria; comparatio quidem regularis ex Rudimentis nota est: irregulariter comparata sunt variantia vel deficientia.

Ex parte superlativi variant; *exter, exterior, extimus,*

vel

vel *extremus*: *dexter, dexterior, dextimus*: *maturus, maturrimus* vel *maturißimus*: *ſatur, ſaturrimus* vel *ſaturißimus*: *ſuperus, ſuperior, ſupremus*, & per ſyncopen, *ſummus*: *inferus, inferior, infimus*, & per ſyncopen, *imus*: *poſterus, poſtremus*; item hæc. *vetus, veterrimus*: *facilis, facillimus*: *gracilis, gracillimus*: *agilis, agillimus*: *ſimilis, ſimillimus*: *humilis humillimus*.

Comparativum & ſuperlativum variant. 1°. *Siniſterior, ſiniſtimus*: 2°. *Beneficus, beneficentior, beneficentißimus*; & cętera compoſita a *facio*: ut *munificus, mirificus* (à quo tamen Terentius habet *mirificißimus*) item compoſita a *dico, loquor* & *volo*, ut *maledicus, dicentior, tißimus*: *magniloquus, quentior, quentißimus*: *benevolus, lentior, benevolentißimus*. Reliqua ex Rudimentis.

Poſitivo carent; *deterior, deterrimus*: *ocyor, ocyßimus*: *potior, potißimus*: *prior, primus*: *propior, proximus*, (a quo etiam comparativus *proximior*) *ulterior, ultimus*: *citerior, citimus*: *penitior, penitißimus*: *interior, intimus*: horum quædam videntur a præpoſitionibus derivari.

Comparativo carent; *invitus, invitißimus*: *diverſus, diverſißimus*: *fidus, fidißimus*: *nuperus, nuperrimus*, & alia.

Superlativo carent; *juvenis, junior*: *adoleſcens, tior*: *ſenex, ſenior*: *dives, divitior*, & pauca alia.

Anterior & poſitivo & ſuperlativo caret.

Comparativo & ſuperlativo carent quæ habent vocalem ante *us*, ut *pius, idoneus*, ideoque addimus iis adverbia; *magis pius, maximè pius*. Invenitur tamen *aßiduißimus, ſtrenuißimus*. &c.

Sunt & alia nonnulla, quorum significatio augeri potest vel minui, ipsorum tamen comparationem usus non admittit, ut *almus, balbus, canorus, egenus, memor*, &c.

LIBER V. De Conjugatione.

REGVLÆ GENERALES.

Reg. 1. VErbum compositum imitatur conjugationem sui simplicis, ut *Amo, redamo.* Excipiuntur quædam, ut *maneo, mansi*: *immineo, immimi*, &c. R. *Compositum simplex q; modo flectuntur eodem. Excipies quædam post clarè notificanda.*

2. Quoties in præsenti compositum mutat (a) simplicis in (i) ut *facio, perficio*, in supino (a) simplicis mutabitur in (e) ut *factum, perfectum.*

Hinc tamen excipiuntur composita, ab *habeo, cado, ago, pango, sapio, salio, statuo*, unde *exhibeo, exhibitum*: *accido, occasum*: *redigo, redactum*: *compingo, compactum*: *resipio, resipitum*: *insilio, insultum*: *instituo, institutum. Versus.*

A quoties mutatur in (i) per (e) pono supina. Deme habeo, do, go, sapio, salio, statuoque.

3. Cum simplex geminat primam præteriti, ut *spondeo, spopondi*, compositum non geminat, ut *respondeo, respondi.* Excipe hinc composita a *do, sto, disco, posco*, ut *circundo, circundedi*: *resto, restiti*: *edisco, edidici*: *deposco, depoposci*: sic olim plura hujus generis fuerunt, unde adhuc *præcurro, præcucurri*: *repungo, repupugi*: ex compositis a *curro* & *pungo. Versus.*

Cum geminat simplex, composto tolle priorem. Quam retinet, do, sto natum, ceu discere posco; Pluria sic olim; ceu nunc præcurro, repungo.

4. Quæ carent præterito, eadem carent & ſupino. Primæ conjugationis eſt *labo, bas*: ſecundæ, *polleo* & *medeo*: tertiæ, *gliſco, macreſco, caleſco*, & cætera inceptiva, de quibus poſtea, ſic *vergo, to incline to*: *ambigo, to doubt*; *ſuffero*, pro patior: quartæ, *ferio, aio, ſcripturio*, & reliqua deſiderativa, de quibus Lib. vij. VERSVS.

Præteritis quæcunque carent, ſpoliabo ſupinus.

Conjugatio prima.

PRima Conjugatio præteritum & ſupinum formæ à ſecundâ perſonâ præſentis mutato *s* in *vi* & *tum*: *amo, amas, amavi, amatum.* REG.

Præteritis avi facit as, atumq; ſupinis.

Exc. 1. *Do, dedi, datum, to give*: *ſto, ſteti, ſtatum, to ſtand*; cõpoſita à *ſto, ſtiti, ſtitũ*; *præſto, præſtiti, præſtitum, to excell*: compoſita a *do* quatuor ſunt primæ conjugationis, *circundo, to incloſe*: *circumdedi, datum*, etc. Reliqua ſunt tertiæ conjugationis. *Verſ.*

Excipe do, dedit atq. datũ; ſtetit atq. ſtatum, ſto;
Cujus compoſitum ſtitit atq. ſtitum capit apte.

2. *Lavo, to waſh*; *lavi, lotum, lautum* vel *lavatum*: *Poto, to drinke*: *potavi, potum*, interdum *potatum*.
Iuvo, juvi, jutum, to helpe. *Verſ.*

Dono lavo, lavi, lotum, lautum atq; lavatum:
Poto magis potum: juvi, jutumque, juvare.

3. VI, itum. *Cubo, cubui, cubitum, to lye*: ſic *ſono, to ſound*: *crepo, to make a noyſe*: *domo, to daunton*: *tono, to thunder*: *veto, to forbid*: *plico, to plaite.*

4. *Nexo, nexui, nexum, nexare, to knit.*

5. *Frico, fricui, fricti, to rub*: ſic *feco, to cut*: *neco, to ſlay.*

6. *Mico, micui*, ſine ſupino, *to ſhyne.*

Obſ. 1. *Dimico* abundat; vel enim juxta regulam con-

jugatur, *dimico, avi, atum* vel ut simplex, *mico, ui,* ne supino.

Obs. 2. Abundant etiam composita a *crepo* & *plico*; *increpo, ui, itum* vel *avi, atum*: *explico, ui, itum* vel *avi, atum*: sic *implico, applico.*

Obs. 3. At *supplico*, tantùm *avi, atum*: sic *replico, duplico, triplico*, & cætera ita composita ex numeralibus. Vers.

Præbet ui per itum cubo, cum sono, sive crepare,
Et domo, sive tono, veto cũ plico: nexo, xui, xũ:
Præbet ui per ctum frico cum seco, junge necare,
Nulla supina creat mico dans micui. datur avi
Nonnullis: avi tantùm dat supplico; sicut
Omne plico verbũ quod dat cũ nomine junctũ.

Ad Conjugationem primam spectant hæc et similia composita.

EX *do*; *circundo, vænundo, pessundo, satisdo*: ex *sto*, *adsto, stiti, stitum, to stand beside*: *præsto, constito abide*: *disto, to bee distant*: *insto, to bee diligent*: atque hæc composita ex *do* et *sto*. Ex *lavo, alluo, perluo*, &c. contracte: quæ omnia relicto simplice, sunt tertiæ conjugationis. Ex *poto*; *compoto, perpoto*: ex *cubo*; *accubo, occubo, succubo, secubo, recubo, excubo*: ex *sono*; *assono, resono, consono, dissono, insono, persono*: ex *crepo*; *increpo, discrepo*: ex *frico*; *affrico, refrico.*

Secunda Conjugatio.

VErba secundæ conjugationis habent in præterito *ui*; in supino, *itum*; ut *habeo, habui, habitum*: *debeo, debui, itum.* Reg.

Præteritum per ui facit es, per itumq; supinũ.

Quæ excipiuntur ratione ſupini tantùm ſunt vel activa vel neutra. Activa ſunt hęc, *doceo, ui, doctum*: *miſceo, ui, miſtum* vel *mixtum*: *teneo, ui, tentum*: *torreo, ui, toſtum*, *to roaſte*: *cenſeo, ui, cenſum*, *to eſteeme*: *recenſitus* penultimâ longâ, ab antiquo *recenſire*, pro *recenſere*. *Verſ.*

Dat doceo, doctum: miſtum dat miſceo: tentum
Dat teneo, toſtum dat torreo; cenſeo cenſum.

Timeo, & neutra quæ formant præteritum per *ui*, carent ſupinis; *Timeo, timui, to feare*: *ſplendeo, ſplendui, to ſhyne*: ſic *madeo, to bee wacke*: *egeo, to inlaike*, *ui*, ſine ſupino.

Excipe neutra quæ habent *ui*, *itum*: *valeo, valui, valitum*, *to bee well in health*: *noceo, to harme*: *placeo, to pleaſe*: *doleo, to lament*: *liceo, to bee ſet to a pryce*: *pareo, to obey*: *oleo, to haue a taſte*: *careo, ui, caſſum* vel *caritum, to want*: *pateo, ui, paſſum, to bee open*; *lateo, to lurke*: *caleo, to bee hote*. Verſ.

Quod dat ui neutrum, timeoq́ carento ſupinũ,
Tolle valet, noceo, placeo, doleo, liceo, ſic
Paret, olet, careo, placeo, lateo, caleoque.

COMP. ex verbis jam dictis hæc ſunt, ex *habeo*; *prohibeo, ui, itum*, *adhibeo, inhibeo*: ex *doceo*; *edoceo, ui, ctum*, *dedoceo*: ex *miſceo, commiſceo, ui, ſtum*: *permiſceo, admiſceo*: ex *teneo, retineo, ui, rententum*: *detineo, contineo, obtineo*; at

Abſtineo nullum video retinere ſupinum.

Ex *timeo*; *pertimeo, pertimeſco*, *extimeo, extimeſco*: ex *valeo*; *invaleſco, convaleſco*: ex *placeo*; *diſplíceo*: ex *taceo*; *obticeo, obticeſco, conticeo, conticeſco, reticeſco*: ex *doleo*; *indoleo, condoleo, dedoleo*: ex *oleo*; *redoleo, adoleo*, de quibus poſtea: ex *pareo*; *appareo, compareo, diſpareo*: ex *pateo*; *pateſco, patefacio, patefio*: ex *lateo*; *delíteo, delíteſco*.

Quę excipiuntur ratione præteriti & ſupini, vel mittunt præteritum in *di*, vel in *vi*, vel in *ſi*, vel in *xi*.

DI. Quæ mittunt præteritum in *di*, ſupinum in *ſum* ſunt trium claſſium: 1ª. *video, vidi, viſum, to ſee*: *prandeo, prandi, pranſum, to dyne*: *ſedeo, ſedi, ſeſſum, to ſit*, gemino *ſſ*.

2. *Strideo, ſtridi*, ſine ſupino, *to make a noyſe*.

3. *Pendeo, pependi, penſum, to hang*: *tondeo, totondi, tonſum, to clip*: *ſpondeo, ſpopondi, ſponſum, to promiſe*: *mordeo, momordi, morſum, to byte*. Verſ.

Dăt di ſum prădet, videt, et ſedet: at geminabit
S ſeſſum: ſtridet, ſtridi facit, abſque ſupino.
Di ſum præterito geminato mordeo donat,
Vt pendet, ſpondet, ſponſum, ſic tondeo, tonſum.

COMP. mittentia præteritum in *DI*: ex *video, provideo, prævideo, invideo*: ex *ſedeo; obſideo, præſideo, ſuperſedeo*: ex *mordeo; remordeo, admordeo, demordeo, obmordeo, præmordeo, præmordi, præmorſum*: ex *pendeo; appendeo, appendi, appenſum, dependeo, impendeo*: ex *ſpondeo; reſpondeo, deſponſi, deſponſum, deſponſum, reſpondeo*: ex *tondeo*; *detondeo, detondi, detonſum*.

VI. Mittentia præteritum in *vi*, triplicia ſunt, 1°. activa in *veo*, deſinentia, eaque habent *vi, tum*, ut *moveo, movi, motum, to moue*, mutando *vi* in *tum*, ut *fautum* a *faveo, to favour*: *cautum*, a *caveo, to beware*.

2. Neutra in *veo*, quæ *vi*, habent in præterito ſine ſupino, ut *paveo, pavi, to feare*: *ferveo, fervi* vel *ferbui, to bee hote*.

3. Verba quædam aliter deſinentia, ut *deleo, delevi, deletum, to blot out*: *neo, nevi, netum, to ſpinne*: *fleo, to mourne*: *impleo, plevi, pletum*; ſic *compleo, repleo*, compoſita ab inuſitato *pleo*: *vieo, vievi, vietum, to girde*: *cieo, civi, citum* pen. brevi, *to moue or raiſe*. Verſ.

Activum quoties veo finit, dat veo, vi, tum:
Dic fautum, cautũ. veo neutra carento supinis.
Evi, etum delet, neo, flet, pleo, queis viet adde.
A verbo cieo, civi formabis, itumque.

Obs. Huc spectant & composita ab *oleo, ui, itum*, de quo supra, ut *exoleo* vel *exolesco, evi, etum*, *to goe out of use*, sic *obsoleo* vel *obsolesco, evi, etum*; quæ videntur magis composita a *soleo*, quàm ab *oleo*. Alia vero composita aliter; *aboleo, evi, itum*: *obolco, ui, itum*: *adoleo* vel *adolesco, evi, adultum*.

1° Sl. *Suadeo, suasi, suasum, to counsell*: *rideo, risi, risum, to laugh*: *maneo, mansi, mansum, to remaine*: *hæreo, hæsi, hæsum, to sticke*: *ardeo, arsi, arsum, to burne*: *tergeo, tersi, tersum, to dight*: *jubeo, jussi, jussum, to command.*

2. *Indulgeo, indulsi, indultum, to dote*: *torqueo, torsi, tortum, to torment*; aliquando etiam *indulsum, torsum*.

3. *Sorbeo, sorpsi, sorbui* vel *sorbi, sorptum, to sup.*

4. *Immineo, imminui*, sine supino, *to hing above*: sic *emineo, eminui, to stand above*, ubi mutatur, *a*, simplicis in *i*: ubi verò *a*, simplicis manet, manet etiam conjugatio simplicis *maneo*, ut *permaneo, permansi, permansum*: sic *remaneo, to remaine.*

5. *Vrgeo, ursi, to presse*: *fulgeo, fulsi, to shyne*: *turgeo, tursi, to bee bolden*: *algeo, alsi, to bee colde.* sine sup. Vers.

Dant si sum suadet, ridet, manet, hæret et ardet
Et terget; jubeo, jussi, jussumque supino.
Indulget, si, tum, cum torquet sæpius optat.
Sorbeo, psi, ptum dat; vel normam rite reservat.
Dans a per i maneo, minui facit absq; supino.
Vrgeo præterito (si) dat, nullumq; supinum.

Sic fulget, fulſi formant, ſic turget & alget.

Xi. *Mulceo*, mulxi, mulctum vel mulſi, mulſum, *to ſtroake*: ſic mulgeo, mulxi, mulctum vel mulſi, mulſum, *to milke*: lugeo, luxi, luctum, *to lament*: augeo, auxi, auctum, *to augment*.

At *frigeo*, frixi, *to bee colde*: luceo, luxi, *to ſhine*: ſine ſupino.

Sic *conniveo*, connivi vel connixi, *to winke at anything*.

VERSVS.

Xi, ctũ, dant mulcet, mulget, luget, velut auget,
Friget, dat frixi; lucet, luxi, abſque ſupino.
Connivet, vi, xique dabit, nullumque ſupinum.

COMP. Mittentia præteritum in *Vi*, *Si*, aut *Xi*, ſunt hæc & ſimilia: ex *moveo*; *amoveo*, *dimoveo*, *removeo*, *admoveo*, *ſubmoveo*: ex *caveo*; *præcaveo*: ex *ferveo*; *effervet*: ex *ſuadeo*; *perſuadeo*, *diſſuadeo*: ex *maneo*; *permaneo*, *remaneo*, *immineo*, *emineo*: ex *mulceo*; *demulceo*, *permulceo*; ex *luceo*; *alluceo*, *eluceo*, *illuceo*, *colluceo*, *pelluceo*: ex *augeo*; *adaugeo*.

OBS. Omnia ſecundæ conjugationis verba definunt in *eo*, quemadmodum in primâ, *beo*, *creo*, *ſcreo*, *meo*, *calceo*, *laqueo*, *nauſeo*, *enucleo*: in tertiâ ſic nulla terminantur. In quartâ autem, *eo*, *queo*, et *væneo*.

Conjugatio tertia.

CIO. *Aſpicio*, *aſpexi*, *aſpectum*; ſic cætera compoſita ab inuſitato *ſpecio*, ut *reſpicio*, *conſpicio*, *to beholde*: *allicio*, *allexi*, *allectum*, *to allure*: ſic cætera ab inuſitato *lacio*, præter *elicio*, *elicui*, *elicitum*, *to ryſe out*.

Facio, *feci*, *factum*; ſic *efficio*, *effeci*, *effectum*: *perficio*, *conficio*.

Iacio, *jeci*, *jactum*, *to caſt*: ſic *ejicio*, *ejeci*, *ejectum*, *rejicio*, *conjicio*, etc. Reg.

Vult xi, ctumq́; cio: facit & jacit, ecit & actum.
Elicio per üi dat itum: fratres mage xi, ctum.

DIO et GIO. *Fodio, fodi, fossum, to delue: fugio, fugi, fugitum, to flee.*

COMP. ex *fodio*; *effodio, defodio, refodio, suffodio*: ex *fugio*; *aufugio, effugio, profugio, diffugio, subterfugio*, etc. REG.

Dic fodi, fossum, gemino s; fugi fugitumq́.

PIO. *Cupio, cupivi, cupitum*, pen. long. *sapio, sapui*, sine supino, *to be wyse*: *capio, cepi, captum*: *rapio, rapui, raptum, to reaue.*

COMP. ex *cupio*; *percupio, concupisco*: ex *sapio*; *desipio, resipio*, vnde *resipisco*: ex *capio*; *accipio, excipio, incipio, concipio, decipio*: ex *rapio*; *arripio, eripio, surripio, corripio, diripio*, etc. Reg.

Ivi, itum cupio: sapui, sapio, absque supino.
Dic capio, cepi, captum; rapio, rapui, ptum.

RIO et TIO. *Pario, peperi, partum* vel *paritum, to beare*: à *partum*, venit *partus* nomen: à *paritum, paritarus* particip. *quatio, quassi, quassum*: at composita *cussi, cussum, percutio, percussi, percussum*: sic *concutio, discutio, excutio, incutio, succutio, decutio.* Reg.

Dat pario, peperi, partum, paritum; quatioq́.
Dat quassi, quassum: cussi, cussum dabo proli.

VO, ui, utum. *Induo, indui, indutum, to put on*: sic *statuo, to appoynt*: *acuo, to sharpen*: *minuo, to impaire*: *arguo, to accuse*: *suo, to sew.*

Exc. 1. *Struo, struxi, structum, to build*: *fluo, fluxi, fluxum, to flow*: *pluo, plui* vel *pluvi*, antiquè *plutum*:

Ruo,

2. Ruo, rui, ruitum, *to fall*: at composita rui, rutum, penult. brevi; *diruo, dirui, dirutum, to cast down.*

3. Carent supinis, metuo, *to feare*: luo, *to suffer*: congruo, *to agree*: ingruo, *to come on*: ingruit pluvia: respuo, *to refuse*: cluo, *to scorne*: cum compositis ex nuo: annuo, innuo, renuo, abnuo.

COMP. ex *struo*; *exstruo, astruo, substruo*: ex *fluo*; *effluo, influo, affluo, refluo*: ex *ruo*; *obruo, eruo, irruo, corruo, subruo*.

REG.

Vult uo semper üi, dãs utũ: vult struo, xi, ctum:
Dat g̃. fluo, xi, xum: pluo, vi vel üi dat, et utum.
Vult g̃. ruo, ruitum: dat utum proles tibi solum.
Nulla supina dabunt metuo, luo, congruo, sicut
Annuo cum socijs: cluo, respuo et ingruo junctis.

Bo, bi, bitum. *Bibo, bibi, bibitum.*

1. At *scabo, scabi, to rub*: lambo, *lambi, to lick*: sine supinis.

2. *Incumbo, incubui, incubitum*: Sic cætera à *cubo*, quæ in tertia conjugatione *m* ante *bo*, adsciscunt.

3. *Scribo, scripsi, scriptum, to write*: nubo, *nupsi, nuptum, to marrie.*

COMP. Ex *bibo*; *ebibo, prabibo, imbibo*: ex *cubo*; *accumbo, recumbo*: sed *accubo, recubo*, sunt primæ conjugationis: ex *scribo*; *inscribo, describo, præscribo, circumscribo, perscribo, adscribo*. Reg.

Bi, bo, bitumq; facit: scabo, lãbo carento supinis:
Vt cubo, sic proles: dant scribo nuboque, psi, ptũ.

CO. *Vinco, vici, victum, to overcome*: ico, *ici, ictum; to stryke*: dico, *dixi, dictum*: duco, *duxi, ductum, to leade*: parco, *parsi, parsum* vel *peperci, parcitum, to spare*. R.

Vinco præterito dat vici, datque supino

Victum: sic ico, ci, ctum vult: dicere xi, ctum,
Vt duco: parco, si, sumque: pepercit, itumque.

SCO. Vi, tum. Vt *crefco, crevi, cretum, to grow:* *quiefco, quievi, quietum, to reſt:* *noſco, novi, notum, to know:* ſic *ignoſco, ignovi, ignotum, to pardon.*

Hinc excipiuntur 1°. *Agnoſco, agnovi, agnitum, to acknowledge:* *cognoſco, cognovi, cognitum, to know.*

2. *Paſco, pavi, paſtum, to feede.*

3. *Poſco, popoſci, poſcitum, to crave:* *diſco, didici, diſcitum, to learne:* *compeſco, compeſcui, compeſcitum, to ſtay:* *diſpeſco, diſpeſcui, diſpeſcitum, to divyde.*

4. *Conquiniſco, conquexi,* ſine ſupino: *oſquiniſco,* ſine præterito & ſupino, *to winke.* Reg.

In vi, tum muta ſco. paſco dat tibi paſtum,
Da per itum agnoſco, cognoſco, popoſcit habeto
Poſcere: vult diſco, didici, per itumque ſupina.
Compeſco per ui dat itum, diſpeſcoque par ſit.

COMP. In *co* definentia. Ex *dico; edico, indico, addico, prædico, condico:* ex *duco, educo, conduco, traduco, diduco, ſubduco:* ex *vinco; evinco, devinco:* ex *diſco, ediſco, dediſco, perdiſco:* ex *poſco; repoſco, depoſco, expoſco.*

DO, di, ſum, ut *ſcando, ſcandi, ſcanſum, to climbe:* *accendo, accendi, accenſum, to kindle:* *defendo, defendi, defenſum, to defende.*

Verbum in do formãs, in di, ſum, do bene vertes.

Ex. 1. *Tundo, tutudi, tunſum, to bray:* ſed compoſita *tuſum:* ut *obtundo, obtudi, obtuſum.*

2. *Scindo, ſcidi, ſciſſum, to cut:* *findo, fidi, fiſſum, to cleave:* *fundo, fudi, fuſum, to powre foorth.*

3. *Ludo, luſi, luſum, to play:* ſic *divido, to divyde:*

vado, to goe: rado, to scrape: lædo, to hurt: trudo, to thrust forward: rodo, to gnaw: plaudo, to clap the hands: claudo, to close: cedo, cessi, cessum, to giue place. Vers.

Tundo facit tutudi, tunsum; compositaq; tusum.
Scindo, scidi, scissum dat: findo fidi quoq; fissum.
Et fundo, fudi, fusum: Si, sum, dato ludo,
Divido, cum vado, rado, ceu lædere, trudo,
Et rodo, plaudo, claudo, & cedo geminans s.

4. Cado, cecidi, casum, to fall: pando, pandi, passum, to open: edo, edi, esum vel estum, to eate: pedo, pepedi, peditum: cædo, cecidi, cæsum, to cut: pendo, pependi, pensum, to hang &c: tendo, tetendi, tensum vel tentum, to bende &c. Vers.

Tollo cado, cecidi, casum: pandi cape passum.
Edi, sum vel stum dat: pedo, pepedit, itumque.
Cædo, cecidit habet: sic pendo pependit; & in sum
Fiet utrumq; quibꝰ par tendo est, dãs quoq; tentũ.

5. COMP. ex do habent didi, ditum: addo, addidi, additum, to eike, reddo, perdo: abscondo tamen abscondi, absconditum, raro absconsum, to hyde.

6. Rudo, rudi, to bray: strido, stridi, to make a noyse, sine supino. Vers.

Quod do componit, didit atq; ditum dabit usq;
Dic tamẽ abscõdi, quod itũ poscit mage quã sũ.
A rudo, rudi; strido, stridi absque supino.

COMP. desinentia in do, ex tundo; contundo, retundo: ex scindo; discindo, abscindo, exscindo: ex findo; diffindo: ex fundo; effundo, infundo, refundo: ex ludo; colludo, illudo, eludo, deludo: ex lædo; collido, illido, allido: ex trudo; intrudo, extrudo, obtrudo: ex plaudo;

applaudo, explodo, complodo: ex claudo; excludo, includo, secludo: ex cedo; discedo, recedo, succedo, incedo: ex cado; occido, occidi, occasum, *to die*, excido, decido, incido, procido, recido, penult brevi: ex cædo; occido, occidi, occisum, recido, excido, circumcido, penult longâ: ex pando; expando, unde retia expansa apud Plinium: ex edo; comedo, exedo, adedo, ambedo: ex pendo; suspendo, prependo, dependo, impendo, expendo, perpendo, appendo: ex tendo; attendo, extendo, distendo, obtendo, ostendo, pertendo.

GO vel guo, xi, ctum. Rego, rexi, rectum, *to governe*: affligo, afflixi, afflictum, *to afflict*: exstinguo, exstinxi, exstinctum, *to quench*.

Excipiuntur 1°. Pingo, pinxi, pictum, *to paynt*: stringo, strinxi, strictum, *to straine*: fingo, finxi, fictum, *to faygnzie*: Ringo, rinxi, rictum, *to girne*, sine n in supino.

2. Tango, tetigi, tactum, *to touch*: ago, egi, actum: frango, fregi, fractum, *to breake*: pango; panxi, pepigi vel pegi, pactum, *to faiten*.

3. Lego, legi, lectum, *to reade*, at comp. intelligo, negligo, diligo, xi, ctum: intellexi, intellectum: reliqua composita, ut perlego, relego imitantur simplex.

4. Pungo, punxi vel pupugi, punctum, *to brodde*. R.

Go vel guo, xi ctumq; facit. Tamen ista supinis
N tollunt, pingo, stringo, cum fingere, ringo.
Tango facit tetigi, tactū: dat ago egit, & actum.
Vult frango, fregi, fractum: pegi, pepigique,
Et panxi, pactum, pango: capiet lego, gi, ctum:
Negligo, xi, ctum, vult; intelligo, diligo junge.
Dat pungo, pupugi, punxi, punctum venit inde.

Exc. 5. *Spargo, to spreade*: *mergo, to drowne*: *tergo, to dight*, *si, sum, sparsi, sparsum*, etc.

6. *Figo, fixi, fixum, to fasten*: *frigo, frixi, frixum, to frye*.

7, *Dego, degi, to passe over*: *satago, sategi, to be busilie occupied*; duo composita ab *ago*: *sugo, suxi, to sucke*: *lingo, linxi, to licke*: *ango, anxi, to grieue*. Vers.

Dant si, sum, spargo, mergo, tergoq́: *locabis*
Per xi, xum figo, frigóque: *carento supinis*
Cum dego, satago, sugo, ceu lingit & angit.

Comp. in go desinentia. Ex *rego*; *dirigo, corrigo, arrigo*: ex *pingo*; *depingo*: ex *stringo*; *restringo*: ex *fingo*; *refingo*: ex *tango*; *attingo, contingo, pertingo*: ex *ago*; *circumago, abigo, adigo, redigo, exigo, transigo*, et *cogo, coegi, coactum*: ex *frango*; *effringo, diffringo, infringo*: ex *pango*; *compingo, impingo*: ex *pungo*; *repungo, expungo, dispungo*: ex *spargo*; *dispergo, aspergo, inspergo*: ex *mergo*; *emergo, immergo, submergo*: ex *tergo*; *detergo, abstergo, extergo*: ex *figo*; *configo, affigo, refigo*.

Ho et Io: *Veho, vexi, vectum, to carrie*; unde *eveho, proveho, subveho*: *traho, traxi, tractum, to draw*; unde *substraho, attraho, detraho, extraho, contraho, distraho*: *meio, minxi, mictum*. Reg.

Ho, xi, ctum poscit: *meio, xi, ctúmque supino.*

Lo, *ui, ultum*: *colo, colui, cultum, to worship*: *consulo, consului, consultum, to advyse with*: *occulo, occului, occultum, to hyde*.

At 1° *Alo, alui, altum* vel *alitum, to nowrish*: *molo, molui, molitum, to grind*: *cello, cellui, celsum*; sed exolevit: composita sunt, *excello, excellui, excelsum*: *praecello, antecello*.

2. Cello pro cædo, cecidi, cæsum, exolevit etiam. Comp. percello, perculi vel percelsi, percussum, *to trouble.*

3. Pello, pepuli, pulsum, *to driue away*: vello, velli vel vulsi, vulsum, *to plucke*: fallo, fefelli, falsum, *to deceiue*: tollo, sustuli, sublatum, *to take away*: sallo, salli, salsum, *to salt.*

4. Psallo, psalli, *to sing*: volo, volui, *to be willing*: sic nolo, nolui; malo, malui, sine supino. REG.

Lo dat ui, colo, cōsulo, & occulo dātur in ultum.
Altum dic vel itū: molitū molo; celloq. celsum:
Cello facit cecidi, culsum: pepuli dato pulsum;
Velli vel vulsi, dat vulsum: fallo fefelli,
Falsum: sublatum dat tollo, sustulit: atque
Sallo facit salli, salsum: psallo dato psalli:
Nulla supina dabunt psallo, volo; jungito prolē.

COMP. in *lo* desinentia. Ex *colo; accolo, incolo, recolo*: ex *pello; appello, compello, expello, impello*: ex *vello; avello, evello, revello*: ex *fallo; refello*: ex *tollo, sustollo, extollo, attollo.*

MO, ui, itum, ut vomo, vomui, vomitum: sic *gemo, to sigh*: *fremo, to roare.*

1. At *tremo, tremui*, sine supino, *to tremble.*

2. *Demo, dempsi, demptum, to take away*: promo, prompsi, promptum, *to draw*: sumo, sumpsi, sumptum, *to take*: como, compsi, comptum, *to dresse.*

3. *Emo, emi, emptum, to buy.*

4. Premo, pressi, pressum, *to thrill.* Reg.

Mo per ui, dat itū. Tremo ponitur absq; supino.
Dant psi, ptum demo, promo, cum sumere, como:
Vult emit, emi, emptū: geminās, ſ, dat premo, ſi, ſū.

COMP. Ex *vomo*; *evomo*: ex *promo*; *depromo*: ex *sumo*; *consumo*, *insumo*, *absumo*, *resumo*: ex *emo*; *adimo*, *eximo*, *dirimo*, *redimo*, *perimo*, *interimo*: ex *premo*; *opprimo*, *imprimo*, *reprimo*.

NO. 1. *Pono*, *posui*, *positum*, *to place*: *gigno*, *genui*, *genitum*, *to beget*.

2. *Cano*, *cecini*, *cantum*, *to sing*; at comp. habent *entum*, ut *præcino*, *præcinui*, *præcentum*.

3. *Temno*, *tempsi*, *temptum*, *to contemne*.

4. *Sino*, *sivi*, *situm*, *to let alone*: *sperno*, *sprevi*, *spretum*, *to contemne*: *sterno*, *stravi*, *stratum*, *to straw*: *cerno*, *crevi*, *cretum*, *to see*: *lino*, *lini* vel *livi* vel *levi*, *litum*, *to smear over*. Reg.

Ponere cum gigno per ui, per itumque locabo.
Dico cano, cecini, cantum; per ui fit & entum
Proles: dat temno. psi. ptum: vi vertim° in tum,
His; levi, sivi, sprevi. stravi quoque, crevi.

COMP. Ex *pono*, *depono*, *prapono*, *oppono*, *expono*, *impono*, *suppono*: ex *gigno*; *progigno*: ex *cano*; *accino*, *occino*, *succino*: ex *sino*; *desino*: ex *sperno*; *desperno*, at *aspernor*, *ari*, est dep. 1ª conjugationis: ex *sterno*; *prosterno*, *insterno*, at *conisterno*, *are*. 1ª conjugationis: ex *cerno*, *discerno*, *secerno*: ex *lino*; *oblino*, *allino*, *illino*, *relino*.

PO, psi, ptum, *repo*, *repsi*, *reptum*, *to creepe*: *carpo*, *carpsi*, *carptum*, *to plucke*.

1. At *rumpo*, *rupi*, *ruptum*, *to breake*.

2. *Strepo*, *strepui*, *strepitum*, *to make a noyse*: *crepo*, *crepui*, *crepitum*. Reg.

Po, psi, ptumq; facit. Rupi, ruptum dabo rumpo.
A strepo da strepui, strepitum: sic flecte crepoque.

COMP. Ex *repo*; *prorepo*, *arrepo*, *irrepo*, *obrepo*, penult. longâ. Ex *rumpo*; *prorumpo*, *erumpo*, *irrumpo*,

Quo. *Coquo, coxi, coctum, to seeth;* unde *decoquo, recoquo, concoquo.*

Linquo, liqui, ſine ſup. *to leaue*: compoſita ſupinũ admittunt, *relinquo, reliqui, relictum, to leaue: delinquo, deliqui, delictum, to treſpaſſe.* Reg.

Dat coquo præterito coxi, coctumque ſupino:
Vult linquo, liqui: lictum natis dabis aptè.

RO, vi, tum. *Tero, trivi, tritum, to weare*: *quæro, quæſivi, quæſitum, to ſeeke.*

Exc. 1. *Gero, geſſi, geſtum*: *uro, uſſi, uſtum*: *verro, verri* vel *verſi, verſum, to ſweepe*: *curro, cucurri, curſum, to runne.*

2. *Sero*, pro ordino, *ſerui, ſertum* antiquè, unde compoſita *aſſero*, id eſt, affirmo: *diſſero*, id eſt, diſputo, *trui, ertum*. At *ſero*, pro ſemino aut planto, *ſevi, ſatum*: unde compoſita *aſſero, diſſero*, evi, itum, pen. brevi. Reg.

Ro, vi, tumq; dabit: geſſi gero, vult quoq; geſtum.
Vro, uſſi ac uſtum: *verro, ri, ſi, dato verſum.*
Curro cucurrit habet curſum: dat ui ſero natum
Atq; ertum: dat & evit, itum ſub duplice ſenſu.

COMP. Ex *tero; extero, detero, protero*: ex *quaro; acquiro, conquiro, inquiro, perquiro*: ex *gero, ſuggero, aggero, digero, congero*: ex *uro; comburo, aduro, inuro, exuro*: ex *curro; accurro, excurro, occurro, ſuccurro.*

SO, vi, tum. *Arceſſo, arceſſivi, arceſſitum, to accuſe, or to call for: laceſſo, laceſſivi, laceſſitum, to prouoake.*

At 1° *Viſo, viſi, to ſee*; unde *inviſo, reviſo, proviſo*: *faceſſo, faceſſi, to goe to doe*: *capeſſo, capeſſi, to vndertake.* Supina in *ſum*, rarius reperiuntur; quidam dicunt *faceſſivi, faceſſitum; capeſſivi, capeſſitum*, juxta regulam.

2. *Pinſo, pinſui, piſtum, to bake*: *depſo* farinam ſubigo, *depſui* facit: ſed hoc ſupino caret: ſic *inceſſo, in-*

ceſſi, to enter into, abſque ſupino. Reg.

So, vi, tumque facit: ſi ſumque faceſſo, capeſſo,
Cum viſo, pinſo, dat pinſuit, indeque pitum.
Inceſſo vult ſi; dat ui depſo abſque ſupino.

TO. 1°. *Flecto*, flexi, flexum, *to bow*: plecto, plexi, plexum, *to puniſh*.

2. *Necto*, nexi vel nexui, nexum, *to knit*: pecto, pexi vel pexui, pexum, *to combe*.

3. *Peto*, petivi, petitum, *to ſeeke*. Reg.

Xi, xum dant plecto, cum flecto, nectere, pecto;
Hæcque xui duo dant. Ivi peto donat & itum.

4. *Mitto*, miſi, miſſum, *to ſende*: meto, meſſui, meſſum, *to ſheare*: verto, verti, verſum, *to turne*.

5. *Sterto*, ſtertui, ſine ſupino, *to ſnore*. Reg.

Mitto facit miſi miſſum, ſ geminando ſupino,
Sq; meto geminans ſuit & ſum: vertoq; verti
Et verſum: ſterto dat ſtertuit, abſque ſupino.

6. *Siſto* activum habet *ſtiti*, *ſtatum*; hinc *Iupiter ſtator* & *ſtatus dies* ac ſignificat, *ſtare facio*: at *ſiſto* neutrum, id eſt, *ſto*, ſine præterito ac ſupino. Reg.

Neutrum ſiſto nihil dabit, activum ſtitit edet,
Deinde ſtatum format: nobis eſt Gellius autor.

COMP. Ex *peto*; *repeto, appeto, expeto*: ex *mitto*; *committo, omitto, amitto, demitto, emitto*: ex *verto*; *everto, ſubverto, inverto, præverto, anteverto, adverto, animadverto*: ex *ſiſto*, neutro; *abſiſto, perſiſto, ſubſiſto, deſiſto. deſtiti, deſtitum*.

VO. *Vivo*, vixi, victum, *to liue*: ſolvo, ſolvi, ſolutum, *to looſe*: voluo, volui, volutum, *to turne over*: calvo, calvi, ſine ſupino, *to deceiue*. Reg.

Dat vivo xi, ctum. Solvo vi formati & utum,

Et volvo: calvi calvo facit, absque supino.

COMP. Ex *solvo: persolvo, resolvo, dissolvo*: ex *volvo: devolvo, involvo, convolvo.*

XO. *Nexo, nexui, nexum, to knit*: texo, texui, textum, *to weave*: hinc *pertexo, prætexo, retexo, detexo, obtexo.* Reg.

Nexo, xui, xum vult: texo xuit, indeq; textum.

Quarta Conjugatio.

VErba quartæ conjugationis habent in præterito *ivi*, in supino itum: *audio, audivi, auditum.*

At 1°. *Singultio, singultivi, singultum, to sob*: *sepelio, sepelivi, sepultum, to burie*: vænco, vænivi, vænum, *to bee solde*: sed venio, veni, ventum, *to come.* Reg.

Ivi quarta facit, vi semper vertitur in tum.
Singultit vult singultum, sepelire sepultum:
Væneo dat vænum: veni, ventum, venio vult.

2. *Amicio, amicui* vel *amicivi, amictum, to cloathe*: vincio, vinxi, vinctum, *to binde*: sancio, sanxi, sanctum vel *sancivi, sancitum, to establish.* Vers.

Pone amicit per ui, per ctum: dat vincio xi, ctū;
Sancio jungatur, quod & ivi format & itum.

3. *Haurio, hausi, haustum, to draw*: sepio, sepsi, septum, *to hedge about*: salio, salui, saltum, *to loupe*; at comp. silui, sultum: insilio, insilui, insultum: cambio, campsi, camptum vel *cambivi, cambitum, to change money*: sic aliquando haurio, haurivi: sepio, sepivi: salio, salij, unde exilio, exilij vel *exilui*, exultum. Vers.

Haurit si, stum dat: psi, ptum dat sepio: saltum
Et salui, salio: proles formatur in ultum.
Dat psi, ptum cambit: legi hæc quãdoq; per ivi.

4. *Sancio,*

4. Sentio, *ſenſi, ſenſum, to feele*: raucio, *rauſi, rauſum, to bee hoarſe.*

5. Fulcio, *fulſi, fultum, to vpholde*: farcio, *farſi, fartum, to meude*: farcio, *farſi, fartum, to fill.*

6. Comp. ex *pario* habent, *erui, ertum*: aperio, *aperui, apertum*; ſic operio, cooperio, at comperio, *comperi, compertum*: reperio, *reperi, repertum.* *Verſ.*

Sentio cum raucit, ſi ſum vult: *fulcio, ſi, tum,*
Et farcit, farcit: *per ui mutatur & ertum*
Ex pario natum: *ri comperit & reperit vult.*

COMP. Ex *venio*; *conuenio, ſubuenio, circumuenio, preuenio, obuenio*: ex *haurio*; *exhaurio*: ex *ſepio*; *eſſepio, circumſepio*: ex *fulcio, ſuffulcio*: ex *farcio*; *reſarcio*: ex *ſarcio*; *reſercio.*

De verbis Deponentibus.

VErborum deponentium ſupinum formatur a ficti formâ activâ, ex analogiâ ſuperiorum regularum, ut *abominor*; ficta forma activa *abomino, as, avi, abominatum, to abhorre*: ſic *vereor, vereo, verui, veritum, to feare*: *fungor, fungo, funxi, functum, fungi munere, to diſcharge a duetie*: *largior, largio, largivi, largitum, to giue.* Præteritum autem proprium non habent. ſed circumflectunt participio præteriti temporis & verbo *ſum, abominatus, veritus, functus, potitus ſum.* Quanquam hoc ſæpius invenitur in tertiâ conjugatione: Virg. *auro ſi potitur. Tueor, tuitus ſum* vel *tuor, tutus ſum.* *Reg.*

Ex or finitis activam fingito vocem;
Vt potior, potio: *formabitur inde potitum.*

Exc. 1. Præterito & ſupino carent *veſcor, to eate*: *liquor, to bee melted*: *medeor, to remeade*: *reminiſcor, to remember.* *Verſ.*

Nil formăt veſcor, liquor, medeor, reminiſcor.

2. Reor, *to suppose*: apiſcor, vel potius adipiſcor, *to attaine to*: morior, *to die*: orior, *to aryse*: eſtque partim tertiæ conjugationis, partim quartæ; dicimus enim *ſol oritur*, penult. brevi, per tertiam: at *incipit ſol oriri*, penult. longa, per quartam: hinc particip. *moriturus*: *oriturus*: fateor, *to confeſſe*: fruor, *to enjoy*: proficiſcor, *to go*: ulciſcor, *to revenge*: ſequor, *to follow*: expergiſcor, *to waken*: loquor: ulcor, *to leane to*: gradior, *to walke*: ordior, *to beginne*: utor, *to vſe*: obliviſcor, *to forget*: queror, *to complaine*: cõminiſcor, *to deviſe*: miſereor, *to pittie*: fatiſcor, *to wearie*: metior, *to meaſure*; labor, *to ſlyde*: nanciſcor, *to attaine to*: paciſcor, *to make a bargaine*. Verſ.

Non ſervant normam, ratus, apt⁹, mortu⁹, ort⁹
Et faſſus fructus, fruituſq;, profectus & ultus,
Atq; ſequutus et experrectus, junge loquutus,
Niſus, vel nixus, greſſus, velut orſus & uſus,
Oblitus, queſtus, commentus, junge miſertus,
Et feſſus, menſus, lapſus, nactus quoq; pactus.

Liber VI. De Conjugatione irregulari.

HActenus conjugatio regularis: verba irregulariter conjugata ſunt variantia vel deficientia. Hæc variantia in Rudimentis explicata ſunt, *ſum, eo, queo, vols, nolo, fero, fio, poſſum*; reſtant, 1°. Edo, *edis, edit* vel *es, eſt*, &c. imperat. *es* vel *ede*; *edite* vel *eſte*. alt. vox. *edito*, vel *eſto*, *editote* vel *eſtote*. Imperf. ſubjunctivi, *ederem* vel *eſſem*: infinit. præſens. *edere* vel *eſſe*: in paſſivo *eſtur* vel *edetur*; in cæteris regulare eſt.

2. Variant etiam hæc, *dic*, pro *dice*: *duc*, pro *duce*: *fac*, pro *face*: ejuſque compoſita ſervantia *a*, ut *malefac*, *benefac*: at *effice*, *perfice*, & cætera mittentia *a* in *i*.

3. Nonnulla

3. Nonnulla ſub forma neutrali habent præteritum paſſivum, *ſoleo, ſoles, ſolitus ſum* vel *fui*, *to vſe*: *fio, fis, factus ſum* vel *fui*, *to become*: *fido, fidis, fiſus ſum* vel *fui*, *to confide*: *audeo, audes, auſus ſum* vel *fui*, *to be bolde*: *mœreo, mœres, mœſtus ſum* vel *fui*, *to bee ſadde*: *gaudeo, gaudes, gaviſus ſum* vel *fui*, *to rejoyce*: ſequentia habent præteritum & activum & paſſivum; *ſueſco, ſueſcis, ſuetus ſum* vel *fui* vel *ſuevi*, *to vſe*: *careo, es, carui* vel *caſſus ſum* vel *fui*, *to want*: *juro, as, juravi* vel *juratus ſum* vel *fui*, *to ſweare*: *prandeo, es, prandi* vel *pranſus ſum* vel *fui*, *to dyne*: *nubo, is, nupſi* vel *nupta ſum* vel *fui*, *to marrie*; convenit fœminis; at *duco*, viris: *miſeret, miſernit* vel *miſertum eſt* vel *fuit*, *to pittie*: *cœno, cœnavi* & *cœnatus ſum*, *to ſup*: *piget, piguit* & *pigitum eſt*, *to irke*: *tædet, tæduit* & *pertæſum eſt*, idem: *pudet, puduit* & *puditum eſt*, *to thinke ſhame*: *licet, licuit* & *licitum eſt*, *to bee leſom*: *libet, libuit* & *libitum eſt*, id eſt, placet. Verſ.

Gaudeo cum ſoleo, fit, fidit, mœret & audet
Paſſivum dãt præteritum: ſed utrumq. creabunt
Sueſco, caret, juro, prandet, nubit, miſeretque,
Cœno, piget, tædet, pudet & licet & libet addit.

4. Sub neutrali formâ paſſivam habent ſignificationem, *vapulo*, *to bee beaten*: *væneo*, *to bee ſolde*: *fio*: *exulo*, *to bee baniſhed*: *nubo*, *to bee married*: *liceo*, *to bee appryſed*. Verſ.

Paſſivè ſignant ſub o, vapulo, væneo, fio,
Exulo cum nubo, liceo quibus addimus apte.

De Defectivis.

DEfectiva ſunt, primò, hæc tria, *odi*, *I hate*: *cœpi*, *I haue begun*: *memini*, *I remember*: de quibus duo

notanda ſunt, 1°. quòd habeant ſolummodò præteritum & tempora inde formata: niſi quod *memini* in imperat. habeat *memento* & *mememtote*. 2°. Quòd præteritum perfectum ſignificationem habeat & præſ. & præt. ut *odi*, id eſt, odio proſequor vel proſequutus fui: item fut. ſubjunct. habet ſignificationem fut. indicat. ut *meminero*, id eſt, recordabor vel recordatus ero. Quin & hæc duo, *novi* a *noſco*, *pepigi* a *pango*, ſignificationem geminam habent.

Secundò, *daris* vel *dare*, & in ſubjunct. *deris* vel *dere*; *faris* vel *fare*, & in ſubjunct. *feris* vel *fere*: Item *furis* carent prima ſingul. neque enim dicimus, *dor*, *for*, &c. niſi in compoſitis.

Tertiò. Temporibus & perſonis carent *aio*, *inquam*, *ave*, *ſalve*, *forem*, *queſo*, *apage*, *ovat*, *cedo*, *infit*.

AIO.

Præſ. *Aio*, *ais*, *ait*: plur. *aiunt*.
Imperf. *Aiebam*, *bas*, *bat*: plur. *bant*.
Imperat. *Ai*.
Subjunct. *Aias*, *aiat*: plur. *aiant*.
Particip. *Aiens*.

INQVIO vel INQVAM.

Præſ. *Inquam*, *inquis*, *inquit*: plur. *inquimus*, *inquiunt*.
Imperf. *Inquiebam*: plur. *inquiebant*.
Perf. *Inquiſti*.
Futur. *Inquies*, *inquiet*.
Imp. *Inque*, *inquite*.

AVE, SALVE.

Imperat. ſing. *Ave* vel *avete*: plur. *Avete* vel *avetote*.
Infinit. *Avere*: ſimiliter conjugatur *ſalve*.

FOREM.

Subjunct. imperf. *Forem*, *res*, *ret*: plur. *forent*.
Infinit. fut. *Fore*.

QVÆSO.

Queſo: plur. *queſumus*.

APAGE.

Imper. *Apage*: plur. *apagete*.

OVAT.

Præſ. *Ovat*: particip. *Ovans*.

CEDO, INFIT.

Cedo, pro dic vel da, ſolum in uſu eſt: ſic *infit*, pro cœpit.
Virg. *Ita fatier infit*.

Vulgo etiam ad defectiva referuntur, *auſim*, *ſis*, *ſit*. plur. *auſint*: *faxim* & *faxo*, *faxis*, *faxit*: plur. *faximus*,

faxitis, faxint: sed hæc non tam defectiva sunt, quàm reliquiæ quædam conjugationis antiquæ.

Observationes.

Obs. 1. IMperſonalia verba carent altera voce imperat. futuro infinit. ſupinis, gerundiis & participiis. *pœnitens, decens, libens,* & *pudens*, unde *impudens* componitur, *pudendus, pœnitendus* nomina sunt.

2. Quædam perſonalia ſunt diverſarum conjugationum, & quidem vel ſub eâdem ſignificatione, ut *lavo, lavas*, & interdum *lavo, lavis*, vel ſub diverſis, ut *dico, dicas*, id eſt, conſecro; *dico, dicis*, id eſt, loquor. Talia ſunt, *fundo, volo, lego, fero, educo*, penult. brevi, & *educo*, penult longa.

3. Quædam verba ſub eadem ſignificatione diverſis habent terminationes, ut *aſſentio, or*: *auguro, or*: *diverto, or*: *depaſco, or*: *impertio, or*: *luxurio, or*: *ludifico, or*: *palpo, or*: *præverto, or*: *remunero, or*: *ringo, or*: *reverto, or*: *mutuo, or*.

4. Quædam conveniunt quibuſdam temporibus, ut a *mulceo*, & *mulgeo*, *ſi, ſum*, vel *xi, ctum*: ſic *crevi, cretum*, a *cerno* vel *creſco*: *pateo, patui, paſſum*: *pando, pandi, paſſum*, unde *pandor, eris* vel *ere*, *paſſus ſum* vel *fui*, quod præteritum etiam formatur a verbo, *patior*: ſic *tentum*, a *teneo* vel *tendo*: *manſum*, a *maneo* vel *mando, is*, tertiæ conjugationis.

Libro VII. De Specie & Figura; ac primo Nominum.

DErivatorum nominum variæ ſunt ſpecies: nempe Patronymica, Verbalia, Abſtracta.

De Patronymicis.

PAtronymicum eſt nomen a nomine patris, aut aliorum majorum deductum, ut *Priamides*, id eſt, Priami

filius: *Pelides*, id est, Pyrrhus, Pelei nepos: *Heraclida*, ab Hercule oriundi.

Obs. Abusivè etiam aliunde cadunt Patronymica; *phaethontias*, soror Phaethontis: *Romulida*, Romani, a Romulo rege: *Colchis*, Medea, a Colchide patria: *Philyrides*, Chiron, a Philyra matre.

2. Patronymica in *des* & *ne* primæ sunt declinationis; & illa quidem masculina, ut *Æneades*, *æ*, id est, filius Æneæ: hęc verò fœminina, ut *Nereine*, *es*, id est, Galatea, Nerei filia. Quæ desinunt in *as* & *is* tertiæ sunt & fœminina, ut *Aetias*, Medea, Aetæ filia; *Tyndaris*, Helena, Tyndari filia.

3. Vtuntur his soli poetę, ac sæpe adjectivorum vice, & quia appellativa sunt, in utroque numero reperiuntur.

DE VERBALIBUS.

VErbalia sunt nomina derivata a verbo, eaque vel substantiva sunt, vel adjectiva: substantiva, ut a *lectu*, *lectio*: a *scribo*, *scriptura*: sic *tutela*, *lucerna*, *querimonia*, a *tueor*, *luceo*, *queror*. Verbalia adjectiva vel activæ significationis sunt, vel passivæ: activæ significationis verbalia interpretamur per verba activa, ut *amans vini*, id est, qui vinum amat, idque ex diuturnâ consuetudine. Variè autem hæc desinunt, ut patet ex exemplis sequentibus; *abstinens*, *edax*, *providus*, *nescius*, *avarus*, *dotatus*, *prasagus*, *penetrativus*, &c. Passivæ significationis sunt ea, quæ interpretamur passivè, ut *memorandus*, qui memorari debet: *flebilis*, qui defletur aut defleri debet. Horat. *Multis ille bonis flebilis occidit.* Pleraque ex his participia sunt, quę amisso tempore transeunt in nomina verbalia.

DE ABSTRACTIS.

ABstracta dicuntur substantiva ab adjectivis derivata, ut *justitia*, *bonitas*, *felicitas*; à *justus*, *bonus*, *felix*. Quædam etiam a substantivis, ut *consul*, *consulatus*: *prator*, *pratura*: *puer*, *pueritia*.

Sunt & alię derivatorum nominum classes, ad quas refer. Gentilia, quæ gentem aut patriam denotant, ut *Græcus, Atheniensis*: possessiva, ut *Evandrius, ensis*, id est, ensis Evandri vel quem possidet Evander: Diminutiva, quę primitivi diminutionem significant, ut *libellus*, id est, parvus liber: sic *tiunculus, surdaster*. Huc refer ordinalia, ut *tertius, quartus*, &c. distributiva, ut *terni, quaterni*; & multiplicativa, ut *duplex, triplex, quadruplex*, &c. itē numeralia in *arius*, ut *senarius, quaternarius* quæ a cardinalibus derivantur, viz. *duo, tres, quatuor*, &c.

De Nominum Compositione.

Variè & cum variis orationis partibus componuntur nomina, ut *centimanus, hujusmodi, armiger, numquis, provisus, siquis*. Verum hac varietate missa satis habebimus tres has observationes annectere.

Obs. 1. *Quis* interdum in compositione præcedit, ut *quisnam, quisquam, quispiam, quisputas, quisquam*. Quorum fœmininum & neutrum, *quænam, quodnam*, &c.

2. Interdnm sequitur, ut *ecquis, nequis, aliquis, numquis, siquis, quisquis*. Quorum fœmininum & neutrum, *ecqua* & *ecquod*. Ejusdem compositionis est substantivum *ecquid, eccujus*.

3. *Qui* in his quatuor præcedit *quilibet, quivis, quidam, quicunque*. Quorum fœmininum & neutrum, *quædam, quoddam*, &c.

De Derivatione Pronominum.

PRonomina possessiva & gentilia formantur, a genitivis trium demonstrativorum, *ego, tu, sui*. *Meus, tuus, suus*, a genitivo singulari: *noster, vester, nostras* & *vestras*, a genitivo plurali.

De compositione Pronominum.

SEptem modis componuntur pronomina: 1° Pronomina *ego, tu, sui*, componuntur cum *ipse* per omnes casus quos *ego, tu, sui* admittūt, ut *egoipse, tuipse, suipsius*.

2. *Iste* & *ille*, cum *hic*, ut *isthic, isthac, isthoc*, vel *isthuc*: accus. *isthunc, isthanc, isthoc* vel *isthuc*: abl. *isthoc*,

isthac, isthoc. Plur. nom. & accus. pro neutro, *isthac*, eodem modo declinantur. *illic, illac, illoc* vel *illuc*.

3. *Is* & *ille* componuntur cum *ecce*, ut *eccum, eccam, eccos, eccas*, ab *ecce* & *is*: *ellum, ellam, ellos, ellas*, ab *ecce* & *ille*.

4. Ab *is* & *demum* adverbio, unde oritur, *idem, eadem, idem*.

5. Pronomina componuntur cum conjunctione *ne*, ut *hiccine, haccine, hoccine*: accus. *hunccine, hanccine, hoccine*: abl. *hoccine, haccine, hoccine*. Plur. *haccine*, pro genere neutro in nominativo & accusativo,

6. Hi ablativi, *me, te, se, nobis, vobis*, componuntur cum præpositione *cum*, ut *mecum, tecum*, &c. *quicum*, & *quibuscum* huc referri possunt.

Quædam pronomina componuntur cum his particulis, *me, te, se. pte, tim*, ut *egomet, tute, hujusce, suapte, meatim*.

De Derivatione verborum.

QVinque sunt formæ factorum verborum; *incœptiva, desiderativa, frequentativa*, tres formę præcipuæ; minus præcipuæ sunt duæ, *imitativa* & *diminutiva*. Imitativorum exempla sunt, *patrisso*: *græcor*: *vulpinor*; id est, imitari patrem: more Græcorum bibere: vulpem ingenio fraudulento referre. Diminutivorum exemplum est *sorbillo*, id est, modice sorbeo.

De verbis incœptivis, quæ aliàs augmentativa dici solent.

QVatuor in harum formarum explicatione notabimus, 1° significationem, 2° terminationem, 3° conjugationem, 4° formationem.

1° Incœptiva plerũq; initium actionis aut passionis denotant cũ incremento, atque inde est, quòd sic resolvantur *fervesco*, id est, incipio magis magisq; fervere: sic *calesco*, id est, incipio magis magisque calere. 2° Desinunt omnia in *sco*. 3° Sunt tertiæ conjugationis verba carentia & præterit. & sup. præteritum tamen aliquando mutuantur a primitivo, ut *calesco, calui*: *defervesco, defervui*.

bui. 4° Si formentur a verbis propone tibi secundam personam, sing. num. præs. temp. indic. vocis activæ, ut *ferveo, ferbes*, & adde *co*, sic erit *ferveſco*: at *hiſco* ab *hio*, pro *hiaſco*. 5° Multa aut a nominibus derivantur, aut primitiva habent inusitata, *mácreſco, igneſco*.

De Verbis Desiderativis.

1. DEsiderativa significant desiderium, unde resolvuntur per primitivum & verbum *cupio*, ut *ſcripturio*, id est, cupio scribere. 2° Desinunt in *rio*. 3° Quartæ conjugationis sunt verba sine præt. & sup. Tria tamen præteritum & supinum admittunt. Versus.

Omnia præterito careant meditantia verba,
Parturio, eſurio, cum nupturio, volo tolli.

4° Formantur à posteriore supino in *u*, addendo *rio*, & *u* breviato, ut *pario, partu, parturio*. Virg. *Partum almus ager*.

De verbis frequentativis.

1. FRequentativa significant frequentem alicujus actionis iterationem, ut *verſo*, id est, frequenter verto. 2° Desinunt in *to, ſo, xo*, & *or*, ut *dormito, verſo, nexo, ſector*. 3° Sunt primæ conjugationis omnia, & ejusdem formæ cum primitivo. 4° Regularis formationis hæc exempla sunto, *clamo, clamatu*, muta *a* in *i* breve, & *u* in *o*, sic erit *clamito*: sic formantur frequentativa a sup. in *atu*; ab aliis vero supinis ita formantur *verto, verſu*, *u* in *o*, sic erit *verſo*.

Quædam verò a frequentativis formantur, ut *lectito, curſito*: alta irregularem habent formationem, ut a *quæro, quærito*: regularis autem formatio fuisset, *quæſito*, a *quæſitu*. Versus.

Præterеunt legem nato, quærito, fundito, ſcitor,
Sciſcitor, atque agito, ſector, loquitor, pavitoq́,
Perſcrutando libros doctorum plura notabis.

Obſ. Ut a verbis cadunt verba, ita & ab aliis orationis partibus, ut *perenno*, a *perennis*: *perendino*, a *perendie*, &c.

OMnia participia ſunt derivativæ ſpeciei, quia derivantur a verbis: ac proinde *anſatus, pedatus, larvatus, togatus*, quanquam participiis ſint ſimilia, non tamen participia ſunt, quia a nominib⁹, non a verbis derivãtur.

Obſ. Participia præteriti temp. item fut. in *rus*, & verbalia pleraque in *to* formantur a ſupino, ut *lectu, lectus, lecturus, lectio*; peccant tamen ab hac regula ſequentia iſta in 1ª conjugatione. *Praſtaturus* & *praſtatio*, Cic. *potatus*, Plin. *juvaturus*, Sal. *jucubatus*, Plin. *ſonaturus*, Hor. *fricatus*, Plin. *ſecaturus*, Columella: in 3ª conjug. *arguiturus, luituri, ſpulturus, pluiturus, expanſus*. Plin. in 4ª conjug. *hauſurus*, Virg.

De ſpecie & figurâ partium indeclinabiliũ.

SPecies etiam accidit partibus indeclinabilibus, ut *circa, circiter: age*, ab *ago*: *ut, uti: docte*, a *doctus*, &c.

Quin & ſimplicem habent & compoſitam figuram partes indeclinabiles, ut *diu, perdiu*: *ubi, necubi*: *ad, adverſum*: *age, apage*: *ſed, ſedenim*.

De præpoſitionibus inſeparabilibus.

PRæpoſitiones inſeparabiles ſunt eæ quę extra compoſitionem non ſunt in uſu. Hujuſmodi ſunt *am, re, dis, di, ſe, con*. *Am*, ut *ambio*, *to goe about*, ſignificat circum: *re*, ſæpe iterationem ſignificat, *repono*, *to ſet againe in the owne place*: *ſe*, ſeparationem, ut *ſecludo*, *to ſet a parte*: *dis*, ut *diſtrabo*, *to draw aſunder* ſeparationem ſignificat, ut etiam *di*, ut *diduco*, *to bring aſyde*: *con*, ut *conjungo*, *to joyne together*, conjunctionẽ ſignificat.

OBS. *Con* aliquando *n* amittit melioris ſoni grãtia, ut *cerno, coaleſco*: aliquando mutat *n* in conſonam ſequentem, ut *colludo, corrigo, committo*.

Appendix de figuris Etymologicis.

FIgurę Etymologicæ ſunt quę dictionem immutant præter communem conſuetudinem, ſuntque octo, *Proſthęſis*, *Epenthęſis*, *Paragoge* quæ dictionem augent,

Aphæresis, *Syncope*, *Apocope* quæ minuunt, *Antithesis*, *Metathesis* quæ invertunt elementa.

Prosthesis est adjectio literæ vel syllabæ ad principium dictionis, ut *gnate*, pro *nate*; *tetuli*, pro *tuli*.

Epenthesis est adjectio literæ vel syllabæ ad medium dictionis, ut *alituum*, pro *alitum*; *snduperator*, pro *imperator*; *MaVors*, pro *Mars*.

Paragoge est adjectio literæ vel syllabæ ad finem dictionis, ut *potestur*, pro *potest*; *dicier*, pro *dici*, paragoge comica: rarò alibi.

Aphæresis est ablatio literæ vel syllabæ de principio dictionis, ut *pone metum*; pro *depone*.

Syncope est ablatio literæ vel syllabæ de medio dictionis, ut *virûm*, pro *virorum*.

Apocope est ablatio literę vel syllabæ de fine dictionis, ut *tuguri*, pro *tugurij*.

Antithesis est uni literę pro alia positio, ut *olli*, pro *illi*.

Metathesis est literarum è sua sede transpositio, ut *Evandre*, *Tymbre*, pro *Evander*, *Tymber*.

Syncope in genitivis pluralibus familiaris est poetis, ut *Cœlicolûm*, pro *Cœlicolarum*; *Cœlestûm*, pro *Cœlestium*; *currûm*, pro *currurum*. Interdum Epenthesis, ut *Cœlitum*, pro *Cœlitum*.

Apocope in genitivo secundæ declinationis ex duobus *i*, alterum nonnunquam tollit apud poetas, ut *peculi*, pro *peculij*.

Syncope in præteritis in *vi*, desinentibus, atque inde formatis frequenter contingit, ut *petij*, pro *petivi*: *petire*, pro *petivere*: *amassem*, pro *amavissem*: sic *nosti*, pro *novisti*: *flesti*, pro *flevisti*, atque hic usus spectandus. At *accestu*, pro *accessistu*, poeticum est. Item illa *dixti*, *intellexti*, comica pro *dixisti*, *intellexisti*: *scin'*, pro *scisne*, & similia partim Apocopen, partim Syncopen patiuntur.

FINIS.

DE SYNTAXI. *Tract.* 1.

1. GRammatica est ars rectè loquendi.

2. Ejus partes sunt quatuor: Orthographia, Prosodia, Etymologia & Syntaxis: de Orthographia & Prosodiâ aliâs.

3. Etymologia est pars Grammaticæ de dictione & ejus proprietatibus; cujus doctrinam partim Rudimentis, partim 7 libris antecedentibus complexi sumus.

4. Syntaxis est pars Grammaticæ. de rectâ orationis structurâ. Syntaxis seu constructio est justa vel figurata.

Syntaxis justa est, quæ communem loquendi consuetudinem sequitur, estque concordantia vel regimen.

Concordantia est dictionum convenientia in uno aut pluribus accidentibus.

Ea quadruplex est verbi cum nominativo: Substantivi cum adjectivo: Relativi cum antecedente: plurium dictionum casualium appositio; quibus additur concordantia interrogativi cum responsivo, quæ tamen propriè concordantia non est, quia convenientia in casu, pendet à communi dictione regente. Regimen est certi casus aut modi exigentia. Vide finem cap. 4.

CAP. I. *De Concordantia. Nominativus ante Verbum finitum. Reg.* 1.

Obs. ALiquando adhibetur vocativus a fronte verbi, *Luca vir maximus audi.*

Concordantia Nominativi & Verbi. R. 3.

Obs. CVM verbum *sum* collocatur post duos nominavos diversorum numerorum concordabit in numero cum posteriore, Ovid. *Omnia pontus erat.* Ter.

Amantium iræ amoris redintegratio est, Interdum secus. Liv. *Captivi militum præda fuerunt*.

Concordantia Substantivi & Adjectivi. R. 4.

Obs. QVoties participium verbi *vocor, dicor, appellor*, & similium, postponitur duobus substantivis diversorum generum, concordabit participium in genere cum utrolibet. Liv. *Ludos Megalesia appellatos*, Idem, *Ludi fuerunt Megalesia appellata*: Si vero participium interponatur, concordabit cum antecedente, ut *Petrus est factus mancipium*.

Appositio. R. 5.

Obs. 1. NON est necesse dictiones per appositionem in genere vel numero convenire. Vir. *Formosum pastor Corydon ardebat Alexin, delicias Domini*.

Obs. 2. Cum verbum intercedit dicitur appositio mediata; intercedunt autem verba quadruplicia. 1°. *Sum, fio, existo, exto, maneo, nascor, orior*, & similia, ut *Leve fit quod bene fertur onus. Hic evadet vir doctus*. 2°. Verba quæ dicuntur vocativa, ut *vocor, nuncupor, appellor, dicor, nominor, salutor*. Hor. *Descriptas servare vices, operumque colores, cur ego si nequeo, ignoroq; Poeta salutor?* Adde quæ finitimam his significationem habent, *designor, inscribor, constituor*, & alia. 3°. Passiva existimandi & cognoscendi verba, *virtus clara æternaque habetur*. 4°. Hæc & similia quæ statum, situm rei aut gestum significant, ut *dormit securus, bibit jejunus, it cubitum incœnatus*. Cic. *Nemo saltat sobrius*. Sic in infinitivo, *solet dormire supinus, video eum dormire supinum*.

Obs. 3. *Factus, habitus, creditus*, & similia participia eundem casum habent post se, quem ante se, etiam vocativum. Prop. *Lectule divitijs facte beate meis*.

Concordantia Relativi & Antecedentis. R. 6.

Obs. 1. CVm Relativum, *qui, quæ, quod* collocatur inter duo substantiva diversorum generum, concordabit in genere cum utrolibet, Cic. *Animal plenum*

num rationis & consilij, quem vocamus hominem: vel *animal plenum, &c. quod vocamus hominem.* Idem. *Sempiterni ignes, quæ vocamus sidera.* Quod si posterius sit proprium, cum eo potius concordabit, Sal. *Est locus in carcere, quod Tullianum appellatur.*

. Ad convenientiam Relativi & Antecedentis spectant hęc relativa, *qui, quæ, quod, ille, ipse, hic, is,* & *idem.* Alia vero relativa conveniunt cum consequente, qualia sunt hęc; *qualis, quantus, cetera, caterum*, &c. *Amo laurum & cæteras arbores.* Ov. *Vade sed inculatus, qualem decet exulis esse. Librum suum alloquitur.*

Concordantia interrogativi et Responsivi. R. 7.

Obs. INterrogativis danda sunt debita responsiva, ut *quis est? Petrus. Quid vides? hominem. Qualis est? doctus. Quantus est? magnus, parvus. Quotus es? primus, secundus. Quot ludunt? tres, quatuor.*

Scholia ad Cap. 1.

APpositio, Reg 5.) *Quamquam appositio sit concordantia duorum substantivorum, videntur tamen adjectiva hic locum occupare aliquando; quod ut manifestius fiat, observationes has subjecimus.*

Obs. 1. *Gentilia sive patria nomina, ut Romani, Itali, Galli, penè sunt substantiva: ideo apud optimos autores sæpe inter hujusmodi nomina appositionem invenies. Liv. Ager captus de Gallis Bojis fuerat.*

2. *Hic obiter nota, quòd non solùm gentilia sive patria nomina non sint plenè adjectiva, verum etiam numeralia, pronomina, & nota universales & particulares, ut, omnis, quidam, &c. Quæ aliis adjectivis congruè & rite adjungantur. Virg. Aurea mala decem misi, cras altera mittam.*

3. *Huc refer* millia *substantivum potiùs quam adjectivum. Plin. Ancum Martium Rex, salis modia sex millia, in congiario dedit populo. Iust. Trecentis millibus mulieribus. Virg. Tot millia gentes arma ferunt Itala.*

4. Mille *vero semper adjectivum est pluralis numeri, nisi subjiciatur ei genitivus, ut, mille equitum occisum est: at mille homines hîc adjectivum.*

5. *In Appositione nihil videtur figuratum; in exemplo enim appositionis est proprietas quadam linguæ latinæ, ut malem magalia quondam, id est, qua fuit magalia. Utque in Appositione nihil figuratum videtur occurere, ita nec in Vocatione, cum nomen semper imitetur personam pronominis annexi: at si non annectatur aut annecti possit pronomen prima aut secunda persona, tum nomen tertia persona est.* Atque hactenus concordantia, succedit Regimen.

Cap. 2. *De regimine Substantivorum.*

Genitivus post Substantivum. Reg. 8.

Obs. CVm significamus pronomine possessorem, utimur pronominibus possessivis, ut *liber meus, tuus, tuus, suus, noster, vester*, non autem *liber mei*, ut *liber Petri*: cùm verò pronomen non significat possessorem, etiam pronominum primitivorum genitivis utimur. Ovid. *uror amore mei*; id est, quo ego à me amor: sic *languco desiderio tui*: unde patet quomodo differant hæc duo, *odio tui impulsus hoc fecit*, id est, odio quo te prosequitur; et *odio tui impulsus hoc fecit*, id est, odio quo tu eum prosequeris.

Proprietas cum Adject. laudis vel vituperii.

PRoprietas cum adjectivo notæ ponitur in genit. vel ablativo, post substantivum a quo denotatur res aut persona, cui ea inhæret. Plin. *Aristoteles summensa subtilitatis.* Cic. *non multis cibi hospitem accipies, sed multi joci.* Ter. *homo antiqua virtute ac fide.* Idem, *mulier egregiâ formâ atque ætate integrâ.*

Item pars: sed in ablat. fere semper. Ter. *Virgo rufa, sparso ore, adunco naso.*

Opus & usus.

OPus substantivum indeclinabile regit ablativum. Cic. *Ubi rerum testimonia adsunt, non opus est ver-*

lii. idem, *auctoritate tua nobis opus est & consilio*.

Obs. 1. Apud poetas interdum cum genitivo invenitur. Ovid. *Non minor est virtus, quam quærere, parta tueri. Casum inesse illis: hic erit artis opus*.

2. Vsus pro opus ablat. regit. Virg. *nunc viribus usus*. Plaut. *Viginti jam usus est filio argenti minis*.

3. Opus interdum adjectivè sumitur pro necessario, Cic. *Dux nobis & auctor opus est*. Sic dicit Cic. *opus fuit*. Ter. *opus dictu: opus factu*.

Cap. 3. *De Regimine Adjectivorum.*

Partitiva cum Genitivo.

Obs. 1. *Partitiva* sunt nomina quæ naturâ suâ partitionem semper significant: *Partitivè ponuntur*, quę aliquando partitionem significant, aliquando secus. Vtraq; regunt genit. pluralẽ, ut *nulla sororũ*, Cic. *Nigidius omnium doctissimus*: vel singularem nominis collectivi. Virg. *O Danaûm fortissime gentis Tydide*.

Obs. 2. Huc spectant 1° quæ verè partitiva sunt, nempe signa (ut vocantur) universalia, particularia, ut *omnis, nullus, quisq;, aliquis, quidam, alter*, de duobus, *alius*, de pluribus. Ovid. *Quisquis fuit ille deorum*. Cic. *quorum alter scientiâ te augere potest, altera exemplis*. 2° Interrogativa & infinita, *uter vestrum*, de duobus, *quis vestrum*, de pluribus. 3° Comparativa & superlativa. Hor. *major juvenum: dextra est fortior manuum*, de duobus ejusdem generis. Plin. *Villosissimus animalium lepus*, de pluribus ejusdem generis; imo si adverbia sint, Plin. *Lynces clarissimè omnium quadrupedum cernunt*. Quædam etiam positiva. Plin. *nigra lanarum nullum colorem bibunt*. 4° Numeralia cardinalia & ordinalia, ut *centum hominum*. Plin. *Calvitium uni animalium convenit homini*. Item eorum cognata, *solus, tot, quot, quotus, ultimus*. Ter. *Quot hominum illic lustrant*. 5° Omne fere pronomen. *Hæc volucrum, illa ferarum*.

Obs. 3. Hæc autem partitivè ponuntur, cum resolvuntur

vuntur per *inter*, *de*, *e* vel *ex*; *Hector fortiſſimus Trojanorum*, id eſt, inter Trojanos.

3. Immo interdum hæ præpoſitiones cum ſuo caſu pro genitivo ponuntur, Cic. *acerrimus ex omnibus ſenſibus eſt ſenſus videndi.* Cæſ. *Pauci de noſtris cadunt.*

4. Partitivum ejuſdem eſt generis cum genitivo inde recto, *nulla ſororum.* Niſi ſubſtantivum aliquod præcedat cum quo conveniat. Boetius, *DEVS eſt omnium rerum præſtantiſſimus.* Hor. *quid agis dulciſſime rerum?* aut genitivus ſit collectivi nominis, ut *optimas plebis.*

Adjectiva activè ſignificantia.

Reg. ADjectivum activè ſignificans genitivum adſciſcit. *Natura hominum eſt novitatis avida, alterius appetens, ſui profuſus.*

Obs. *Adjectivum activè ſignificat, quod reſolvitur per verbum activum, ut memor beneficii, qui memineſt. Compos voti, qui aſſequutus eſt votum. Sic. Iuven. metuens virga jam grandis Achilles: indoctus pilæ. Quint. naturâ tenaciſſimi ſumus eorum quæ rudibus annis percipimus:* vide lib. 7. Etym.

Adjectiva dativum regentia. Reg.

ADjectiva ſimilitudinis, diſſimilitudinis et proximitatis dativum poſtulant: *par odio importuna benevolentia.* Iuvenal. *Rara avis in terris, nigroque ſimillima cygno.* Hor. *invitum qui ſervat, idem facit occidenti.* Cato. *Proximus ille DEO qui ſcit ratione tacere.* Ovid. *mala ſunt vicina bonis: eſt mihi intimus: fuit mihi obvius.*

Obs. *Nonnulla, ſed rariùs genitivum admittunt. Ter. nolunt patres nos affines eſſe earum rerum, quas ſert adoleſcentia iidem, ſpero ſimilis eſt majorum ſuorum: ſimilis patris plerumque de moribus dicitur, ſimilis patris de figura. Cicer. eorum, qua ætas, diſſimile.*

Cap. 4. *De Reciprocatione Pronominum* ſui & ſuus.

PRima et ſecunda perſona per ſuos obliquos reciprocantur. *Ego mihi conſcius ſum: tu tibi conſcius es.* Ter-

tia persona per *sua* reciprocatur; *Petrus sibi conscius est: amat se: miseretur sui.*

Aliquando fit reciprocatio a tertiâ personâ in aliquid ab eâ possessum, vel contra, ab eo quod a tertiâ personâ possidetur, ad ipsam; in quibus per possessivum *suus* loquimur. Prioris modi exempla; *abijt ad villam suam: fungitur officio suo*: Posterioris; Mar. *Et sua riserunt secula Maronidem.* Cic. *Illum ulciscentur mores sui.* Cujusmodi orationum resolutio ita procedit. Secula Meonidæ, riserunt ipsum, &c.

In hac reciprocatione duo cavenda sunt 1°. ut quando accedit altera tertia persona, vitetur ambiguitas, cujus vitandæ causâ interdum pro *sui* & *suus* alia substituenda sunt pronomina, *is, ille, ipse.* Vt *percussit illum gladio ejus potius, quam suo. Christus liberat electos a peccatis ipsorum, non suis.*

2. Consulendum est etiam Euphoniæ & orationis nitori; quâ causâ interdum repudiantur *sui* & *suus. Cepit leonem & catulos ejus*, non, suos. *Petrus non adest, sed filius ejus*, non, suus. Vbi hæc non obsunt, elegantior est usus reciproci pronominis, *Trahit sua quemque voluptas*, non, ipsius: *inter eum inter se consensio*, potius quam inter ipsos.

Admonitio. *Sex deinceps capitibus succedit Regimen verborum. Atque id quidem 1° vel proprium est, vel commune verbo cum nomine. 2° Simplex est, vel geminatum, illud unius est casus, hoc duorum. 3° Perpetuum est, vel varium; perpetuum semper sibi constat, varium non item. Hibus 5. 6. 7. cap. regimen verborum proprium. Idq; vel personalium est, vel impersonalium. Rursus personalium est vel simplex vel geminatum. Harum divisionum usus occurrit etiam in Regimine Nominum, quod attento lectori facile fuerit cap. 2. & 3. hujus Tractatûs observare.*

Cap. 5. Verborũ personalium regimen simplex.

Accusativus post activum. Reg. 10.

Dativus proprius post verbum.

Reg. DAtivum ut proprium casum regunt duæ verborum classes: prior est verborum propriè neutrorum, quæ quadruplicia sunt.

1. Verba studendi, 2° verba gaudii, 3° verba irascendi, 4° verba assentiendi & dissentiendi, ut *studeo grammatica.* Cic. *Tibi gratulor, mihi gaudeo: irascitur tibi pater.* Cic. *Senatus mihi assensus est:* idem, *ejus orationi ab omnibus reclamatum est.*

Posterior classis est eorum verborum quæ in linguâ quidem latinâ neutra sunt, in linguâ autem nostrâ, & ex vi suæ significationis activa, ut *noceo*, dicimus enim, *I am hurt*: at latini his, ut neutris, dativum tribuunt, nec aliud passivum quam impersonale, *I am favoured, favetur mihi*, sic *favetur tibi, illi, nobis, vobis, illis.* Hujusmodi sunt decuplicia.

1. Verba occurrendi. Vir. *Occurfare capro, cornu ferit ille caveto.*

2. Verba favendi & invidendi; *industriæ gloriæque alicujus favere*, apud Cic. Mart, *Omnibus invideam, livida nemo tibi.*

3. Medeor & medicor. Virgil. *Benibus medicantur anhelus.*

4. Verba imperij & obedientiæ: item dominationis & servitutis. *Imperat aut servit collecta pecunia cuique. Sapiens dominabitur astris.* Tib. *Longa dies homini docuit parere leones.*

5. His affinia, sunt verba adulandi & resistendi. Cic. *Tibi lenocinabitur.* Ovid. *Ignavis precibus fortuna repugnat.*

6 Auxiliandi & nocendi; *subvenite mihi misero.* Pub. *Bonis nocet, quisquis pepercit malis. Lædo* & *Iuvo* accusativum regunt.

7 Parcendi. Ovid. *Parce Venus nurui.*

8 Fidendi, *fido, confido, credo tibi.*

9 Denique multa Dativum postulant de quibus non est certa regula, Iuven. *Difficile est barbato imponere regi: fio pollicitus: sta ejus judicio.* Verbum Catonis, *nec deesse, nec superesse reip. volo.*

Ablativus poſt paſsivum. Reg. 11.

Obſ. *Hæc pertinent tria quæ neutro paſſiva dicuntur; Vapulo, vaneo, fio.*

Infinitivus poſt verbum. Reg. 12.

Obſ. *Adjectiva etiam nonnulla infinitivum regunt. Paratus reſpondere, cupidus mori, dignus amari.* Vir. *Dido certa mori. Interdum & ſubſtantiva; ſed raro.* Cic. *tempus eſſet jam de ordine argumentorum dicere.*

Cap. 6. *Verborum perſonalium regimen geminatum.*

Reg. 1. CElo cum verbis *rogandi, docendi, veſtiendi,* regunt poſt ſe duos accuſativos pro diverſis acceptos: eorum enim alter perſonam, alter rem denotat, vt *celo te hanc rem.* Virg. *Nulla ſalus bello, pacem te poſcimus omnes.* Proverb. *Multa hominem fames docet: indue te tunicam.*

Obſ. 1. Horum paſſiva regunt accuſativum rei. Cic. *multa ex his admonemur.* Idem. *rogantur ſententiam.* Hor. *dulces doctæ modos.* ſic *doctus ad omnem malitiam.* De regula & exceptionibus hi verſus.

Celo, rogo, doceo, geminant vt veſtio quartos
Diverſos: Dices veniam quoq; poſcimus abs te.
Induo veſte patrem dico aut veſtĕ induo patri,
Rem tibi vel de re te celo dicimus aptè.
Te doceo de Grammatica, tu dicito parcè.

Obſ. 2. Inſtruo, inſtituo, imbuo, ablativum regunt. Cato. *Inſtruo præceptis animum.* Liv. *errore animos imbuere.* Cic. *Doctrinâ inſtitutus & imbutus.* Sic apud eundem, *gratiis literis ſatis doctus.*

Reg. 2. *Verba æſtimandi* regunt poſt ſe genitivum. Cic. *Virtus voluptatem minimi facit: non puto ejus dona eſſe tanti; aqui bonique hoc conſule: Conſcientia mihi pluris eſt, quàm hominis ſermo: æſtimo* & *exiſtimo* inveniuntur cum

ablativo, Cic. *gloriosa sapientia non magno existimanda est: data magno æstimas, accepta parvo.* Versus.

Æstimo, curo, puto, facio cum consulo, duco,
Pendo, habeo, refert, est, inter & est bene jungo,
Admittunt patrios tanti, quanti atq; minoris
Et pluris, nihili, nauci, flocciq;, boniq;.
Magni, infiniti, majoris, maximi & assis,
Et minimi, multi, parvi, cum plurimi & æqui

Reg. 3. *Verba accusandi, damnandi & absolvendi* genitivum regunt qui *crimen* significet. Cic. *eam capitis accuset*: id est, criminis capitalis. Cic. *majestatis delatus est condemnatus: est peculatus: cædis absolutus est.*

Obs. 1. Si non fuerit proprium criminis nomen, apponitur ablativus, & interdum additâ præpositione; *vtro accusavit? furti? an sacrilegij? an vtroq; ? de pluribus simul accusaris.* Ovid. *vtinam temeraria dicar, criminibus falsis insimulasse virum.* Interdum et proprium crimen. Cic. *capite damnatos morte multavit.* Idem; *de alea condemnatus.*

2. Nomen *pœnæ* interdum ponitur in genitivo, sed potius ablativo. Horat. *damnatus longi Sisyphus laboris.* Curt. *insulas pecuniâ multat.*

3. *Moneo, admoneo, commoneo, commonefacio,* hanc constructionem imitantur; Liv. *Res adversa admonuerunt religionum: admonuit me errati: commonefecit te officij* vel *de officio*: interdum habent geminû accusativum. Ter. *ridiculum est te istud me admonere Clitipho.*

Cap. 6. *Regimen Verborum Impersonalium.*

Reg. 1. QVædam cum accusativo personæ patientis regunt genitivum rei agentis, sintque hæc, *pœnitet, tædet, miseret, pudet, piget,* vt *miseret Christum peccatoris.* Cic. *nihil faciendum est, cujus nos pœnitere possit.* Ter. *miseret me tui,* sic *miserescit me tui.* Plaut. *tædet sermonis*

manù tui, scilicet me Ter. non te pudet vanitatis. At præteriti periphrasis solum genitivum sibi subjicit; Virg. Si non pertæsum thalami taedæq; fuisset. Miserum est virginis.

Obs. Verba personalia etiam, misericordiam denotantia, regunt genit. Plaut. mei miseret nemo. Virg. nil nostri miseere. Id. Arcadis quaso misereſcite regis. At miseror accusativum regit. Cæs. Cum familiaribus suis commune periculum miserabantur.

Reg 2. Et activa & neutra formant à se passiva impersonalia, quæ admittunt post se ablativum cum præpositione à vel ab. Cæs. cum ab hostibus constanter, & non timide pugnaretur. aliàs ablativus hic subauditur, vt quid agitur? luditur, pugnatur.

Obs. 1. Quædam impersonalia passiva, præter hunc ablativum admittunt post se casum suorum personalium, nisi sit accusativus. Cic. occurritur nobis à doctis: at non dicendum, legitur à me Ciceronem, sed Cicero.

Obs. 2. Quædã personalia multi annumerant impersonalibus, quorum multa regunt dativum, vt peccare licet nemini Horat. Non cuivis homini contingit adire Corinthum. Quatuor, nempe delectat, decet, juvat, oportet accusitivum regunt sine præpositione. Iustin. Virum prudentem decet non minus in secundis adversa, quam in adversis secunda cogitare: tria accusativum cum præpositione, attinet, spectat, pertinet ad me.

Schol. Quædam personalia) ea his versibus comprehensa sunt.

Vsq; tibi casum hæc adsciscunt verba dativum
Contingit, restat, placet, evenit, accidit & fit,
Sufficit & constat, libet, & liquet, & dolet adde,
His vacat & conducit & expedit & licet, atq;
Convenit officio nostro sic dicimus apte,

Cap. 8. *Participiorum & partipialium Regimen de quo.* Reg. 13.

Obser. prima. OSus, perosus, exosus, ab odi & inde compositis participia sunt activa significationis & cum accus. construuntur. Ovid. ille perosus opes, sylvas & rura colebat, aliquando tamen fiunt nomina, & tum quidem si activi significent, genitivum regunt, vt, exosus vitæ, perosus ridendi: sin passivè, dativum postulant, vt, Epictetus Diis haud est exosus.

Secunda, participium transit in nomen quatuor modis. 1° comparatione; vt amans, amantior; nomen est, non participium. 2° compositione, quoties aliter componitur quam verbum, vt, illæsus, innocens, nomina sunt; quia non dicimus illæso, innoceo. 3° amissione temporis, beatus pro divite. 4° amissione significationis, amandus, pro amari dignus, quoties autem hoc contingit, amittunt participia constructionem suorum verborum, vt, scitus vadorum, acceptus tibi, amans vini. Et quæ in dus exeunt, dativum regunt cum desinunt esse participia. Ovid. sæpe tibi pater est, sæpe legendus avus, id est, legi dignus, vel debet legi.

Tertia, Gerundium nominativi casus absolutè ponitur cum verbo est, cum quo necessitatem significat vel officium vel decorum, vt, vtendum est ætate, id est, debemus vti: moriendum est omnibus, id est, oportet omnes mori.

Quarta, Gerundia genitivi, accusativi & ablativi casus regiuntur eodem modo, quo ijdem casus in nominibus: Tempus scribendi, non scribere: cupidus discendi, non discere: ne præceptis ad loquendum, non loqui: deterres à discendo: scribendo discet scribere. Atq; hactenus verborum Regimen proprium; succedit commune, idq; vel perpetuum est, vel varium.

Cap. 9. Nominum, verborum & participiorum regimen perpetuum.

De commodo aut incommodo. Reg. 14.

Obser. prima. HIC dativus communis ab omnibus fere verbis regitur vi communis cujusdam significationis, quæ in plerisque verbis alicujus rei acquisitio est, vnde verba hæc dicuntur acquisitivè poni. Doce mihi filium. Virg. It hasta Tago per tempus vtrunq;. Id. centum

tum mihi templa Sabæo thure calent. Ovid. *semper tibi pendeat hamus.*

Obſ. Secunda, ex his plurima cum dativo accuſativum jungunt, qualia ſunt. 1° Dandi & reddendi, Plaut. *Do tibi operam, ſi quid eſt quod me velis: par pari refero.*

2° Verba comparandi, Virg. *ſic parvis componere magna ſolebam.*

3° Indicandi & nunciandi, Plaut. *Nunquid aliud vis patri nunciari.*

4° Vendicandi, *vendico mihi hunc librum.*

5° Mittendi, Ovid. *Hanc tua Penelope lento tibi mittit Ulyſſe;* in proſa potius, *mitto ad te.*

6° Promittendi, Cic. *quæ tibi promitto ac recipio me eſſe obſervaturum.*

7° Committendi, Ter. *ovem lupo commiſiſti.* Id. *tibi patrem dedo.*

8° Denique infinita alia, de quibus non conſtat certa regula, vt *debeo tibi vitam: habe tibi res tuas.*

Obſ. Tertia, adjectiva vero, quibus ſignificatur quæpiam utilitas aut damnum, varia ſunt & multiplicia. 1° Adjectiva adverſitatis ſive contrarietatis, vt, *hyems eſt nobis gravis: fuit mihi valde infeſtus.* Ovid. *Qua color albus erat, nunc eſt contrarius albo.* 2° Verbalia in (*bilis*) paſſivæ ſignificationis. Auſon. *multis terribilis caveto multos.* 3° Alia complura.

Regimen commune Ablativi.

Reg. ADjectiva, verba & participia quæ ſignificant affectionem aut proprietatem animi vel corporis, ablativum adſciſcunt, vt, *ægrotat animo magis, quàm corpore,* Cic. *angor animo.* Sal. *Antonius pedibus æger: æger oculis: quietus animo: linguâ quàm manu promptior: animo, & corpore torpet.*

Obſ. 1. Affectiones animi ſunt deſiderium, cura, metus, lætitia, dolor, & his ſimilia vel contraria.

2 Interdum genitivum habent. Cic. *pendeo animi:* Plaut. *petulantia me animi miſeram facit: felix animi:*

macte animi; sed vsus ablativi oratoribus magis cõvenit.

3. Hæc constructio sæpius effertur in adjectivis per regulam proprietatis aut partis cum adjectivo notæ, vt, *vir agris oculis, lento gradu*: vide cap. 3. In verbis autem per regulam præcedentem, *agrotat illi animus, pendet illi animus.*

Obs. 4. Poetæ & interdum Historici accusativo hic vtuntur. Hor. *miles ait multo jam fractus membra labore.* Virg. *Os humerosque Deo similis.* Liv. *Hannibal femur tragulâ ictus cecidit.* Hæc *Synecdoche Grammatica* vulgò dicitur.

Mensura excessûs.

Reg. MEnsura excessûs ponitur in ablativo post verbum vel adjectivum: *sum te modico altior: hoc signum excedit illud digito.*

Res in quâ exceditur.

Reg. RES in quâ exceditur, itidem in ablativo ponitur, vt, *Turpe est quos dignitate præstiteris, ab his virtute superari.* Cic. *antecellere omnibus ingenij gloriâ contigit.*

Verba accipiendi, &c.

Reg. VErba accipiendi, distandi, removendi & liberandi, quædam etiam petendi, item adjectiva diversitatis, libertatis & alia nonnulla regunt ablativum cum præpositione *à*, vel *ab*: vt, *longe distat à nobis Italia.* Cic. *binas a te accepi literas: Remove Domine a nobis peccata: Deus te liberabit ab his molestijs; auxilium ab eo pete.* Virg. *tu nũc eris alter ab illo; primus a rege; integer a vitiis: vacuus ab odio & irâ.* Aliquando præpositio omittitur. Sueton. *Philosophos omnes vrbe Italiâque submovit.*

Adjectiva & verba proprietatis.

PLurima adjectiva & verba significantia proprietatem generalem, mutationem aut privationem aut ejusmodi quid, regunt post se ablativum, qui speciali vocabulo generalitatem illam restringit. Cic. *Homo sin-*

gulari audaciâ præditus: dignus mercede: indignus honore: onustus auro: fretus suis viribus id egit: fraudo te jure: boo te divitiis: abdicavit se magistratu: afficio te honore: prosequor te odio.

SCHOLIA.] *Huc spectant & ista, colo te munero: cumulo te honore, id est, valde honoro: sparge domum floribus: augeo te divitijs: insterno lectum tapetis: muneror, remuneror te equo: dignor te laude: muto aurum argento: onerat, exonerat, expedit se curis: vnxit se oleo: nutrio te cibo: vescor carne: nictito lacte: auctus honore: emunxit senem argento: ego hoc te fasce lavabo, lacto, reficio, orno, locupleto, oblecto, inficio, inquino, polluo, nudo, privo, orbo, exinanio, aggravo, premo, maculo, tego, operio, cooperio, munio, frustror & alia.*

Cap. 10. *Nominum, Verborum & Participiorum Regimen varium.*

De Copiâ aut Inopiâ. Reg. 15.

Schol. EXempla hujus regulæ sunt triplicia. 1. *quadam genit. sæpius habent, Sterilis, vanus, expers, inanis, exors.* 2° *quadam indifferenter genit. vel ablativum; Plenus, dives, abundans, fœcundus, egenus, egeo, indigeo.* 3° *Reliqua sæpius ablativum, vt, malo virum pecuniâ, quàm pecuniam viro indigentem. Ovid. Quod caret alternâ requie, durabile non est.*

Mensura extensionis aut distantiæ.

Reg. ADjectiva & verba regunt mensuram extensionis aut distantię loci vnius ab alio in accusativo vel ablativo. Extensionis exempla. *Pannus longus tres vlnas,* vel *tribus vlnis.* Huc spectant, *profundus, altus, latus, crassus,* Virg. *Dic quibus in terris (& eris mihi magnus Apollo) tres pateat cœli spatium, non amplius, vlnas.* Distantię exempla. *Londinum hinc distat trecenta miliaria,* vel *trecentis miliaribus.*

Obs. At si significetur spatium progressûs à loco ad lo-

cum, accusativo fere semper vtimur. Mart. *duo milia non piget ire*. Plin. *Ne hinc excesseris latum ungnem*.

Variantia Syntaxin.

Reg. PLutima adjectiva & verba variant constructionem, de quibus non datur certa regula, eaque duplicia sunt, vel enim sub eâdem significatione mutant constructioné, vel sub diversâ. Prioris generis sunt hæc. *Calcei apti pedibus*, vel *ad pedes*: *alienus consilii*, *consilio*, vel *potiùs à consilio*: *interdico tibi domum meam*, vel *domo mea*: *Valet decem asses*, vel *decem assibus*: *Obliviscor*, *recordor*, *reminiscor*, *memini tui*, *vel te*.

Sub diversâ significatione hæc mutant Syntaxin.

Est pro pertinet regit genitivum, vt, *quicquid habemus, est Dei*, id est, pertinet ad Deum.

Est pro habere, regit dativum antecedente nomine substantivo, vt, *non est illi pecunia*, id est, non habet pecuniam. Item, cum relatio & respectus habetur ad aliquid, vt, *qua huic est conjux, tibi nurus est*. Ovid. *Tu dominus, tu vir, tu mihi frater eris*: Cic. *Platoni corpus est vox*, id est, juxta Platonis sententiam: quomodo dicimus, *Aristoteli spongia sentiunt*. Sic, *consulo tibi*, id est, *consilium do*; *consulo te*: id est, *consilium peto*; *consule honori & fama*, id est, *rationem habe honoris & fama*.

Schol.) *Primi ordinis exempla alia hæc sint: hoc erit tibi vtile; homo ad nullam rem vtilis: virtutes sunt sibi invicem æquales; vel inter se: supersedeo hunc laborem itineris, vel potius, hoc labore: moderari animum vel animo: occumbere morti vel mortem: dono tibi librum vel dono te libro; impertior tibi fortunas meas, vel impertior te fortunis meis*. Cic. *hominum vita distat à victu bestiarum*. Hor. *nec tamen ignorat, quid distent ara lupinis*.

Sic *discrepo* & *intersum* differentiæ verba cum dativo construuntur.

Secundi ordinis exempla alia hæc sint: potitus est rerum, id est, vicit; potitus est auro, id est, assequutus est; cave tibi, id est, cave ne quid mali tibi eveniat: caveo te, id est, caveo ne

incommodo aliquo me afficias: metuo tibi, id est, metuo ne quid mali tibi accidat: metuo te, id est, metuo ne quâ injuriâ me afficias: imposuit mihi, id est, me fefellit: imponere Pellon Ossa, id est, superponere. Virgilius præstat Homero, id est, antecellit: præstitit se virum bonum vel amicum, id est, ita se gessit ut virum bonum vel amicum decet: memini nostri, id est, recordamur est: memineris ipse de exulibus, id est, mentionem feceris exulum: participo te auri vel auro, id est, participem te facio: participo pœnam, id est, in pœna sio particeps.

Cap. 11. *Regulæ Quæstionum.*

IN Rudimentis jam diximus de ablativo modi, instrumenti, causæ, pretii, item de tempore, & propriis nominibus oppidorum; quæ superſunt hìc adjicimus.

Ad quæstionem *ex quâ materiâ*, respondet per ablativum materiæ cum præpositione *de*, *e*, vel *ex*, vt, *Adam factus est è limo terræ*. Apud Poetas, præpositio aliquando omittitur, sic dicimus, *faber cudit nummos fulvo auro*.

Ad quæstionem *quando*, respondemus item per ablativum absolutè positum, id est, per ablativum qui à nullâ dictione regitur, vt, *sole oriente oritur dies: Augusto regnante natus est Christus: Tiberio imperante crucifixus est.*

Schol.) *Hic ablativus absolutè positus habet semper participium vel expressum, vt, præceptore docente discunt discipuli, vel subaudistum, vt, hoc non fecit me impulsore, scilicet, existente. Atque hi ablativi ita resolvuntur, discunt discipuli, dum ego præceptor doceo: hoc vt faceret, non ego impuli.*

Ad quæstionem *quam citò?* resp. per ablativum. Ter. *dum in dubio est animus, paulò momentò hæc illuc impellitur.* Hor. ubi habes etiam ablativi absolutè positi exemplũ:

Contra mercator navim jactantibus austris,
Militia est potior: quid enim? concurritur: horæ
Momentò aut cita mors venit, aut victoria læta.

Interdum per accusativum cum præpositione, *intra pauces dies hic aderit.*

Cap.

Cap. 12. *De Syntaxi Adverbiorum Aphorismi.*

COnvenientia adverbiorum ſupra fuit in definitione adverbii, Adverbiorum rectio vel eſt modi vel caſus, quia rectio modi eſt communis adverbiis cum conjunctionibus, ideo in vltimum locum eam rejecimus.

1. *Ergo* pro causâ genit. regit, vt *illius ergo hoc veni*, id eſt, illius causâ.

2. *Pridiè* & *poſtridiè* triplicem habent Syntaxin vel enim regunt genit. caſum, vt, *pridiè, poſtridiè illius diei, calendarum* : vel accuſat. intellectâ præpoſitione *ante* vel *poſt*, vt, *pridiè, poſtridiè calendas, nonas:* vel admittunt verbum cum particulâ *quàm*, vt, *pridiè quàm exceſſit è vitâ.*

Cap. 13. *De præpoſitionum Syntaxi.*

1 INterdum præpoſitiones præponuntur adverbiis, vt, *deſubitò, derepentè*: interdum aliis præpoſitionibus. Cic. *ibi eſſe volo vſq; ad pridiè calendas Maias*, Idem, *de Quinto fratre nuntij nobis triſtes ex antè diem nonas Iunias, vſque ad pridie calendas Septembres*: ſic, *ad Alpes verſus*: *in Forum verſus* : *comitia diſtulit in ante diem calend.* Sic in librorum citationibus, ut *Plutarchus in de defectu oraculorum* : ſic, *prater propter*, pro fere.

2. *Verſus* & *tenus* caſui ſuo poſtponuntur, ut *Romam verſus*: *capulo tenus abdidit enſem* : cætera præponuntur, niſi ſit Anaſtrophe, ut *Italiam contra*.

3. *Clam* & *clanculum* aliquando accuſ. regunt, ut *clam patrem*, ſic dicimus, *procul dubio, procul muros, procul urbem*.

4. *A* præponitur conſonantibus, *ab* vocalibus : rarò autem aliis conſonantibus quam j *conſonanti* & liquidis. Virg. *ab Ioue principium muſa*: *ab rege*. *Abs* præponitur q & t, *abs Tiro*. Terent. *abs quovis homine beneficium accipere gaudeas*.

5. Præpositio *cum* quando comitarum significat expressè additur, ut *stant cum gladiis in senatu.*

6. Præpositiones, cum amittunt casum situm, adverbiascunt, ut *longo post tempore venit*: sic, *multò ante: paulò post venit.*

Cap. 14. *De Syntaxi Interjectionum.*

1. OHe regit vocat. ut *ohe, jam satis est, ohe libelle!*

2. *Ah* & *vah* regunt nom. accus. & vocat. ut *ah, virgo infelix*, vel *infelicem virginem*: *vah mea Antiphila*: *vah inconstantiam.*

3. *Apage* regit accus. ut *apage istiusmodi salutem.*

4. Sæpius sine casu adhibetur interjectio, ut *hei! Geta, nequid Andria apportet mali.*

5. Loco interjectionis aliquando adhibetur nomen. Terent. *quæ (malùm) ambages mihi narrare occipit:* ubi (*malùm*) salvâ sententiâ tolli potest, quod interjectionis est proprium. Sic interjectionis vices supplet aliquando *infandum.*

Cap. 15. *De Conjunctionibus* ac, atque, ut & qui.

AC vel *atque* vel *qui* postponuntur Pronomini *idem.* Cic. *Peripatetici quondam erant ĩdem, qui Academici.* Terent. *animus ergo te idem est, ac fuit.* Cic. *unum & idem videtur esse, atq; id quod de me ipso nominatim tulisti.*

De Regimine modi.

NE, adverbium prohibendi subjunctivis adhæret vel imperativis, *ne cruciа te: ne posteà culpam in me conferas.* In reliquo modorum regimine tria nobis considerandа sunt; 1° quæ adverbia aut conjunctiones adhæreant indicativo tantùm: 2° quæ subjunctivo tantùm: 3° quæ vel indicativo vel subjunctivo.

Indicat

Indicativo adhærent hæc Adverbia.

1 VT pro *postquam*. Ovid. *Vt sumus in ponto ter frigore constitit Ister.*

2 *Ne, an*, interrogantis. Virg. *Quid puer Ascanius? superatne & vescitur aurâ æthereâ?* sic *num*, nisi aliud verbum sequatur, vt, *num venit frater tuus?* at, *dubito num venerit.*

Hæ conjunctiones Indicativo adhærent.

1 ETsi, *tametsi*. Plaut. *Quanquam sumus pauperculi, est domi quod edamus.*

2 *Quoniam, quando, quandoquidem*. Ter. *ea quoniam nemini obtrudi potest, itur ad me.*

3 *Quippe*, vt, *non est huic fides adhibenda, quippe bis pejeravit: at, quippe qui* vel Indic. vel Subjunct. adhæret, vt *non est ei fides adhibenda, quippe qui pejeravit vel pejeraverit.*

Subjunctivo gaudent hæc adverbia.

1 QVasi, *ceu, tanquam, perinde, ac, si*. Ter. *Quasi non norimus nos inter nos.* Plin. *Ceu vero nesciam adversus Theophrastum scripsisse fœminam.*

2 *Ne, an, num*, dubitantis, vt *nihil refert fecerisne an persuaseris: Honestumne factu sit an turpe dubitant.*

Subjunctivo junguntur hæ conjunctones.

1 QVamvis, *licet*. Cic. *Quod turpe est quamvis occultetur, honestum nullo pacto esse potest.*

2 *Vt* pro *quamvis*. Ovid. *Vt desint vires, tamen est laudanda voluntas.*

3 *Vt* causalis, item *quin, ne, licet*, & quæ similem vim habent, vt, *qui, vti, quo, dummodo*, & alia; *rogo te vt venias: monui ne faceres: deliras qui huic credas.* Ter. *Non dubium est quin vxorem nolit ducere.* Et per Eclipsin, *Cave te tristem esse sentias*, pro, *ne te tristem esse sentias.*

4. *Vt, qui*, sic alia relativa, seu nomina, seu adverbia,

qualis,

qualis, quantus, quantùm, quoties, quomodò, modò aliud verbum præcedat, vt, *scio qualis sit, quomodò se gesserit, &c.*

Indicativis aut subjunctivis hæc adhærent.

1. ADverbia, *vbi, postquam, cum, simul, simulac, simulatque, priusquam, antequam, quemadmodum, vtcunque.* Terent. *vbi voles abesse: vbi quis semel peieraverit fides ei adhibenda non est.*

2. Conjunctiones *quanquam, etiamsi, si, nisi, ni, siquidem, quòd, quia.* Terent. *mirum ni domi est.* Idem, *ni missem causam, crederem hunc vera loqui.*

Cap. 16. *Constructiones generales.*

Reg. 1. SÆpe Syntaxis pendet à compositione; exempli gratiâ,

Primò. *Interest* & *refert* composita ex ablativo (*re*) ejus constructionem imitantur juxta regulam de regimine genitivi post substantivũ; dicitur enim (*interest*) quasi in re est: & (*refert*) quasi fert res, vel è re, dicimus ergo *interest & refert omnium*, quia è re omnium: item, *interest & refert meâ, tuâ, suâ, nostrâ, vestra*; quia è re meâ, tuâ, suâ, nostrâ, vestrâ. Sal. *faciendum aliquid, quòd illorum magis quam suâ retulisset.* Cic. *interest omnium rectè agere.* Ter. *tuâ quod nihil refert percunctari desinas.* Cæsar apud Sueton, *non tam meâ, quam resp. interest vti salvus sim*, Sic *cujus vel cujâ refert, interest.*

Secundò. Quem casum regunt præpositiones extra compositionem eundem etiam regunt in compositione, vt, *adeo patrem: egredior foro: exeo templo*, vel *templum*; ac si prior compositionis pars esset, *ex* vel *extra.*

Obs. 1. Sæpè præpositio hìc repetitur; vt, *invadere in alicujus bona: adspirare ad honores: accede ad me.*

2 Hinc excipiuntur verba non pauca, vt & nomina quædam composita cum præpositionibus, *ante, ob, inter, ad, per, præ, in, sub*, & *con* præpositione inseparabili, vt *obductor arenæ: pecunia fortuna subjacet: lapsus intervenit*

fabula: aſſide mihi: multa illi immineut pericula: Virgilius Homero anteponendus eſt: alicui præcellere eruditione: omnis oratio moribus conſonet. Sic nomina; Ovid. *prævius aurora Lucifer ortum erat: obvius mihi fuit: eſt concolor corvo: hoc non conſonum, congruum, conſentaneum eſt ejus moribus.*

Tertiò. Quemadmodum ſimplex, *ſat*, regit genitivum, ita & compoſitum *ſatago*. Ter. *Hic quoque rerum ſuarum ſatagit*

Reg. 2. Aliquando conſtructio pendet à derivatione; exempli gratiâ,

Primò, comparativus ac ſuperlativus regunt omnem caſum ſui poſitivi, vt. *plenior* vel *pleniſſimus rimarum*, quia *plenus rimarum* dicimus Cic. *gratus regi, gratior regi, gratiſſimus regi.*

Secundò, per hanc regulam adverbia derivata ab adjectivis vtilitatis, ſimilitudinis, proximitatis aut affinitatis dativum poſtulant, vt, *fecit hoc vtiliter tibi: venit mihi obviàm: ſimiliter huic veſtitus eſt: vivere naturæ convenienter.* Sic, vt *propior* & *proximus*, ità *propiùs & proximè* Dat. vel Accuſ. adſciſcunt, vt *propiùs urbi* vel *urbem*, *proximè caſtris* vel *caſtra.*

Sæpè à ſignificationis ſimilitudine aut contrarietate pendet conſtructio, ac proinde,

Primò, vt participia (de quibus cap. 8.) ob ſimilitudinem ſignificationis imitantur conſtructionem ſuorum verborum, ita & aliquando ea quæ non ſunt participia, vt *populabundus agros.* Iuſt. *Gratulabundus patriæ exſpiravit, profectus futura* vel *rerum futurarum.*

Secundò, hinc eſt quod Synonimorum & contrariorum non raro eadem ſit conſtructio, vt *auxilior tibi, ſuccurro tibi, noceo tibi, &c.* Sic conſtructionem verbi *contingit*, imitantur, *obtingit, evenit*; huc ſpectant & iſta *ſuperat, ſupereſt, reliquum eſt, patet, ſedet.*

His affinis eſt illa regula; *Quod pro alio ponitur, conſtructionem habet ejus, pro quo ponitur.* Exempli gratiâ; *Idne mihi autores eſtis*, pro idne mihi ſuadetis: *Dabat mihi*

id indicium fecit, pro, id mihi indicavit: *id nunc operam do*, pro, idnunc ago. Sic apud Plautum. *Quid tibi hanc digito tactio est*; quia hîc ſenſus, cur tu hanc digito tangis. Virg. *Formoſum paſtor Corydon ardebat Alexin*; hîc *ardebat* accuſativum regit, quanquam neutrum ſit, quia ſumitur pro activo, *amabat*.

Series capitum primi Tractatûs Syntaxeos.

CAPUT. 1. Concordantiæ ſpecies quinque.
2. Subſtantivorum nominum regimen.
3. Adjectivorum regimen.
4. Pronominum reciprocatio.

Verbi regimen proprium.

5. Verborum perſonalium regimen ſimplex.
6. Verborum perſonalium regimen geminatum.
7. Verborum impersonalium regimen.
8. Participiorum & participialium regimen.

Verbi regimen cum Nomine cõmune.

9. Nominum, Verborum, & Participiorum regimen perpetuum.
10. Nominum, Verborum & Participiorum regimen varium.

Quæ vocum declinabilium cõſtructiones ſuperſũt, eas ad quæſtiones aliquot revocavimus.

11. Regulæ Quæſtionum.

Syntaxis vocum indeclinabilium.

12. Adverbiorum.
13. Præpoſitionum.
14. Interjectionum.
15. Conjunctionum.
16. Conſtructiones generales.

TRACT

De Syntaxi figuratâ.

HACTENVS juſta Syntaxis, ſuccedit Figurata, id eſt, ea quæ ob figuram aliquam à communi loquendi conſuetudine recedit.

Figura Syntaxeos fit vel ratione convenientiæ vel regiminis. Ratione convenientiæ vel in eâdem clauſulâ, vt *Syllepſis*, vel in diverſis, vt *Prolepſis*, & *Zeugma*. Doctrinæ de *Syllepſi* duæ præmittendæ ſunt obſervationes.

Obſ. 1. Verbum adhibetur in numero plurali cum duo aut plura ſingularia conjunctione copulata præcedunt. Ovid. *Nox & amor, vinumq́, nihil moderabile ſuadent.*

2 Aliquando præpoſitione **cum** copulantur hæc ſingularia, vt, *Ilia cum Lauſo de Numitore ſati;* ſic in oratione ſolutâ, at rarò. Apul. *Iuno cum Minervâ triſtes & iratæ ſimiles in ſcenam redeunt.* Nec ſolùm copulatum hujuſmodi vim obtinet in convenientia Nominativi & Verbi, ſed & relativi & antecedentis, ſubſtantivi & adjectivi. Ovid. *Sors eadem Iſmarios Hebrum cum Strymone ſiccat.*

Cap. 1. *De Syllepſi.*

SYllepſis eſt perſonæ vel generis. Syllepſis perſonæ locum habet, cum ſubſtantivis diverſarum perſonarum conjunctione copulatis verbum ita apponitur, vt conveniat cum perſonâ digniore. Prima autem dignior eſt ſecundâ vel tertiâ: ſecunda præſtantior eſt tertiâ, vt, *Ego & tu ludebamus: ego & ille ludebamus: tu & ille ludebatis.*

Syllepſis generis cernitur in vocibus ſignificantibus, vel res animatas, vel res inanimatas.

Syllepſis in vocibus res animatas ſignificantibus, ſubſtantivis diverſorum generum conjunctione copulatis ita adjectivum apponit, vt cum digniore genere conveniat.

Maſculinum autem fœminino & neutro præſtat: item fœmininum neutro. Exempla. *Petrus & Anna ſunt pij: Petrus ejuſque mancipium ſunt pij: Anna & ejus mancipium*

pium sunt pia. Eadem est ratio relativi & antecedentis, vt, *vidi Petrum & Annam, qui sunt pij*, &c.

Aliquãdo pro copulato masculini & fœminini generis adhibetur collectivum masculini generis, & tum si mas & fœmina denotentur, adiectivum cum collectivo convenit in numero singulari, & masculino genere, vt, *Uterque est probus*, pro, Petrus & Anna sunt probi.

Sin vero voces copulati significent res inanimatas & eiusdem sint generis adiectivum vel relativum eiusdem debet esse generis, vt, *ejus orationes & epistola sunt elaborata*. Alioqui adjectivum erit neutri generis. Virg. *Labor voluptasque societate quadam naturali sunt inter se innexa*.

Hujusmodi constructio locum aliquando habet cum substantiva copulati, sunt generis ejusdem. Virg. *Cum Daphnidis arcum fregisti & calamos, quæ tu perverse Menalca*, &c. Horum omnium hæc ratio est, quia olim substãtiva res inanimatas significãtia erãt neutri generis.

Cap. 2. *De Prolepsi.*

Prolepsis est, cum præcessit vox aliqua totum significans, quæ in partibus non explicatur, sed intelligitur: estque vel adjectivi vel verbi.

Prolepsis adjectivi est, cum totum dividitur in suas partes, ita vt adjectivum annexum toti, subaudiatur in partibus, supplendum cum variatione numeri: vt *ambo sunt periti, hic pila, ille vero alea: hic pila*, scilicet est peritus: *ille vero alea*, scilicet est peritus.

Prolepsis verbi est, cum verbum expresè additur toti, subauditur autẽ in partibus, supplendũ cum variatione numeri, vt *aquila volant: hæc ab oriente, illa ab occidente. hæc ab oriente*, scil. volat: *illa ab occidente*, scil. volat.

Aliquando sub vnâ eademque clausulâ & totum & partes continentur. Salust. *Cupere quisque magis magisque se extollere*. Plenè ita dicendum fuerat. *Cupere omnes artibus suis se extollere*, alius hâc, alius vero illâ.

Cap.

Cap. 3. *De Zeugmate.*

ZEugma est, cum adjectivum, aut verbum, vicinioni congruens, ad diversa reducitur, ad vnum expressè, ad alterum subauditè, estque Adjectivi vel Verbi.

Zeugma Adjectivi est, cum in vnâ clausulâ expressè adhibetur adjectivum, in alterâ verò subauditur, supplendum cum variatione generis, vt *Rex iratus est, & Regina*, scil. *est irata*.

Zeugma Verbi est cum Verbum expressè positum in vnâ clausulâ, subauditur in alterâ, supplendum cum variatione numeri. Virg. *Hic illius arma, hic curtus fuit, hic illius arma*, scilicet fuerunt.

Atque hactenus figuræ Syntaxeos, quæ fiunt ratione convenientiæ: succedunt ex quæ, vt plurimùm, ratione regiminis fiunt; atque hæ vel detrahunt, vt *Eclipsis*, vel addunt, vt *Pleonasmus*: vel mutant, vt *Enallage*.

Cap. 4. *De Eclipsi.*

ECclipsis est defectus vnius dictionis in oratione, vt *pautis absolvam*, scil. *Verbis*; *postquam ad Opis ventum est*, scil. *templum*.

Vi hujus figuræ (*est*) jungitur Genitivo casui, vt *non est mearum virium*, scil. *res*. *Regum est tueri leges*, scil. *officium*. Possessiva adhibentur in nominativo casu, *est meum, tuum, suum, nostrum, vestrum*, scil. *officium*.

Pronomina primæ & secundæ personæ semper subaudiuntur ante Verbum personale finiti modi, nisi impediat *Discretio*, aut *Emphasis*. Ovid. *Et si, quid faciam, nunc quoque quaris? amo*. At Horat. *Tu nidum servas, ego laudo ruris amœni rivos*. Hìc partium studia discernit Horatius pronominibus expressè positis. Virg. *Cantando tu illum?* quasi diceret, tune, adeo imperitus Musicæ, illum superasti licet peritissimum? hic *tu* emphaticè exprimitur, id est, ad augendam verborum vim & efficaciam. In his verbis, *pluit, fulminat, vingit, rorat, gernat*,

& similibbus, per Eclipsin subauditur *nominativus cognata significationis*, vt pluvia pluit, ros rorat.

Antecedens eleganter subauditur per Eclipsin. vt *sunt, qui aliter sentiant*, pro *sunt aliqui*. Comparativi *plus, ampliùs, minùs*, habent post se aliquando nominativum vel accusativum aliunde rectum, intellecto adverbio, quàm. Liv. *Romanorum minùs quadringenti*. Cæs. *cum non ampliùs quadringentòs equos haberet*. Ter. *profectò non plùs biduum*.

Per Eclipsin sępe subauditur prępositio ablativum regens, vt *habeo te loco parentis*, pro *in loco*: *Terentius Eunucho*, scilicet *in*. Ovid. *medio tutissimus ibis*, pro *in medio*. Terent. *Quid me fiat parvi curas*, pro *de me*: sic *rediit venatu, obsonatu, pastu*, pro *à venatu*, &c. Cic. *quàm fortiter hoc factum sit, nihil attinet disputare*, pro *ad nihil*.

Similiter hæc participia *natus, cretus, satus*, & similia originem significantia, vt *prognatus, oriundus, ortus*, regunt post se ablativũ subauditã prępositione *a* vel *ex*, vt *natus est clarissimis parentibus*. Horat. *Mecanas atavis edite regibus*: additur aliquando præpositio, vt *oriundus est rege* vel *à rege*. Eadem est constructio verborum vnde derivantur hæc participia.

Præpositionis Eclipsis cernitur non rarò in appellativis nominibus locorum, adeo vt videantur imitari constructionem propriorum nominum oppidorum. Virg. *speluncam Dido dux & Trojanus eandem deveniunt*, pro *in speluncam*. Sic aliquando construuntur propria nomina majorum locorum apud Poetas, quibus alioqui addenda fuisset præpositio. Virg. *Italiam fato profugus, Lavinaq; venit littora*, pro *in Italiam*.

At verò in oratione soluta ita loquendum; *bellum geritur in Italia*. Ter. *ex Andro hæc ancilla est*; *herbæ crescunt in agro*. Quin & contra præpositio aliquando additur propriis nominibus oppidorum, vt *ad Genevam pervenit*; *à Messana transiere*; *cum essem in Mediolano*.

Atque hoc semper fere fit, cum proprio nomini op-

pidi additur appellativum (*vrbs*) aut adjectivum, vt *cum essem in vrbe Roma*. Ovid. *magnum iter ad doctas profectis cogor Athenas*.

Huc spectat & appellativum *domus*, addito adjectivo, vt *versor in domo ampla*, non *domi ampla*.

Excipiuntur hinc, *meus, tuus, suus, noster, vester, alienus*, dicimus enim, *sum domi mee, aliena*; non *in domo meâ, alienâ*, &c.

Aliquando subauditur interjectio; præsertim cum levior est affectus, vt *me miserũ! qui hac antea non viderim*.

Subauditur etiam conjunctio, & hæc Eclipsis *Asyndeton* dicitur. Ter. *Dum ætas, metus, magister prohibebant*: huic opponitur *Polysyndeton*, id est, crebra conjunctionis iteratio. Virg. *vna eurusque notusque ruunt, creberque procellis africus*.

Vt *Eclipsis* est vnius vocis defectus, ita *Aposiopesis* plurium, eæque ob affectum indignationis, doloris, pudoris, gaudii reticentur. Virg. *Quos ego. sed motos præstat componere fluctus. Quos ego*. scilicet acerrime vlciscar.

Cap. 5. *De Pleonasmo.*

PLeonasmus est vnius aut plurium vocum redundantia, vt *sic ore locuta est*: *parvum opusculum*, pro *parvum opus*. Terent. *Neminem hominem vidi callidiorem quàm Phormionem*: *hunc suo sibi jugulo gladio*, vbi *ore, parvum, hominem, sibi* redundant. Aliquando *Pleonasmus* pondus addit, vt *vidi his oculis*. Cicer. *quid? in oratione quæ sunt partes?* idem, *Consules diem consumi, id quod est fatium volebant*.

Cap. 6. *De Enallage.*

ENallages tres sunt species: prima cum pars orationis pro parte ponitur, & hæc figura propriè *Antimeria* dici solet, vt *sole recens orto*, pro recenter; *tempori surgendum*, pro tempestivè. Sic contra adverbium pro nomine, vt, *partim hominum venit*, pro *pars hominum*, teste Gellio.

Sic

Sic verba tertiæ personæ loco nominativi habent ante se, 1° infinitivum sine casu. Cato. *legere, & non intelligere, negligere est*, id est, lectio non intellecta, neglecta est. 2° Infinitivum cum casu ante se. vt, *tyrannos vivere non expedit Reipublicæ*, id est, tyrannorum vita. 3° Infinitivum cum aliquo casu post se, vt *seni verba dare difficile est*. 4° Appellatum, vt loquuntur Grammatici, vt *quòd studes est tibi conducibile*.

Secunda Enallages species in vnâ & eâdem orationis parte speciem pro specie ponit. Virg. *Hunc populum late regem*, pro *regnantem*. Terent, *non odio tuo id fecit*, pro *odio tui*, sic *præcipitat* pro *præcipitatur*; *vehens*, pro *vectus*.

Tertia proprietatem pro proprietate adhibet. Cic. *populo imposuimus & oratores fuisse fumus* : vbi Enallage est numeri pluralis pro singulari; quæ locum habet vel festivitatis, vel modestiæ causâ : sic Infinitivus adhibetur pro imperfecto Indicativi, præsertim in narrationibus. *Hic Iudices videre, stomachari, atque ægre ferre patronus causam sibi eripi*, pro ridebant, &c. nisi malis hic (*cæperunt* aut *cæpit*) subaudiri. Sic secunda singularis eleganter adhibetur pro tertiâ. Ter. *cum faciem videas, putes quantivis esse pretii*, pro, cum quis faciem videat putet, &c, Huc spectant *Antiptosis* & *Synthesis*.

Cap. 7. *De Antiptosi.*

ANtiptosis est, casus pro casu positio, estque aliquando imitanda, vt cum adhibetur Dativus pro Accus. cum præpositione **ad** vel **in**, ut *sum tibi auxilio*, id est, ad vel in auxilium, Sic. *hoc erit tibi honori, laudi, emolumento*, &c. vel cum dativus adhibetur cum ablativo cum præpositione **à** vel **ab**, ut, *cur tibi despicior*, id est, à te. Ter, *meditata sunt mihi omnia mea consilia*, id est, à me, In aliusmodi exemplis Antiptosis est observanda non imitanda, Luc. *Tutumq; putavit jam bonum esse socer*, pro, jam bonum esse socerum. Catul. *Phaselus ille, quem videtis hospites, ajunt fuisse navium celerrimus*.

Syntheſis eſt conſtructio ſenſu quidem congrua, at voce incongrua, quia ſenſus ſpectatur, non vox; eſtque triplex. Syntheſis numeri. Virg. *Pars in fruſtra ſecant*, pro *ſecat*. Syntheſis generis, Plin. *aiunt Elephantes ſolere eſſe grauidas decem annis*, quia hic ſermo eſt de fœminis, pro *grauidas* poſuit *grauidas*. In hoc vero exẽplo Virgilii, *pars merſi tenuere ratẽ*, eſt Syntheſis & generis & numeri.

Cap. 9. *De Archaiſmo, Helleniſmo, &c.*

Qvæ præceſſerunt figuræ communiores ſunt, quæ ſequuntur Poetarum, aut veterum ſunt propriæ, neque enim tales vnquam penè apud oratores aut recentiores invenias, ſuntque hæ.

Archaiſmus eſt loquendi ratio priſcis tantum vſitatæ. Ter. *præterquam quòd tui carendum erat*, pro *te*; ſic *operam abutitur*, pro *operâ*.

Helleniſmus cum à latinâ conſuetudine recedentes Græcos imitantur Poetæ. Horat. *deſine curarum*: ſic, *lætari malorum*.

Syncheſis eſt ordo verborum perturbatus, vt quando copula non voci connexæ, ſed communi verbo additur. Hor. *Namque pili lippis inimicum & ludere crudis*, pro *& crudis*.

Tmeſis eſt vocis compoſitę interſectio, voce vnâ pluribuſve interpoſitis. Virg. *jamque adeò ſuper vnus eram*, pro *ſupereram*. Plures quidem ſunt figuræ, at has vt præcipuas in præſentia attigiſſe ſufficiat.

Figuræ Syntaxeos.

Caput.
1 Syllepſis.
2 Prolepſis.
3 Zeugma.
4 Eclipſis.
Emphaſis.
Aſyndeton.
Polyſyndeton.
Apoſiopeſis.
5 Pleonaſmus.
6 Enallage.
7 Antiptoſis.
8 Syntheſis.
9 Archaiſmus.
Helleniſmus.
Syncheſis.
Tmeſis.

TRACTATUS TERTIUS.

IAM penè enarravimus quicquid vel ad juſtæ vel ad figuratæ Syntaxeos pleniorem cognitionem facere videtur; ſubjiciemus in quarto hoc Tractatu quatuor Corollaria, viz. de formulis aliquot elegantiarum, de rarioribus aliquot conſtructionibus, & nonnulla de obſervatione ejuſque fructu multiplici: tandem verò de ordine reſolutionis Grammaticæ.

Formulæ aliquot Elegantiarum, & primò Nominum.

Vulgò, nunciavit nobis res lætas, elegantiùs per Adjectivum ſubſtantivatum, *nunciavit nobis lætas: ſic dulce ſatis humor*, pro *res dulcis*. *Triſte lupus ſtabulis*, pro *res triſtis*.

Vulgò, quantam habes pecuniam? nullam habet pecuniam. Quem librum habes in manibus? elegantiùs, *quantum habet pecuniæ? Nihil habet pecuniæ. Quid libri habes in manibus?* ubi adjectivum ſubſtantivatum in neutro genere adhibetur, & ſubſtantivum in genitivo caſu, eodem ſervato numero.

Nota præterea, pro nullum, *nihil*: pro quod, *quid*: pro aliquod, *aliquid* eleganter adhiberi: *quid hominis? aliquid monſtri alunt*, & cætera hujuſmodi ſignificant aliquid inſolens.

Vulgò, nullus Virgilio ſuavior: nulla matre tuâ caſtior; elegantiùs, *nihil Virgilio ſuavius*: *nihil matre tuâ caſtius*.

Vulgò, literæ tuæ fuerunt elegantes & jucundæ quas ad me miſiſti; elegantiùs, *quas ad me miſiſti literas, fuerunt elegantes & jucundæ*. Vbi 1° invertuntur clauſulæ. 2° antecedens ſubauditur in poſteriore clauſulâ: 3° repetita dictio expreſsè ſubjicitur ſuo relativo: 4° relativum & repetita dictio in eodem caſu adhibentur, quia ab eodem verbo reguntur.

Opinione, fidè, juſtò, æquò, ſolitò, dictò, & ſimiles ablativi eleganter junguntur comparativo gradui. Cicero. *Majorem opinione hominum cepi dolorem*, id eſt, quàm opinantur homines.

Elegantiæ Pronominum.

VVlgò & latinè, *Jam mei juris sum, Jam tui juris es*: eleganter & sic, *Jam meus sum, Jam tuus es*,

Post pronomina possessiva, quintuplices genitivi eleganter adhibentur. 1. Genitivi numerorum cardinalium, ut *vestrâ duorum hoc refert*. 2° Genitivi hi multorum paucorum, cuiusque, omnium, vt *voluntati vestræ omnium parui* : *vestrâ omnium hoc interest*. 3° Genitivi tres, *unius, solius, ipsius*, ut *tuâ unius operâ Respub. fuit liberata*: *tuâ solius refert hoc agere*. 4° Genitivi participiorum. Ovid. *& flesti & nostros vidisti flentis ocellos* sic, *tuâ discentis interesi attendere*. 5° Genitivi Gerundivorum, ut *recreandi sui causâ rus se contulit*. Notandum etiam illud Ciceronis, *libenter facio, ut tua virtus domi togati, armati foras pradicetur* : sic, *vestrum omnium voluntas*, ubi pronomen est primitivæ speciei : rarius tamen hoc occurrit.

Vulgò & latinè, cum ego ista ætate essem, elegantiùs, *cum ego istuc ætatis essem*.

Elegantiæ Verborum.

VVlgò, Gaudeo quod tu bene vales: elegantiùs, *Gaudeo te bene valere*. Prius *appellatum* vocant Grammatici; posterius *dictum*.

2 Vulgò & latinè, ego vocor Petrus; eleganter, *est mihi nomen Petro*, quanquam aliter & quidem variè hoc efferri possit. Ovid. *Lactea nomen habet*, sic est *mihi nomen Petri*. Dicimus etiam, *impono, indo tibi nomen Ioannes, Ioannis, i, em*.

Elegantiæ Participiorum & participialium.

VVlgò, priusquam incipias, consulere, & ubi consulueris maturè facere opus est; elegantiùs cum Salustio, *priusquam incipias consultò, & ubi consulueris maturè factò opus est* : ubi participium neutri generis eleganter in ablativo adhibetur pro infinitivo.

Vulgò, veni causâ legendi historiam per gerundium

dium; elegantiùs per gerundivum, *veni causâ legenda historia*, Salust. *magis dandis quam accipiendis beneficiis amicitias parabant*.

Eleganter verbum in participium convertitur brevitatis & ornatûs gratia. Cæsar. *Productus loco eodem, quo superiore die consederant, collocat*, pro, postquam eos produxisset. Sic, *audito regem adventare*. Horat. *exceptò quòd non simul es tu, cætera lætus*. Vbi obiter nota *cætera lætus* eleganter per eclipsin adhiberi, pro *quoad cætera*. Sic, *cætera vir bonus*, huc refer & hanc loquendi formulam. & *id genus alia*: pro, *secundum id genus*, vel *ejus generis*.

Vulgò & latinè, cura ut conficiatur negotium, elegantiùs, *cura conficiendum negotium*: sic *accepi hanc epistolam transcribendam*, pro, ut transcribatur.

Sic etiam eleganter adhibentur participia pro verbis, Ter. *at non oportuit relictas* pro *relinqui*: Id. *Mansum tamen oportuit*.

Supina priora per omnia tempora vocis activæ construi possunt, cum verbis significantibus motum ad locum, non sine elegantiâ, ut *perditum it rempublicam*. Sic *ibat, cum iret*, &c.

Elegantiæ Adverbiorum.

VVlgò; ad hanc discordiam ventum est; elegantiùs, *huc vel eò discordia ventum est*. Sic, *buccine rerum venimus*, pro, Venimusne ad hunc statum: *nusquam gentium eum video*, pro nusquâ eum video: *minimè gentium*, pro, non: *ubi terrarum?*, pro ubi? *ubiq; gentium*, pro, ubiq;

Vulgò, viliore pretio emi, majore pretio emi, elegantiùs, *viliùs, meliùs, cariùs, pejùs emi*; vel per genitivos, *pluris, majoris, minoris*. Sic, *tanti emi, quanti emisti?* pro, tanto pretio, quanto pretio.

Refert & interest præter genitivum significantem personam cujus interest, addunt sibi pro nomine eleganter etiam adverbia, quibus significatur mensura officii vel utilitatis, ut *minimè refert quid dicat*. Horat. *interest multùm Davusne loquatur an herus*. Iuven. *plurimùm enim*

interierit, quibus artibus aut quibus hunc tu moribus instituas: præterea regunt etiam hos genitivos, *tanti, quanti, magni, parvi*, ut *permagni interest quo tempore hæc epistola tibi reddita sit*: Interdum ita loquimur, *quid refert adsitne an absit: nihil refert quid dicat*. Vbi *quid* & *nihil* videntur adverbialiter: sic in his, *nilne pudet? nil nostri miserere: homo homini quid præstat? ecquid te pudet?* pro *nequiquam, quantùm, nunquam?*

Elegantiæ præpositionum.

MVltiplex est prepositionum elegantia, quia quodvis verbum aut adjectivum admittit præpositionē cum suo casu, at non nisi quatenus fert latinæ linguæ consuetudo. Terent. *Paulùm interesse censet, ex animo omnia, ut fert natura, faciat, an de industriâ*. Sic *de aliquo bene mereri*. Hæc docent subinde exempla varia jam supra allata. Ex hâc structuræ varietate variæ & innumeræ penè oriuntur elegantiæ, quarum copiam suggerit lectoris in classicis authoribus perlustrandis attenta observatio.

Ex tantò acervò subjiciemus pauculas, *dormit ad horas tres*: *omnes ad unum periere*, id est, nullo excepto; *ad amussim: ad unguem*; id est, exactissimè: *ad tempus*: *cœnavit apud Pompeium*, id est, domi Pompeii. Cic. *Hercules, ut est apud Xenophontem, exiit in solitudinem*, &c. *citra naturæ leges*, id est, minùs quàm naturæ leges patiantur: *cibo citra cruditatem: bibe citra ebrietatem*: *Intra triduum aderit*: *fœda mors ab oculis erat: per hoc tempus*.

Suas elegantias pariunt & hæ prepositiones ablativum regentes: *à bonorum causâ constantissimè semper stetit*: *est rogi ab epistolis*: *à secretis*: *à rationibus*: *haud ab re id dixi*: *hoc ex dignitate ab eo factum*, id est, pro ratione dignitatis suæ: *è venibus laborabat*: *paulò post è vulnere decessit*: *hoc illi ex sententiâ cessit*: ex *compositò*, id est, deditâ operâ: *amo te de hac re*: *de hoc beneficio ago tibi gratias*: *pro viribus*: *pro virili*: *pro foribus*: id est, ante: *pro vestris*: *pro tribunali*, id est,

id est, *in*: *alios omnes contemnit pra se*: sic, *commoda mihi iudicium istum in biduum*: *in præsens*: *in posterum*: *in diem vivit*. Hor. *Quid quisque vitet, nunquam homini satis cautum est in horas*. Id. *pueri mutantur in horas*: *erit hoc in rem tuam*: *animadvertere in scelerato*: *in eo aliquem laudare*, pro, coram: *in vulgus hoc probatur*, id est, vulgo: *epistolas scribit, at non in hoc ut evulgentur*: *hæc cadunt sub aspectum, sub tactum, sub idem tempus*, id est, eo ipso tempore: sic *sub lucem, sub vesperum, sub cænam, sub somnum*, id est, statim post: *sub ea verba*: *sub eas statim recitata sunt tuæ*, id est, post *eas literas*, Et aliæ hujus generis elegantiæ quàm plurimæ.

Schol. Epististolas scribit, at non in hoc) cum finis denotatur, peculiares quædam sunt loquendi formulæ, ut *non in hoc*, pro, non in hunc finem: sic *non eo consilio et affert aquam lavandis manibus*. Hor. *est in horto Phylli nectendis apium coronis*, ubi subaudies *quod inservias*, aut tale quid.

De conjunctione Ut, *pro quâ barbarè aliquando* quòd *adhibetur.*

VT particula non autem quòd subjici debet verbis petendi & rogandi, exempli gratiâ. *Orat atq; obsecrat illi ut parcas*: sic, *oro, rogo, ne quid ejusmodi facias*.

Subjicitur etiam verbis jubendi: *Illud ante omnia præcipiendum est eloquentiæ studioso, ut diligentiam adhibeat in legendis authoribus*.

Subjicitur item his verbis, *facio, efficio, fio, curo, laboro*, & his dictionibus, *tam, talis, qualis, adeo, tot, sic, ita* & similibus, quibus barbarè *quòd* subjici solet.

His verbis, *timeo, vereor, metuo* & similibus (*ut*) loco (*ne non*) eleganter aliquando adjungitur. Ter. *sed firma hæc vereor ut sint nuptiæ*, pro *ne non sint firma*. Sic pro (*ne*) aliquando (*ut ne*) Cic. *metuo ut ne pereat*: aliàs (*ut nè*) pro (*ut non*) Sapientes bibunt uti ne bibant, pocores uti bibant. Scal.

Corollarium secundum.

De varioribus aliquot constructionibus.

QVoties antecedens de re possessa, relativum autem de possessore dicitur, convenit relativum in genere cum nomine possessoris, quia nempe spectatur sensus, non voces antecedentis clausulæ. Ovid. *Nec mea scripta legas, qui sum submotus ad Istrum*, nisi ita construas, *Nec mea Ovidii scripta legas*, &c. Tale est & illud, *nam profectò non est meum, qui in scribendo tantùm industria ponam, committere ut negligens in scribendo fuisse videar*. Terent. *Ego quoque unà pereo, quod mihi est charius*; hìc sensus spectatur. Hujusmodi relativa, *qualis, quantus*, &c. mutuantur genus ab antecedente, cum nullum sequitur substantivum cum quo conveniant. Cic. *Nam tanta multitudini, quantam capit urbs, concursus ad me factus est*.

Relativum, *qui*, positum inter duo appellativa diversorum numerorum concordat cum posteriore in numero. Quintil. *Protinus enim potest interpretationē linguæ secretioris (quas Græci glossas vocant) dum aliud agitur, edisceret*.

Non tantùm dictionis ad dictionem est Appositio, sed & sensûs ad sensum. Virg. *Et ego sum sylvis vicina coegi, ut, quamvis avido, parerent arva colono, gratum opus agricolis*. Idem. *Tres Eurus ab alto in brevia & syrtes egit; miserabile visu*.

Nota & hanc Syntaxin quæ rariùs occurrit, contra Appositionis leges. Virg. *hic tamen ille urbem Patavi, sedesque locavit Teucrorum*, id est, *Patavium* : ut alibi, *urbs Troja*, pro *Troja*, & *arx Buthroti* pro *Buthrotum*. Ita & Cic. *urbem Lampsaci, oppidum Antiochiæ*.

Comparativus gradus pro ablativo nonnunquam alium admittit casum cum adverbio comparandi, *quàm*. Cic. 1. Offic. *Timotheum Cononis filium cum belli laude non inferior fuisset quàm pater, ad eam laudem doctrinæ & ingenii gloriam adjecit*.

Ve

Vt verba activa, ita & neutra admittunt post se aliquando accusativum, ut *beatam vitam vivunt virtute praediti*; sic, *vivunt Bacchanalia*; *vox non hominem sonat*: *sapit adustionem*: *olet lucernam*, *hircum*: *olet unguenta*; in primis duobus exemplis verbum neutrum regit casum sui actûs: reliqua exempla sunt verborum ad sensûs pertinentium.

Cum participio *ens* vel *existens*, expresso vel subintellecto pręponitur vocativus, tum vocativus non est subjiciendus, sed nominativus. Virg. *Nate mea vires, mea magna potentia solus, Nate patris summi.*

Gerundia in *di* pro casu sui verbi aliquando regunt genit. pluralem. Terent. *Novarum qui spectandi copiam faciunt.*

Aliquando gerundium in *do* construitur cum Dat. & tum ipsum dativi casus est. Liv. *si respublica solvendo ari alieno non esset.*

Terent. *Patrem nosti ad has res quàm sit perspicax*, pro, nosti quàm pater ad has res sit perspicax: sic, *metuo fratrē ne domi sit*, pro metuo ne domi frater sit: ubi nominativus à fronte verbi è suo loco in alienum transfertur.

Terentius. *Quem neque pudet, neque metuit quenquam, nec legem putat tenere se ullam.* In hac & similibus loquendi formulis videre licet anomaliam Syntaxeos; analogicè enim ita loquendum fuisset, quem non pudet, quique nec metuit quenquam, nec legem putat tenere se ullam.

In aliquando accus. regit, etiam cum jungitur verbis quietis. Terent. *esse in gratiam.* Cic. *esse in amicitiam populi Romani.*

Participia olim utrique inserviebant numero: hinc illa; *absente nobis, praesente legatis*, quae omnia & similia notanda magis quàm imitanda sunt. Hæc enim generalis regula est. *Quaecunque magis usitata, ea magis etiam sequenda sunt*: & contra; *quae minus usitata* (ut *vitabundus*

castra, lex & plebiscita concilia) hæc & hujusmodi omnia *prorsus fugienda, aut sanè quàm parcissimè adhibenda.*

Corollarium tertium.

De observatione, ejusq; fructu multiplici.

QVia latinæ linguę facultas ex optimis quibusque authoribus melius quàm ex variis Grammaticorum regulis comparanda est, propter multiplicem exceptionum varietatem, quibus regulæ impeditæ sunt: ideo post Syntaxeos canones per autores classicos indies puero pergendum est, ibique observandum quæ ad emendatæ orationis structuram potissimùm faciant. Quò refer verborum delectum, ut *facere verba*, non *habere*: Et contra, *habere orationem*, non *facere*. Huc spectat & ordo verborum, ut *doctissimus quisque*, non *quisque doctissimus*. Quin & varia sunt constructionum exempla, quæ quodāmodo sui sunt juris, adeo ut ad generales regulas cōmodè reduci non possint, ut *stare alicujus judicio, stare vel manere promissis*: *abdicavit se magistratu*: *bene de aliquo mereri*: *totâ Italiâ vagari*: *terrâ marique jactatus fuit*: *dextrâ levâque obsidetur*: *huic licet esse probum*: *est puer octo annos natus*: *area lata pedū denūm, longa pedum quinquagenūm*, apud Columellam, aliæque ejusmodi loquendi formulæ plurimæ, quas citra errorem imitari liceat. Atque hæc omnia eò spectant, ut, sive de vocibus, sive de debitâ vocum structurâ agendum sit, plus observationi, quam Grammaticorum præceptis tribuamus, modò observationem comitetur imitatio. Itaque, illud Quintiliani subinde recolendum, *Grammatices amor & usus lectionis, non scholarum temporibus, sed vitæ spatio terminantur.*

Corollarium quartum.

De ordine Grammaticæ resolutionis.

1. ADverbia optandi, vocandi, demonstrandi, item, inter-

interjectiones, si quæ occurrant, initium resolutionis obtineant.

2. Huic succedat vocativus, aut si quis sit alius casus inde rectus.

3. Tertium locum vendicet sibi nominativus à fronte verbi personalis finiti modi.

4. Quartum verò, ipsum personale verbum.

5. Hinc succedat casus quem verbum à tergo regit. *Hæc enim generalis est regula*, Dictio regens in resolutione Grammaticâ præcedere debet dictioné rectam à tergo.

6. Declarans declarato postponatur, vt adjectivum substantivo, adverbium verbo, infinitivus finito. Item infinitivus, gerundium & supinũ postponuntur adjectivo. Sic per hanc regulam præpositio cum suo casu postponitur verbo, quia ipsa cum casu declarat significationem verbi.

EXEMPLUM.

Virg. *O Melibœe Deus nobis hæc otia fecit.*

Sic verba hęc ordinabis, (*O*) per regulã primã, (*Melibœe*) per regulam secundam, (*Deus*) per regulã tertiam, (*fecit*) per regulam quartam, (*otia*) per regulam quintam, (*hæc*) per regulam sextam, (*nobis*) per regulam quintam.

7. Sex his regulis, septimam hanc adde. In declaratione orationis diligenter videndum est, an aliquid subaudiatur; illud enim suppleri debet, ut *illius aram sæpe tener nostris ab ovilibus imbuet agnus*, sic dispone, *Agnus tener imbuet sæpe aram illius* scilicet *Dei ab ovilibus nostris*, hinc tamen dantur.

EXCEPTIONES.

1. CVm verbum impersonale initio orationis occurrit, tum duę regulæ, viz. tertia & quarta locum non habent, ut *pœnitet me peccati*.

2. Voces interrogativæ & relativæ præponuntur dictioni suæ regenti, contra regulam quintam, ut *quem videsti adesse ille, quem quærebas.*

3. Quod ſi indeclinabiles ſint particulæ interrogativæ, relativæ, ut & earum vim habentes (quales ſunt *dum, quia, donec,* &c.) item negativæ, præponi etiam debent, contra regulam ſextam, ut *num venit: eò profectus eſt, unde tu veniſti: Donec eris ſælix multos numerabis amicos: Ne feceris.* Indeclinabiles hæ particulæ declarant verbum ſuum, itaque juxtam regulam ſextam poſtponendæ eſſent; at contra, per exceptionem hanc præponuntur.

Obſ. Eæ particulæ dicuntur vim relativi habere, quæ more relativi duas exigunt clauſulas, adeoq; duo verba.

4. Præponendum eſt generale ſuo ſpeciali, ut *ſonorum alius eſt vox, alius non vox.* Contra regulam quintam.

Relativum neceſſariò poſtponitur antecedenti, ideo obliquus aliquando præponitur nominativo aut verbo, contra regulam quintam, ut *Ciceronis indiget ſum filius: Patrem ſequitur ſua proles.*

Iam fuerunt regulæ Grammaticæ declarationis, quarum maximus eſt uſus in vernaculâ authorum interpretatione, & analyſi Grammaticâ.

Atque hactenus Inſtitutionum Grammaticarum

Pars ſecunda, de SYNTAXI.

Succedit pars tertia,

De { ORTHOGRAPHIA & PROSODIA.

DE ORTHOGRAPHIA.

DVÆ præcipuæ Grammaticæ partes jam fuerunt: Orthographia & Prosodia succedunt.

Orthographia pars est Grammaticæ quæ de rectâ scribendi ratione præcepta tradit. Ac proinde versatur circa literas, quæ vel majusculæ sunt vel minusculæ. Majusculæ ita scribuntur, A B C, &c. Minusculæ verò sic, a, b, c, &c.

Majuscularum usus cernitur in principio carminis, in initiis periodorum aut propriorum nominum: in titulis & inscriptionibus librorum: In principio vocis alicujus emphaticè & significanter positæ, alibi minusculæ literæ adhibendæ sunt.

Literæ dividuntur in vocales & consonantes.

Vocales sunt quinque, a, e, i, o, u, & y Græca.

Ex vocalibus oriuntur diphthongi quinque æ, œ, au, eu, ei.

Consonantes sunt sedecem; quarum aliæ sunt mutæ, aliæ semivocales. Mutæ sunt hæ, b, c, d, f, g, k, p, q, t.

Semivocales sunt, l, m, n, r, s, x, z.

Literarũ hæ differentiæ sumptæ sunt à sono; vocales enim dictæ quod vocem, id est, sonũ edant per se & sine adminiculo alterius literę. Hunc sonum geminant diphthongi, ideoque diphthongi dicuntur, id est, (ut ita loquamur) bisonę.

Consonantes autem sonum non edunt sine vocali, ac proinde

proinde, quia cum vocali tantum ſonant, conſonantes dicuntur.

Ex his tamen quędam etiam ſublatâ vocali reliquum etiamnum habent aliquem ſonum, qui licet vocalem non æquet perfectè, ex parte tamen & imperfectè: ideo ſemivocales dicuntur, ut in (m) etiam ſublatâ vocali (e) reliquus eſt tinnitus: at verò mutæ ſublatâ vocali prorſus obmuteſcunt, ideo nullum aut ſanè perobſcurum edunt ſonum.

S. ſui juris eſt, ſic H, niſi mavis hanc non literam eſſe, ſed adſpirationis notam.

Reliquæ ſemivocales dividuntur in liquidas & duplices.

Liquidæ ſunt quatuor l, m, n, r, duplices duæ, x, z.

Literæ liqueſcunt cum vim ſuam remittunt, ut (pater) hic (r) in fine majoris eſt roboris, at genitivo (patris) hic minoris.

M. & N. rarò liqueſcunt: idque in Græcis tantum dictionibus, ut Tecmeſſa, Cygnus.

Duplices duæ x & z valent duab' conſonantib', x valet cs, ut dux ducis; vel gs, ut rex, regis. Z veteres reddebant per geminũ (ss) ut maſſa, petriſſo, pro Mazo. &c.

I. & V conſonantes fiunt cum ſibi vel aliis vocalibus in eâdem ſyllabâ præponuntur, ut janua, jecur, conjicio, jocus, Iuno: ſic vates, velox, vita, vox, vultus.

I. inter duas vocales poſita duplicis conſonantis naturam induit, ut, major, pejor, ac proinde veteres hic (j) geminabant, ut, maijor, peijor.

Iota Græcorum nunquam eſt conſonans, quare in Iaſon, iambus, & cæteris quæ ſunt planè Græca, vocalis eſt prima litera.

Iod apud Hæbræos ſemper eſt conſonans cum vocalibus præponitur, ut Ieſus, Iacobus, &c. itaque qui hæc atque alia id genus nomina per (j) conſonantem efferunt

efferunt, optimè quidem illi pronunciant: qui vero per vocalem Græcos imitantur.

I & V eum vocales ſunt charactere differunt à conſonantibus. Sic enim ſcribendæ vocales (i) (u): ſic vero conſonantes (j) (v) quas quidam diſtinctionis gratiâ jod & vau appellant.

V poſt (q) ſemper liqueſcit, ut, quare, quia, &c. at poſt (g) & (s) modo liqueſcit, ut, extinguo, ſuadeo: modo integra eſt ſuamque vim retinet, ut, exiguus, ſuus.

Quoties duæ conſonantes reperiuntur ſimul in initio dictionis, ut, trado, hæ in medio dictionis trahendæ ſunt ad vocalem ſequentem, ut (a, tri); ſic ſto, ideò, (no, ſter.)

Hæc regula ſemper tenet, niſi impediat compoſitio, ut in voce (tranſpono) Sic enim hîc diſtinguendæ ſunt ſyllabæ (trans, pono) Quanquam ſ & p in initio ſimul occurrant, ut ſperno: ratio eſt, quia (trans) præpoſitio, ut extra compoſitionem, ita in compoſitione literas ſuas habet conjunctas, non disjunctas.

In voce derivatâ ſi de Orthographiâ dubites, redi ad vocem primitivam & expende quomodò inde derivetur: deinde vide, quas literas habeat vox primitiva, eaſdem enim plerumq; retinet vox derivativa, ut oro, oratu per (t) ergo & oratio per (t) non per (c) aut (s) ſic lego, lectu, lectio.

Idem etiam notandum in vocibus compoſitis. Quas enim literas habent voces extra compoſitionem, eaſdem plerumque retinent in compoſitione, ut, præpono habet (æ) diphthongum in primâ ſyllabâ, quia præpoſitio (præ) extra compoſitionem ita ſcribitur. Huc ſpectant.

Notæ & uſus interpunctionum.

NOtantur ita: Punctus (.) colon (:) ſemicolon (;) comma (,) punctus interrogationis (?) punctus admirationis (!) parentheſis ( )

Vſus

Vſus hic eſt. Vbi plenè abſoluta fuerit periodus, eſt claudenda puncto, ut, noſce teipſum.

Cum periodi membrum jam plenum eſt, ipſa tamen periodus nondum plena, tum colon locum habet, Macrob. Vivamus moribus præteritis: preſentibus verbis loquamur. Sic in comparationibus, Cic. 2. Tuſ. Vt agri non omnes frugiferi ſunt, qui coluntur: ſic animi non omnes culti fructum ferunt.

Semicolon dubiâ veluti morâ ſuſpenſum eſt, habetque locum in oppoſitis & iis omnibus quæ cõmatis & coli media ſunt. Saluſt. Ambitio multos mortales fieri ſubegit, aliud clauſum in pectore, aliud promptum in linguâ habere: amicitias inimicitiaſque non ex re; ſed ex commodo æſtimare: magiſque vultum, quam ingenium bonum habere.

Commate ſeu virgulâ utimur cum imperfectiores periodi partes ad unum nomen aut verbum relatas, à ſe invicem diſcernimus. Ter. Domus, uxor, liberi inventi, invito patre. Idem. Nunquam ita quiſquam bene ſubductâ ratione ad vitam fuit; quin res, uſus, ætas, ſemper aliquid apportet novi, aliquid admoneat: ut, illa, quę te ſcire credas, neſcias; & quæ tibi putaris prima, in experiundo repudies. Cic. Eſt enim hæc, Iudices, non ſcripta; ſed nata lex: quam non didicimus, accepimus, legimus; verum ex naturâ ipſâ arripuimus, hauſimus, expreſſimus: ad quam non docti; ſed facti: non inſtituti; ſed imbuti ſumus: ut, ſi vita noſtra in aliquas inſidias, ſi in vim, ſi in tela aut latronum aut inimicorum incidiſſet; omnis honeſta ratio eſſet expediendæ ſalutis.

Puncto interrogationis utimur ad affectum interrogantis & vehementiam ſermonis exprimendam. Hor.

Quò mihi divitiæ, ſi non conceditur uti?

Signo admirationis utimur in formulis admirandi, exclamandi & ſimilibus. Virg.

O mihi præteritos referat ſi Iupiter annos.

Paren-

Parenthesis est distinctio duabus lunulis clausulam alteri sententiæ inclusam signans, ita ut, licet tollatur illa clausula, salva tamen maneat reliqua sententia. Ovid.

Munera (crede mihi) placant hominesque deosque.

Distinctionum harum fructus duplex, 1. ut perspicuam reddant orationem, 2. ut inter legendum seu pronunciandum copiam dent respirandi, ne spiritus continuatione deficiat: verum quicquid hic præcipiendum occurrit, usu potiùs & ætate percipitur, quàm præceptis. Quin & alia in distinguendis periodis aliorum sunt judicia.

DE PROSODIA.

PROSODIA est pars Grammaticæ, quæ accentûs, & quantitatem syllabarum docet.

De Accentu.

ACcentus, quem in latinis dictionibus spectamus, unicus fere est, acutus. Cerniturque nonnisi in polysyllabis vocibus. In dysyllabis penultima attollitur, ut lego: in hyperdysyllabis penulti ma, si longa sit, attollitur, ut Romanus; Sin brevis, antepenultima attollitur, ut perlego.

De Pedibus.

PRiusquam transeamus ad doctrinam de quantitatibus syllabarum docebimus 1° quotuplex sit syllaba ratione quantitatis: 2° qui sint præcipui pedes metrici. 3° structuram hexametri carminis examinabimus. 4° figuras prosodicas. 5° licentiâ poeticâ. Ratione quantitatis syllaba vel brevis est, cum uno tempore, vel longa cum duobus temporibus: vel anceps seu communis, quæ modo longa, modo brevis.

Cognoscitur quantitas aut regulâ aut auctoritate: auctoritas

ctoritate cognoſcitur quantitas ex ſcanſione, id eſt, dimenſione carminum per ſuos pedes, qui ſunt certæ quantitatis, ſuntq; dyſſyllabi, triſſyllabi aut tetraſyllabi.

Dyſſyllabi quatuor.

Pyrrichius è duabus brevibus, ut *Deus*.
Spondęus è duabus longis, ut *formans*.
Iambus è brevi & longâ, ut *legens*.
Trochęus è longâ & brevi, ut *error*.

Triſſyllabi vulgatiores quatuor.

Tribrachus è tribus brevibus, ut *legere*.
Moloſſus è tribus longis, ut *fecerunt*.
Dactylus è longâ & duabus brevibus, ut *omnibus*.
Anapęſtus è duabus brevibus & longâ, ut *hominem*.

Ex tetraſyllabis duo ſunt uſitatiores.

Proceleuſmaticus è quatuor brevibus, ut *ariete*.
Choriambus ex trochęo (qui alias choræus dicitur) & iambo, ut *percuteret*.

Cæteri pedes ab Oratoribus aut Poetis comicis ſæpius ſpectantur, quàm ab aliis, apud quos occurrunt ea carminum genera de quibus deinceps eſt dicendum, quorum uſitatiſſimum & notiſſimum eſt, quod à numero pedum hexametrũ, ab argumento Heroicum dicitur.

De carmine Hexametro.

HExametrum carmen conſtat ſex regionibus, quarum quatuor priores vel ſpondæus vel dactylus occupat: quintam ſolus dactylus: ſextam ſolus ſpondæus, ut *Tityre tu patula recubans ſub tegmine fagi*.

Hoc carmen ſic metire, *Tityre* dactylus, *tu patu* dactylus, *la recu* dactylus, *bans ſub* ſpondæus, *tegmine* dactylus, *fagi* ſpondæus.

De Figuris Proſodicis.

2. FIgurę Proſodicę ſex nobis hic conſiderandæ ſunt, *Eclipſis, Synalœpha, Synæreſis, Diæreſis, Syſtole, Diaſtole.*

Eclipſis

Eclipsis est quando (m) in fine dictionis eliditur cum vocali præcedente, ob vocalem in initio sequentis dictionis, in eodem carmine. Ovid.

Vtendum est ætate citò pede labitur ætas,

Sic (s) apud veteres elidebatur, Lucret. lib. 1.

Vsq; adeo largos haustùs è fontibus magnis.

Synalœphe est cum vocalis vel diphthongus eliditur in fine dictionis, ante vocalem in initio sequentis, in eodem carmine. Virg.

Monstrum horrendum, informe, ingens, cui lumen ademptum.

Idem. *Humida solstitia atq; hyemes orate serenas*

Agricola ——— ———

O, heu, ah, proh, vah, hei, & *io* similesque interjectiones non eliduntur. Virg.

O pater, ô, hominum, divûmq; æterna potestas!

Obs. 1. In fine dictionis diximus, quia in mediâ dictione nec Eclipsis nec Synalœpha locum habet, ut *circumago, anteeo.*

Obs. 2. Vtraque etiam figura requirit, ut duæ dictiones, de quibus diximus, sint in eodem carmine, nisi versus sit Hypermeter, id est, nisi syllaba sit redundans ultra justam carminis mensuram. Virg.

Aut dulcis musti Vulcano decoquit humorem,

Et foliis undam tepidi dispumat ahenæ.

Idem. *Omnia Mercurio similis vocemque coloremque*

Et crines flavos, ——— ———

Synæresis fit cum duæ vocales in unam contrahuntur in eâdem dictione, ut in *alvearia* cum fit quatuor syllabarum. Virg. Georg. 4.

Seu lento fuerint alvearia vimine texta.

Sic cum *eodem* fit dissyllabum. Cato.

Non eodem cursu respondeat ultima primis.

Sed non semper imitandi hic Poetæ. In his tamen vocibus tutò eos imitari possumus, *anteambulo, anteo, antehàc, cui, dii, diis, dein, deest, deinde, deeram, deessem,*

debinc, ij, ijdem, ijs, ijſdem, proinde, ſemibovo, ſemianimis, & aliis paucis. Virg.

Cui pendere ſuâ patereris in arbore poma.

Idem. *Huic conjux Sichæus erat.*

Diæreſis eſt unius ſyllabæ diſſolutio in duas, Tibul.

Stamina non ullis diſſoluenda Deo.

Syſtole eſt correptio ſyllabæ longæ. Virg. Eclog. 4.

Matri longa decem tulerunt faſtidia menſes.

Vbi tulerunt penult. brevi pro penult longâ.

Diaſtole ſive *Ectaſis* eſt productio ſyllabæ naturâ brevis, ut *Italiam fato profugus* : ubi (i) in *Italiam* producitur, cum ſuâ naturâ ſit brevis, Vtraque autem hæc figura licentiam habet Poeticam.

De licentiâ Poeticâ.

LIcentia Poetica mutat vel quantitatem ſyllabarum vel pedes, prout patet ex ſequentib⁹ obſervationib⁹.

1. Omnis ſyllaba in fine carminis anceps eſt, ut,

Nos patriæ fines & dulcia linquimus arva.

Vltima ſyllaba hujus carminis quanquam ſuâ naturâ ſit brevis, hic tamen producitur : eſtque hic in ſextâ regione non *Trochæus*, ſed *Spondæus*.

2 Cum *Synalœpha* negligitur vocalis longa fit anceps; Virg. *Victor apud rapidum Symoenta ſub Ilio alto.*

Idem. *Lamentis gemituque & fœmineo ululatu.*

In priore exemplo vocalis longa non eliſa corripitur: In poſteriore producitur.

3 In omni Cœſurâ, id eſt, in omni ſyllabâ finali quæ ſequentem pedem inchoat, ſyllaba brevis pro longâ ponitur. Virg.

Pectoribus inhians ſpirantia conſulit exta.

Idem. *Omnia vincit amor, & nos cedamus amori.*

Idem. *Dona dehinc auro gravia, ſectoque Elephanto.*

Idem. *Ille latus niveum molli fultus hyacintho.*

Secunda Cœſura Pentemimeris dicitur; ejuſque præſentia carminis venuſtatem auget, abſentia minuit, ut

Vrbem

Vrbem fortem nuper cepit fortior hostis.

4. Invenitur interdum in quintâ regione carminis Hexametri spondæus ad rei gravitatem exprimendam. Virg. *Chara Deum soboles, magnum Iovis incrementum.*

5. Occurrunt & alii pedes nothi, sed notandi, non imitandi. Virg.

Fluviorum rex Eridanus, campoſque per omnes.

Claſcici Poetæ plura ſibi permittunt, verùm obſervatione, non imitatione, ut plurimùm, hæc excipienda.

Quantitatis regulæ generales.

Reg. 3 VOcalis ante vocalem in latinis dictionibus brevis eſt, ut *Deus*,

Excep. 1. *Fio* cum non habet (r) primam habet longam.

Mar. *Dic mihi, ſi fias tu leo, qualis eris,*

Aliàs brevem. Ovid. *Pars fieri potuiſſe negat,*

2. Genitivus in *ius* penultimam (in proſâ ſemper longam) habet communem. Virg.

Vnius ob noxam & furias Ajacis Oilei.

Id. *Navibus (infandum) amiſſis, unius ob iram.*

Id. *Illius immenſæ ruperunt horrea meſſes.*

Ovid. *Cum ſubit illius triſtiſſima noctis imago.*

Alterius tamen penultimam ſemper corripit, *alius* in genitivo ſemper producit.

Item, genitivi & dativi quintæ declinationis penultimam producunt. Hor.

Ventum erat ad Veſtæ, quintâ jam parte diei.

Excipe *fidei, ſpei, rei*, penult. brevi.

4. Diphtoóngus (æ) reſolutus in (aï) penultimam producit. Virg.

Dives opum, dives pictaï veſtis & auri.

5. (I) conſonans in vocalem reſoluta præcedentem vocalem producit. Mart. *Pervigil in plumâ Caius ecce jacet.*

6. *Diana* primam variat.

7. *Eheu* primam producit, *ohe* variat.

Virg. *Eheu, quid volui miſero mihi* ——

Hor. ——— *Tercentos inseris ohe*
Iam satis est ———

Græcarum dictionum quantitas adeò hic varia est, vt certis regulis comprehendi non possit. Earum enim aliæ vocalem ante vocalem producunt, ut *aer*, *Dius*, *a*, *um*: *Citherea* vel *Cithereia*: *Elegia* vel *Elegeia*; aliæ corripiunt, ut *Orthographia*: *Etymologia*: *Philosophia*: aliæ variant, ut *chorea*, *platea*.

Reg. 2. Diphthongus omnis longa est, ut *Æacus*, *Cælum*,

Excipe (præ) in compositione, ante vocalem enim brevis est, ut *præhendo*. Virg.

Stipitibus duris agitur sudibusque præustis.

Reg. 3. Vocalis naturâ brevis producitur positione duarum consonantium, quæ triplex est. 1° cum vocalem brevem sequuntur duæ consonantes in eâdem dictione, ut *pars*, *resto*. 2° cum eam sequitur duplex (x) ( ) aut (j) ut *Pax*, *Gaza*, *ejus*, *ajo*. 3° Cum eam sequuntur duæ consonantes, altera in fine suæ dictionis, altera initio sequentis. Virg.

Tanta molis erat Romanam condere gentem.

Exc. 1. Composita à jugum (i) ante (j) corripiunt.

Virg *Martis equi bijuges.* ———

Exc. 2 (Z) Vocalem antecedentem non semper producit. Virg. 3. Æneid.

In medio apparet fluctu nemorosa Zazynthos.

Exc. 3. Vocalis naturâ brevis sequente mutâ & liquida (l) aut (r) in sequente syllabâ ejusdem dictionis anceps est in carmine: at in prosâ semper corripitur, ut *Volucris*, *Atlas*. Ovid.

Et primò volucri similis, mox vera volucris.

In Græcis dictionibus (m) & (n) eandem vim obtinent, *Cygnus* primam variat.

Obs. 1. Apud Virgilium vocalis in fine dictionis nunquam corripitur ante duas consonantes in initio dictio-

dictionis sequentis, nisi forte prima sit muta, secunda verò liquida.

Obs. 2. Compósita à jacio, rejiciunt aliquando (j) consonantem ut præcedens vocalis corripiatur, ut pro *rejacio, reicio*: pro *adjacio, adicio*: quandiu autem in dictis manet (j) semper antecedens vocalis producitur, etiam cum redit in vocalem, ut in his *Caius Cai.*

Reg. 4. Derivata sequuntur quantitatem originis, *lego, legam, lege, legerem, legere*: primâ brevi, at *legi, legerim, legissem, legero, legisse*, primâ longâ.

Reg. 5. Excipiuntur hinc multa usu discenda, ut *ßaturus* primâ longâ, à *ßatu* prima brevi: *sopor*, prima brevi à *sopio* prima longa.

Reg. 5. Compósita servant quantitatem simplicium, ut *lego*, prima brevi; *perlego* penultima brevi: sic mutata diphthongo aut vocali, *cado, occido: lado, illido: maneo, immineo.*

Exc. Hæc in secundâ compositionis parte primam syllabam corripiunt, quam tamen simplex producit.

1. Adjectiva in *dicus* definentia, ex *dico* compósita, ut *maledicus.* 2. *innubus* & *pronubus* ex *nubo*: at *connubium* secundam variat 3. *nihilum* ex *hilum.* 4. *semisopitus* ex *sopio.* 5. *pejero* & *dejero*, ex *juro.* 6. *agnitum* & *cognitum*, ex *notum.* At contra *ambitus* participium penultimam producit, *Comitia* antepenultimam, ab (itum) primâ brevi, quam quantitatem imitatur *ambitus* nomen.

De præpositionibus.

Reg. 6. Primò, *pro* præpositionem Græci in compositione corripiunt ut *propheta*, at in *propino*, prima est anceps. Latini vero *pro* producunt, ut *profero.*

Exc. 1. Hæc vero latina corripiunt *pro.*

Corripias, pronepos profugat, profugit, proficiscor,
Et procio peto significans, cui junge procello,
Atque profana, professa, profunda, profesta, profari.

Exc. 2. *Procuro, profundo* primam variant: sic & *propago, as*, verbum: at verò cum est nomen, non item; Cum enim progeniem significat, primam corripit; cum verò depressam vitem eandem producit.

Secundò, *Di* & *Se* præpositiones inseparabiles producuntur. Virg.

Diditur & subitò Trojana per agmina rumor.

Ovid. *Separat Aonios Actais Phocis ab arvis.*

Exc. *Dirimo* & *disertus* primam corripiunt.

Tertiò *Re* corripitur, ut *redimo*: *refert* pro interest componitur ex ablativo (*re*) primamque producit.

Dictiones compositæ terminantes priorem partem compositionis in (*i*) vel (*o*) in casu nominativo, perq; reliquos deinceps casûs, vocalem eam corripiunt, ut *causidicus, Samothracia*. Huc ergo non spectant *quivis, tantidem*, quia mutato casu prior compositionis pars non desinit in (i).

Exc. 1. Composita à *dies* (i) producunt, ut *pridiè, meridies, biduum, triduum*, nisi quòd *quotidiè* & *quotidianus* secundam varient.

Exc. 2. *Ibidem, tibicen, ubique, biga, quadriga*, priorem itidem producunt, ut &, *Trinacria, ilicet, scilicet*, sic *idem masculinum*, at *idem neutrum* primam corripit.

3. *Lagopus, geolophus, Geometra* & alia græca per omega producunt (o).

4. *Matricida* Ausonius licenter producit: *Theophila* Martialis.

Reg. 8. Præterita dyssyllaba primam producunt, ut *video, vidi*: *sedeo, sedi*. Excipe hæc præterita dissyllaba, *bibi, scidi, fidi, tuli, dedi, steti*; penultimam enim corripiunt.

Reg. 9. Supina dyssyllaba priorem habent longam. Hor.

Lusum it Mecænas: dormitum ego Virgiliusque.

Exc. *Datum, statum, satum, ratum, itum, quitum, litum, citum* à *cieo, rutum* à *diruo, eruo*, &c. penultimam enim corripiunt.

Reg. 10. Præterita principium geminantia primam præteriti ſyllabam corripiunt. Quòd ad alteram ſyllabam attinet, ſequitur naturam primitivi vnde derivatur, ut *cado, cecidi*: *cado, cecidi*: *pedo, pepedi*.

Reg. 11. Supina formata à præterito mutando (vi) præteriti in (tum) producunt vocalem ante (tum) ut *expedistum, petitum*.

Reg. 12. Syllabæ quantitas cognoſcitur non rarò *additione* vel *diminutione*: *additione*, ut ſi cognoſcere velis quanta ſit (*le*) in *lego*, tranſi ad compoſitum *perlego*: cumque uſus ipſe doceat penultimam hic corripi, ergo & *le* in *lego* corripitur. *Diminutione*, ut ſi cognoſcere velis, quanta ſit *ge* in *legeremus* redi ad primam perſonam *legerem*, & ſic antepenultimam redigendo ad penultimam diſces *ge* in *legeremus*, eſſe ſyllabam brevem. Cum augemus vocem dyſſyllabam mutamus in triſſyllabam, ut *ludo, colludo*: cum minuimus vocem hypertriſſyllabam mutamus in triſſyllabam, ut *hominibus, homini*.

Regulæ ſpeciales de ultimis ſyllabis.

DOctrina de incremento nominum & verborum, uſu & auctorum lectione ac in primis præceptoris rectè præeuntis exemplo facile addiſcitur: ſi quis tamen & eam requirat, ſub calcem harum inſtitutionum propoſitâ eam habet: reſtat ergo ut de ultimis ſyllabis dicamus. Primarum enim & mediarum ſyllabarum quantitas meliùs authoritate, quàm præceptis percipitur. 4

A.

A, in nominibus, pronominibus & participiis corripitur quoties eſt finalis, ut *diadema, noſtra, dicta*. 5

Hæc tamen [a] producunt in fine 1° ablat. ſing. primæ declinationis, ut *ab hâc literâ*, ideo *literarum* genitivus pluralis inde formatus penult. producit.

2° Vocativus in [a] a nominativo in [as] ut *Æneas, O Ænea*: *Aſtas, O Aſta*.

3° [*Mna*] quia eſt ſyllaba contracta, omnis enim contractio ſyllabam producit, ut *nil*, pro *nihil*: *quasi*,

quibus: ni, pro *nisi: dî*, pro *dii*.

4° *Triginta, quadraginta* & similia [a] in fine variant: meliùs tamen producunt.

Verba, adverbia & prepositiones [a] in fine producunt, ut *compara, intra, extra*.

Hęc vero corripiunt [a] *ita, quia* & *putà* adverbium explanandi, sic *ultra, contra*, & *posteà*, sed per poeticam licentiam, tu tantum producito. Versus.

A declinatum brevia: sed protrahe sextum,
Et quintum cujus rectus producitur & mna,
A (ginta) variat, melius tamen id loco longũ.
Non declinatum produc, ita cum quia demptis,
His putà, cum verbis nõ annumerabitur, adde.
Postea & ultra leges cum cõtra curta licenter.

E

E, in fine corripitur, ut *Catone, docere*.

Hæc tamen [e] in fine producunt, 1° nomina primæ declinationis in [e] ut *Circe*.

2° Ablat. sing. quintæ declin. ut *re, die*: sic & composita, *quotidiè, quarè, pridiè, hodiè*, &c.

3° Vocat. in (e) a nominativo in (es) ut *Anchises, Anchise*: *Chremes, O Chremè*.

4° Plurale in (e) ut *cœte, mele, tempe*, est enim hic contractio in fine apud Græcos: sic (e) in *fame* quia olim *fame* quintæ declin. erat.

5° Verba secundæ conjug (e) in præs. imperat. producunt, ut *duce*. Quædam tamen hic corripiuntur, quia olim per tertiam conjug. inflectabantur, ut *cave*, ab antiquo, *cavo*: sic *rido, fulgo*, olim, &c. Hinc *Valedico* secundam variat.

6° Omnia monosyllaba producuntur, ut *de, me*: hinc excipiuntur conjunctiones, *que, ve, ne*.

7. Omnia adverba a nominibus derivata, ut *piè, strenuè*. Excipiuntur, *male, bene* & *mage*, pro *magis*; ultimam enim corripiunt,

8. Adverbia ſuperlativi gradus undecunque deriventur, ut *maximè*, *ſapiſſimè*.

9. *Ferme, fere, ohe.* Verſus.

E brevia: primæ produc, & nomina quinta,
Cum natis, addes pluralia cuncta ſecundæ:
Iunge doce, & ſocias, monoſyllaba lõga repono,
Inclinativas præter: male cum bene demptõ,
Omnia produces adverbia, ſi qua ſecunda
Præſtiterit; ſummiq; gradûs adverbia quævis.
Sunt ferme atq; fere producta, quibꝰ dabis ohe.

I.

I producitur, ut *Domini, audi.*

Exc. 1. Vocativus tertiæ, corripitur, ut *Pari, Phylli.*

2. Dativus tertiæ in creſcentibus variatur, ut *Palladi, Thetidi*

3. Variantur, *mihi, ibi, tibi, ſibi, cui, uti, ubi, niſi, ſi, quaſi* & ab iis compoſita.

I longum pono: vocitantem contraho terna,
Sæpeq; Græcorum ternum, Minoidi teſtis.
Sed niſi, ſive quaſi, mihi, ibi, ſibi, ubi variabis,
Et tibi, junge cui; tantum breve moly locatur.

O.

O variatur, ut *Cato*, hæc tamen (o) producunt.

Primò, monoſyllaba, ut *do, ſto*: at (o) adverbium aliquando corripitur, ut *Te Corydon O Alexi.*

Secundò, [o] in dat. & ablat. ſecundæ declinationis, ut *Domino.* Sic *amando*, à gerundivo *amandus*: at [do] gerundii eſt anceps. Tibul.

Auſer & ipſe meum pariter medicando dolorem.

Tertiò, quælibet adverbia à nominibus nata, ut *tantò, quantò, eòdò.* Hinc tamen, excipiuntur quædam, rꝰ va-

rianti

riantia, *sedulò, mutuò, crebrò, serò, profectò.* 2° *modò* pro *tantùm* corripitur. *Ergo*, pro *causa* tantùm producitur, alioqui variatur.

Quartò, *Dido* & similia Græca tertiæ declinationis.

Quintò, *Androges*, & similes genitivi Græci secundæ.

O cõmune datur: produc monosyllaba, jungens
Cum terno sextum, atq; adverbia nomine nata.
At variabo citò cum sedulò, mutuò, crebrò,
Seroq;: sit curtum modò solùm: sed breviari
Ergo pro causa non vult. Produco quaterno
In casu nomen, sit cujus in ûs genitivus,
O patrii produc, variâq; gerundia verba.

U.

V producitur, ut *cornu, gelu.*

B, D, T.

B, D, T, Corripiuntur, ut *ab, ad, at*: ideo *aperio* primam corripit, nam ex (ad) compositum videtur. Versus.

U produc: contra B, D, T, contrahe semper.

C.

C, Producitur, ut *dic, duc*: at corripiuntur *nec, donec*: variantur *hic* pronomen, & *fac* verbum. Vers.

C Produc, nisi nec, lac, donec: sed variabis
Hic bene pronomen, fac verbum jungimus isti.

L.

L, Corripitur, ut *nihil*: producuntur *sol, sal, nil*, & Hebræa, ut *Rachel.*

L breve sit: cum sol, sal, nil tolluntur hebræa.

N.

N, Producitur, ut *Paan.*

Corripiuntur, 1° *an, in*, cum compositis *dein, exin.*

2. *Tamen*

2° *Tamen, attamen, forsan, forsitan.*

3° Quæcunque per Apocopen habent (n) ut *scin'*, pro *scisne*: *egon'*, pro *egone*.

4° En, inis, ut *pecten, pectinis*: *crimen, criminis*.

5° *Pelion*, & reliqua secundæ declinationis in (on) desinentia.

6° Accus. cujus nominativi ultima corripitur, ut *Medon, Idomeneon, Panin*, at *Æneas, an*, ultimâ longâ, quia ultima nominativi producitur, sic *Andreas, an*.

N produc: demas an, in, & prolem, tamen at ḡ.
Forsitā & forsan: viden', huic cōformia junges
Quod dat inis curtum est, velut en quod tertia nescit.
Corripitur quartus, quando brevis ultima re-
R. *(ctiest.*

R Corripitur, ut *pater*.

Hæc producuntur,

1° Græca quæ habent *eris*, penultimâ longâ in genit, ut *character, eris*.

2° *Iber, aer, æther, ver*.

3° *Cur, far, lar, fur, Nar, par*, & inde composita *dispar, compar*. Hæc verò variant [r] *Celtiber*, & *cor*, quod rectiùs corripitur.

R. brevies: produc cujus dat patrius eris,
Addito iber, aer, ver, æther, protrahe tantùm
Cur, far, lar, fur, nar, par, nec prolē breviabo.
Cor, melius finem breviat, sit Celtiber anceps.

As.

As Producitur, ut *pietas, foras*.

Hæc tamen [as] corripiunt: 1° nomina quorum genit. in *adis* vel *ados* desinunt, ut *Pallas, adis*.

2° Accus. Græcus tertiæ declinationis pluralis numeri, ut *Heroas, Lampadas*.

As produc: sed adis quæ dant patrio brèviãtur,
Et ternæ quarto, ceu lampadas atq; Gigantas.

Es.

Es Producitur, ut *Anchisæs.*

Hæc tamen (*es*) corripiunt: 1° Græca pluralis numeri tertiæ declinationis crescentia in sing. ut *Damones.*

2° *Es*, à *sum*, non ab *edo*, sic enim producitur.

3 *penes* & nomina Neut. gen. ut *Hippomanes, cacoethes.*

4° Nomina tertiæ in [*es*] penultimam genitivi corripientia, ut *miles, itis*: Hinc tamen excipiuntur *Ceres, aries, paries, abies, pes,* cum compositis, *bipes, tripes,* &c. *Inquies,* nomen rectiùs producitur.

Ponitur es longum: pluralia corripe græca,
Quæ crescũt, velut es de sum, penes adde, duob°
Cum neutris, & si patrio est penultima curta
Ternæ: tolle Ceres, aries, paries, abies, pes.
Inquies haud verbum meliùs producitur vsq;.

Is.

Is Corripitur, ut *Paris.*

Hæc tamen producunt [*is*] 1° dat. & ablat. plural. ut *Dominis.*

2° Quæ mittunt genit. in [*itis, inis,* aut *entis*] ut *lis, Salamis, Simois.*

3° *Glis* & *vis*, sive nomen sit, sive verbum.

4° [*is*] in *audis* & in omni ejusmodi secundâ personâ, singularis numeri, quartæ conjugationis, præsentis temporis. At contra [*is*] in *legis*, à *lego* corripitur. Idem, statuendum de reliquis tertiæ conjug. verbis. *Verbis* variatur: rectiùs tamen corripitur.

Is brevio, verum plurales protraho casus,
Vt dominis & quod mutatur in itis & inis,
Aut entis patrio casu: glis, vis quoq; nomen

Cum

Cum verbo longum est: veluti persona secunda
Protrahit is, quoties itis plurale reponit.

Os.

Os Producitur, ut *nepos*. Hæc (*os*) corripiunt. 1°. genit in (*is*) ut *Arcados*.

2° *Compos, impos, os, ossis*, at *or, oris* producitur.

3° Omnia nomina secundæ in *os*, ut *Synodos*.

Os produc. patrius brevis est, & cõpos & impos
Os q; ossis præbens: rectos breviato secundæ.

Us.

Vs Corripitur, ut *tempus, doctus*.

Exc. producuntur 1° monosyllaba, ut *jus, sus*.

2° Genitivi Græci tertiæ, ut *Didûs*.

3° Genitivus sing. nominativus, accusativus, vocativus plurales quartæ declinationis, ut *fructûs*.

4° Quorum genitivus est in *uris, utis, udis, untis*, aut *odis*: ut *tellus, salus, Amathus, incus, Oedipus*.

5° Quorum vocativus in (u) ut *Panthus, Iesus*.

Vs correpta datur. Monosyllaba cum genitivis
Ternæ vel quartæ produc, numeriq; secundi
In quartâ primũ, quartum, quintũq;: & in uris
Dumq; utis patrius, vel in udis, & untis odisve,
Aut quintus fit in u, lõgus tum rectus habetur:
Ergo produces venerabile nomen Iesus.

De carmine Pentametro.

UT rectè & suaviter metiaris carmen Pentametrum, in duo hemistichia est dividendum. Primi hemistichii duæ erunt regiones, quas vel spondæus, vel dactylus occupat, inde succedit cæsura. Secundum hemistichium conficiunt duo dactyli & cæsura, ut *nil mihi referibas, attamen ipse veni. Nil mihi*, dact: *referibas*, spond: *attamen*, cæsura: *ipse ve*, dact: *ni*, cæsura.

Obs. Hemistichium est dimidia pars carminis, ut *Nil mihi rescribas.*

Carmini Hexametro subjicitur Pentametrum, atque inde oritur carmen Elegiacum. Ovid.

Nescio quâ natale solum dulcedine cunctos
Ducit, & immemores non sinit esse sui.

Vbi hoc notandum, pentametrum quod subjicitur brevius debere esse Hexametro. Hinc illud Ovidii.

Venit inornatis Elegeia cincta capillis,
Et puto pes illis curtior alter erat.

De carmine Asclepiadeo.

CArmen item Asclepiadeum dividendum est in duo hemistichia, ut rectè & commodè illud dimetiamur. Prius hemistichium habet spond. dact. & cæsuram. Posterius duos dactylos sine cæsurâ.

Horat. *Mæcenas atavis edite regibus.*

Quod ita scandes, *Mæce*, spond: *nas ata*, dact: *vis*, cæs. *edite*, dact: *regibus*, dact.

De carmine Sapphico & Adonico.

SApphicum constat quinque regionibus, quarum prima Trochęum habet, 2. Spond. 3. dact. 4. Troch. 5. Troch. ut

Rebus angustis animosus atque

Quod ita scandendum, *Rebus*, troch: *angu*, spond: *stis. ani*, dact: *mosus*, troch: *atque* troch.

Tribus Sapphicis subjici solet Adonicum, quod constat dactyl. & spond, ut *turgida vela*, inde ita exhibentur hi versus,

Rebus angustis animosus atque
Fortis appare, sapienter idem
Contrahes, vento nimium secundo,
Turgida vela.

De carmine Phaleucio.

CArmen Phaleucium quinque habet regiones: pes primæ est spondęus, secundæ dactyl. Tres inde succedunt Trochęi,

Catul.

Catul. *Passer delicia mea puella.*

Cujus dimensio ita procedit, *Passer*, spond: *delicia* dact: *a-me*, troch: *a-pu*, troch: *ella*, troch. Hujusmodi carmina vulgo Hendecasyllaba vocantur. De tribus aliis carminum generibus sic breviter.

Carmen Glyconicum.

CArmen Glyconicum constat spondæo & duobus dactylis. Horat.

Sic te Diva potens Cypri.

Iambicum in locis paribus, id est, secundò, quartò, &c. admittit iambum vel tribrachum; in locis impariubus, id est, primò, tertiò, &c. iambum, spondæum, tribrachum, dactylum, anapæstum. Iambici dimetri exemplum ex Buchanano,

Proles parentis optimi.

Quod ita scandes, *Proles*, spondæus: *paren*, iambus: *tis o*, iambus: *primi*, iambus.

Trimetri iambici exemplum esto,

Laudes feracis prædicemus hortuli.

Quod ita metire, *Laudes*, spondæus: *fera*, iambus: *cis pra*, spondæus: *dice*, iambus: *mus hor*, iambus: *tuli*, iambus.

Haud ab re fuerit hìc versuum divisiones breviter attingere.

1°. Sumitur à præcipuo pede, unde carmen, Iambicum, Anapæsticum, &c.

2°. A mensuris, unde dimetrum, trimetrum, &c. Nota in Pentametro & Hexametro, de quibus jam diximus, uni mensuræ unum solummodo pedem respondere. In Iambicis unaquæque mensura duos exigit pedes, unde Iambicum dimetrum quatuor constat pedibus.

3°. A syllabâ finali, unde brachycatalectum, ubi duæ desunt syllabæ ad justam carminis mensuram: catalectò,

ubi una deeſt : acatalectum, ubi nulla vel deeſt vel redundat: hypercatalectum vel hypermetrum, ubi ſylla-ba redundat. Exempla.

Spes mentis anchora eſt. Eſt iamb. dimet. brachycatalectũ.

Vino Venus caleſcit. Iam. dimet. catalectum.

Malis metus, tremor, fuga. Iamb. dimet. acatalectum.

Reſunde cymbio ſalerna. Iamb. dimet. hypercatalectum.

4. A varietate carminum: unde carmen Monocolon, ubi unum ſolummodo carminis genus, ut apud Virgilium: Dicolon ubi duo diverſa carminum genera, ut apud Horatium, Od. 3, lib. 1.

Sic te Diva potens Cypri,
Sic fratres Helena lucida ſydera.

Tricolon ubi tria. vide Horat. lib. 1. Od. 9.

5. A reditu ad primum carminis genus, Vnde carmen Diſtrophon, ubi poſt ſecundum verſum reditur ad primum carminis genus, ut In Epiſtolis Ovidii: Triſtrophon, ubi poſt verſum tertium : Tetraſtrophon, ubi poſt quartum ad primum carminis genus fit reditus.

Plura qui de hoc argumento requirit, conſulat Servii Centimetrum, ſed in primis Scaligerum de re poeticâ. Atque hactenus de Proſodiâ.

PARTIS QVARTÆ SUPPLEMENTUM.

ABSOLVTA tertiâ inſtitutionum parte, reliquum erat quartam concinnare de figuris. Verùm quia multarum figurarum explicationem ipſa neceſſitas in omnibus Grammaticæ partibus jam antea à nobis exegit, ideirco ſatis hìc habebimus, reſiduas figuras breviter attingere, eòque referre has appendices.

Appendix prima de orationis virtutibus Grammaticis.

ORationis virtutes sunt hæ, *Congruitas*, *Latinitas*, *Perspicuitas*, *Æqualitas*, *Suavitas*, *Simplicitas*. *Congruitati* opponitur *Solœcismus*, id est, oratio incongrua, ut *acuta gladius*.

Latinitati opponitur *Barbarismus*, quo vitio laborat eorum oratio, qui peregrinas voces, id est, nec latinas nec græcas, pro latinis obtrudunt, ut *Bladum* pro *frusto: crosta* pro *agro*, &c.

Perspicuitati opponitur *Amphibologia*, oratio constructionis ambiguitate obscurata, ut *Aio te Æacidâ Romanos vincere posse*.

Æqualitas orationis hoc postulat, ne plus minusve dicatur, quàm res ipsa exigit. Plus dicit *Tautologia*, id est, inanis ejusdem rei repetitio, ut *ipse egomet venio; exultans redeo, gaudensq; revertor*. Sic *Perissologia*, id est, adjectio superflua, sine ulla vi rerum, ut *Ibant quà poterant, quà non poterant, non ibant*. Minus dicit *Tapinosis*, cum infra rei magnitudinem subsidit oratio. Virg. *Dulichias vexasse rates*, pro, atrocissimè raptasse.

Sub *Æqualitate* comprehende *proprietatem*, nisi enim propriæ voces adhibeantur, voces rei non respondent. Huic virtuti opponitur *Acyrologia* vel *Catachresis*, id est, impropria dictionis usurpatio, ut *Sperare*, pro, timere. Virg. *Hunc egóne potuit tantum sperare dolorem*. Sic *parricida*, pro, homicida, cum *parricida* dictus sit, quasi *parenticida*.

Suavitas Euphoniâ gaudet, id est, gratâ auribus literarum compositione. Huic *Cacophaton* opponitur, & *Cacosynthéton*. *Cacophaton* consonantibus offendit aures, ut *Conrado*, pro Corrado; *Conlido*, pro, Collido:

Cacosyntheton, vocali sæpius repetitâ, ut *Terga fatigamus hastâ.*

Simplex est oratio cum nihil habet affectatum. Huic adversatur *Cacozelia*, id est, nimium elegantiæ studiû, ut

Aureus axis erat, temo aureus, aurea summa
Curvatura rotæ, radiorum argenteus ordo.

Vitia virtutibus his opposita orationem solutam deformant: si apud Poetas occurrant observanda potiùs quàm imitanda sunt.

Quæ supersunt figuræ propriæ sunt vel casualium vocum, vel præpositionum. Primi generis sunt *Hypallage* & *Hendyadys.*

Hypallage immutat casus rei agentis & patientis, ut *Trade rati ventos*, pro *trade ratem ventis*.

Hendyadys orationem substantivi & adjectivi mutat in duo substantiva conjunctione copulata. Virg. *Pateris libamus & auro*, pro *aureis pateris*.

Præpositioni duæ conveniunt figuræ, *Parallage* & *Anastrophe*: *Parallage* præpositionem ipsam mutat, ut *Cui de te tantum licuit*, pro *in te*: *Anastrophe* præpositionis ordinem, ut *Italiam contra*, pro *contra Italiam*.

Si quæ aliæ occurrant figuræ apud Dispauterium, lib. 11. de figuris eæ aut minoris momenti sunt, quàm ut eas minutiùs persequamur, aut sanè sunt Rhethoricæ, adeòque in Grammaticâ heterogeneæ.

BIBLIOTECA 5 MP 80

PHIL. MELANCTH.

Modus adhibendus est in locupletandis præceptis, ne deterreantur adolescentes prolixitate.

FINIS.

Accessio de Incrementis.

De incremento Nominum.

A, E, O, in plurali producuntur, musarum, rerum, dominorum, nobis.

Nomnia 2ª declinationis crescentia in sing. penult. genitivi corripiunt, vt gener, generi. At Iber, Iberi: Celtiber, Celtiberi, penult. longâ.

A, atis, penult. corripit, poema, poematis.

O, onis, & enis, penult. longâ, Cato, Catonis: Anio, Anienis. At quæ in (o) vel in (on) desinunt, cum (n) amittunt, servant priorem quantitatem, Saxo vel Saxon, Saxonis, penult. brevi.

O, inis, penult. brevi, virgo, virginis.

C, D, T, halec, halecis: Melchisedec, Melchisedecis, penult. longâ. David, Davidis: Bogud, Bogudis: caput, capitis, penult. brevi.

L, penultimam corripit, vigil, vigilis.

Exc. 1. Neutra in al, animal, animalis. 2° el, elis, Michael, Michaelis. 3° Sol, solis, penult. longâ.

N, penultimam producit, vt Pęan, Pęanis: Damon, Damonis.

Exc. 1. En, inis; numen, numinis. 2°, Græca quædam in on, ut Dæmon, Dæmonis, penult. brevi. Orion, onis, penult. variat.

R. Penult. corripit, agger aggeris, Hector, Hectoris.

Exc. producentia, 1°. neutra in ar, ut calcar, calcaris, (at nectar, nectaris: jubar, aris, penult. corripiunt) 2° Nar, Naris: fur, furis: ver, veris: Byzer, Byzeris: Ser, Seris: Iber, Iberis. 3° Græca in ter, crater, crateris; (at æther, ætheris, penult. brevi.) 4° Latina in (or) labor, laboris; nisi arboris: marmoris: æquoris: inemoris, ab arbor, &c. penult. brevi.

As, atis, penult. longâ; pietas, pietatis: at anas, anatis penult. corripit. Cętera penult. breviant, ut Arcas, Arcadis: at vas, vasis, penult. longâ.

Es penult. corripit: ut miles, militis: paries, parietis.

Exc. locuples, locupletis: mansues, mansuetis: quies, quietis: hæres, hæredis: merces, mercedis. Et Græca mittentia genitivum in etis, vt magnes, magnetis.

Is penultimam corripit, vt lapis, lapidis.

Exc. 1° is, itis, lis, litis: 2° glis, gliris: 3° Psophis, Psophidis, Crenis, Crenidis: Nesis, Nesidis: 4° Græca quæ aliàs desinunt in (n) Salamis vel Salamin, Salaminis.

Os penultimam producit, ut dos, dotis.

Exc. compos, compotis: impos, impotis: bos, bovis, penult. brevi.

Vs, penultimam corripit, ut corpus, corporis.

Exc. 1. uris, udis, utis, ut telluris, incudis, salutis, (at pecus, pecudis; Ligus, liguris: intercus, intercutis, penult. brevi) 2° comparativa, melius melioris.

S Præcedente consonante penultimam genitivi corripit, ut hyems, hyemis: trabs, trabis.

Exc. Plebs, plebis: cyclops, cyclopis: seps, sepis: gryps, gryphis: conops, conopis: cercops, cercopis: hydrops, hydropis: Europs, Europis.

X, Penultimam genitivi producit, pax, pacis.

Exc. 1. Gis, vocalem precedentem corripit, grex, gregis. At lex, legis: rex regis, pen. longâ.

Exc. 2. Ex icis, penult. corripit, vt cortex, corticis: at vibex, vibicis, penult. producit.

Corripe abax, similax, atrax, cũ dropace cãdax,
Fax et athax pharnaxq́, panaxq́, storaxq́, colaxq́,
Pix et onyx, illix, histrix, cum mastige, varix,
Coxendix, & Erix, fornixq́, calixq́, cilixq́.
Dic filicem, salicẽ, laricẽ, natricemq́, nivemq́,
Cappadocẽ, celocẽ, cum præcoce: jungitur istis,
Dux, trux, nux, crux, atq́ velux, Belryx variatur.

INSTITUTIONES GRAMMATICAE,

In tres partes distributæ.

QUARUM

1. De ETYMOLOGIA,
2. SYNTAXI,
3. ORTHOGRAPHIA & PROSODIA.

QUIBUS SUCCEDIT

Partis quartæ Supplementum.

Editio secunda.

ABREDONIÆ,
Excudebat Edwardus Rabanus, 1633.

CUM PRIVILEGIO.

CLARISS. DNIS.
Mœcenatibus meis omni
obſervantiâ cultuq; digniſſimis,
Dominis Commiſsionariis
Burgorum Regni Scoriæ.

EN, Patres Patriæ clariſsima lumina, noſtri
Vltima ſoliciti meta laboris adeſt.
Legimus hoc æquor vobis auctoribus; Euros
Hinc fugit & littus feſſa carina petit.
Sæpè vada & ſyrtes piguit tentaſſe: ſed ægrum
Publica ſpes veſtræ ſæpè levavit opis.
Perfruar hâc! ſic vos decoret bona Copia cornu
Divite & Aſtræâ Pax comitante beet.

D. W.

ORNATISSIMO

ET LAVDATISSIMO CONSULI,

PAVLO MENEZIO,

A KINMUNDIE,

NEC NON

PRÆTORIBUS LECTISSIMIS,

Cæteriſq; Reip. Abredonenſis Moderatoribus S. P. D.

PATRES PLURIMÙM MIRI COLENDI,

DVO ſunt quæ, ut plurimùm, homines ſibi invicem devinciunt, *Patria* & *Tempus*. Illud ſuadet Vlyſſis Ithacæ: hoc amicitiæ perſuadent; ſi, velut vina generoſa, vetuſtatem ferant. Vtroque vinculo adſtrictum me vobis eſſe res dictat. ABREDONIA patria mihi ſedes eſt, nunquam pœnitenda; cum ſuo quodam Genio felicium ingeniorũ fœcundiſſima Parens & fuerit. Quæ non modo ad bonarũ literarũ ſtudia & ad Reip. adminiſtrationẽ educta & educata eſt quis neſcit? Plura & ſecula & exempla ſub oculos ponere haud difficile ſit. Vno, eoque memorabili, contentus Te, AMPLISSIME CONSUL, me converſo. Cui non

lara Consulatûs monumenta extant, vt non modò *Statuæ, Templa, Prætoria* laudibus tuis personent, sed & *ipsa Compita* gratias tibi mediusfidius agere gestiant. Vel invidiæ teste commentitiæ laudis nihil hic cuiquam affingo. Ad *Temporis* diuturnitatem transeo. Tricesimus, Dei beneficio, annus jam agitur, cum formandis & fingendis apud Vos ingeniis operam navo. Tot annorum decursus hoc exigit, vt rude (emeritus quippe miles) jam doner. Militiam tamen hanc ne adhuc quidem defugio, quòd proximè & secundũ Deum benignitas vestra post exhaustas, quà hinc quà inde, molestias innumeras, vires tamen mihi subin de redintegret. Benignitatem hanc, imo, vt benigniùs loquar, Beneficentiam cum aliàs tum in promovendo hoc opere vel maximè expertus sum. Quæ cum ita se habeant, vobis (Ornatissimi Patres) institutiones has nostras exhibeo: vt, si lubet, vestris auspiciis in lucem prodeant. Vtinam laboris hujus nostri qualis qualis fructus voti vestri mensuræ respõdeat. Plura addere statueram, verùm modestia, non mea modò, sed & vestra hic me cohibet. Valete, Patres Spectatissimi, vestrumq; me & vestratem ita fovete, vt ætatis meæ jam ingravescentis residuum in vestri amoris stabilitate & fiducia placidè conquiescat. Dat. Abredoniæ, Anno partæ salutis MDCXXXIII. Kal. Maiis.

Vestræ Authoritati Cliens addictissimus,

David Wedderburnus.

D. ARTHURI IOHNSTONI, *M. D. SVFFRAGIVM.*

Arte Vederburni *nunc* Deſpauterius *ingens*
Se melior multò eſt, dimidioq; minor.
Dimidium toto plus eſt, plus inde juventæ
Fœnoris, & citiùs meßis amata venit.
Annus Olympiadẽ, menſiſq; breviſſimus annũ,
Vna dies menſem vincit, & hora diem.
Hæc nova ſi poſſet redivivus ſcripta tueri
Hippocrates, artem diceret eſſe brevem.

Fratri chariſsimo,

D. W. Scholæ Abredonenſis

Moderatori.

GRAMMATICAS Inſtitutiones tuas, mi Frater, accepi. Non te mortalium ingenium, non ſeculi vitium fugit. Placent quæ à teneris imbibimus, & quæ noſtra. Meliora, nec interdum viſa nedum lecta, ut ſine judicio, ita non ſine nauſeâ & ſupercilio rejiciuntur. Cum tamen nulli dubium, quin temporum decurſu ingeniorum luxuries & odium, ut in artium cæterarum, ſic in Grammatices methodum plurima invexerit inutilia pariter & noxia, quæ primigenium nitorem obſcurent. Nec minùs certum, commodam inprimis Grammaticæ (ut de eâ loquamur) explicationem eam demum eſſe, quæ tenellam ætatem neq; importunâ difficultate deterreat, nec prolixitate nequicquam detineat, nec technologematum portentis ſeu operoſo Definitionum ac Partitionum artificio præpeditam obſtupefaciat. Quid enim hoc aliud, quàm artis hujus ingenuam alioqui ſuavitatem corrumpere? Ea demum laudabilis educatio, quæ tempeſtiva & quàm breviſſimo temporis compendio ad Praxin

xi
re
wi
da
sol
ris
en
tu
at
da
pr
gi
ri
an

xin, velut ultimum scopum, ad bonos authores, ad res & solida studia sublatis ejusmodi teretismatis transmittit. Proindeq; Græcam olim juventam, cui lingua dum taxat patria perdiscenda, felicibus fatis usam, omnes solidè docti passim agnoscunt. Quo nomine (mi charissime amice, cui in arte hâc recensendâ, Scriptoribus enarrandis singularem dexteritatem Genius indulsit, diuturnus usus firmavit) tuam Grammaticæ emendationem atq; instaurationem si forsan fatali impetu livor arrodat, at quo par est animo Posteritas ævis labentibus prudenter excipiet, justissimum Ordinum Regni suffragium, Academiarum, Scholarum, Virium consensum meritissimum, ne dubita, pronunciabit. Tu interea securus animi de literis bene merere perge. Vale in Domino.

Tui amantissimus frater,
ALEXANDER LUNANUS,
Presbyter.

AD LECTOREM.

HABES (Benigne Lector) alteram Institutionum nostrarum editionem. In quâ adornandâ hoc nobis consilium, Iuventuti prodesse, omnibus, quâ fieri possit, placere. Hoc si assequar, operæ pretium feciſſe mihi videar: ſin quem, quàm nolit non eſſe Cynicus, experiar, ſerrâ nõ pugno. Vt abſentem ladit qui cum ebrio litigat; ita ſe, qui cum Zoilo. Quippe hoc non agere eſſet, ſed ſatagere. Ac proinde in prolixã Technologiam non excurro. Etenim cui bono? Præſertim ſi facem meridie accendas. Doctrinæ methodum paſſim ſequutus facili brevitati viam ſtravi. Eam ſi mecum emetiantur Filii artũ, bene eſt. Voveo quidem, & hoc ſine (Lector candide) noſtra hæc ama aut æſtima: nec noſtra modo; ſed & eorum, qui ſymbolas ſuas haud gravatè (quæ fuit Doctiſſimorũ Virorum humanitas) in medium contulere. Vale Lector & vetus illud ſubinde recole

Nullum ſine venia placuit ingenium.

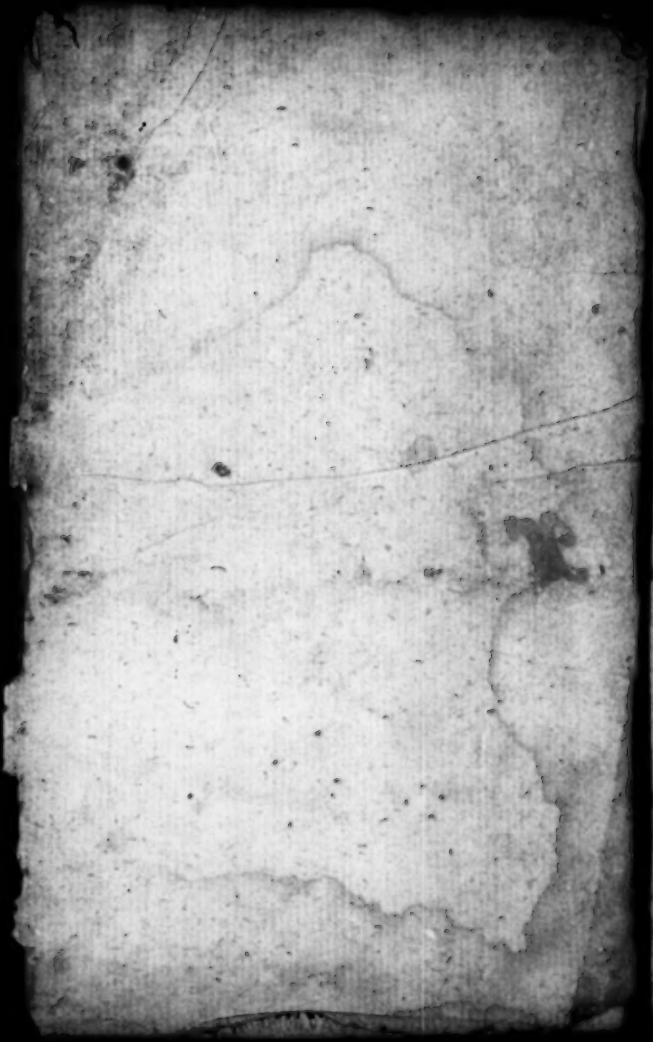

ETYMOLOGIÆ

LIBER PRIMVS.

PArtes Orationis sunt octo, Nomen, Pronomen, Verbum, Participium: Adverbium, Præpositio, Interjectio, Conjunctio. De his partibus earumque proprietatibus ea deinceps docebimus quæ in Rudimentis ob difficultatem prætermissa sunt. Atque hoc semel monuisse sufficiat.

Dictio est declinabilis (puta, Nomen, Pronomen, Verbum, Participium) aut indeclinabilis, nempe, Adverbium, Præpositio, Interjectio, Conjunctio.

Dictionum declinabilium communes proprietates sunt numerus & persona.

Dictio declinabilis est vel casualis, quæ flectitur per casus, puta, Nomen, Pronomen, & Participium: aut modalis, quæ flectitur per Modos, Tempora, & Personas, nempe, Verbum.

Nomen, Pronomen, & Participium, definitione distinguere curiosum magis fuerit quàm utile. Quia Pronomen & Participium magnam habent cum nomine cognationem. Quin & usus facile hæ partes dirimit. In hoc autem omnes conveniunt, quod voces sint per Genera, Casus, & Numeros. Itaque ita quomodocunque definisse sufficiat.

Nomen est dictio flexa per Casus quæ significat

mo aut rem ipsam, ut *Petrus, equus, lapis*: aut rei accidens, ut *albedo, albus, magnus, primus*.

Pronomen est pars orationis flexa per casus, quæ pro nomine posita definitam significat personam.

Participium est vox flexa per casus, quæ proprietatum suarum partem capit à nomine, videlicet, Genera, Casus, & Declinationem; partem à verbo, viz. Tempora & Significationes: partem ab utroque, vlz, Numerum & Personam.

Proprietates nominis sunt, Persona, Numerus, Casus, Genus, Declinatio, Comparatio; item Species & Figura, proprietates maximè communes, de quibus Lib. 7.

De Persona, Numero, & Casu, satis dictum est in Rudimentis. De reliquis deinceps, ac primo de Genere hoc libro per 4 capita. Quorum primum regulas explicat generales nominum substantivorum, quæ genus habent à significatione. Secundum, regulas eorundem speciales, quæ genus sumunt à terminatione aut authoritate. Tertium, Observationes quasdam. Quartum, Doctrinam de adjectivis complectitur.

Cap. I. De generibus nominum Substantivorum Regulæ generales.

Regula I. Principalis.

Masculini Generis ea sunt quæ marem significant. Huc spectant 1. Quæ marem denotant in hominibus & brutis; sive propria sint, sive appellativa: ut, *Hercules, Pater. Pyrois*, unus ex equis, Solis, *nauta, aries, Vervex, a Boare*. 2. Nomina Deorum & Angelorum, ut, *Iupiter, Mars, Gabriel*. 3. Ventorum (quia Ethnici hos appellabant Deos) ut, *Boreas, vel Aquilo, the North-wind*: *Notus, vel Auster, the South wind*.

Obs.

Obs. Nomina Deorum, Angelorum, & Ventorum, ideo huc spectant, quia olim pingebantur specie virili. Reg.

Omne viro soli quod convenit, esto virile.
Omne viri specie pictum, vir dicitur esse.

Pingebantur olim & fluvii specie virili ac proinde masculini sunt generis, ut, *Tybris, Thamesis.* Reg.

Masculeum fluvii nomen decet vsq; reponi.

Reg. II.

FOEminini generis sunt quę fœminam significant. Huc spectant 1. Quę fœminam denotant in hominibus & brutis; sive propria sint, sive appellativa: ut, *Dido, mater. Podarge*, nomē equę, *obstetrix.* 2. Nomina Dearum, Musarum, Parcarum, Nympharum: ut, *Iuno, Calliope, Lachesis, Echo.* Quia olim pingebantur specie muliebri. Reg.

Esto fœmineum recipit quod fœmina solum.
Fœmina dicatur facie picta muliebri.

Huc spectant & nomina insularum, regionum, urbium, ut, *Britannia, Gallia, Lutetia*: quia his poetæ Numen quoddam fœmininum tribuebant. Eòdem & ob eandem rationem spectant arborum nomina, ut, *pyrus, a peare tree; malus, an apple tree.* Reg.

Insula & vrbs, arbor, regio muliebria sunto.

Reg. III.

COmmunis generis sub articulis *hic & hęc* sunt ea nomina quę significant matrem & fœminam sub una terminatione: ut, *hic & hæc vicinus, a neighbour; hic & hæc parens, the Father, or Mother.* R.

Quicquid utrique datur, cōmune locatur, ut exul.

Obs. Sunt & alia substantiva, masculi & fœminini

venientia sub diversis terminationibus, ut, *hic caupo, hæc caupona, a taverner.* hic *levita vel levites, hæc levitis, a levite.* Vbi terminatio competens mari masculini generis, competens vero fœminæ, fœminini est. Reg.

Esto genus varium, varius si terminus id vult.

Excipiuntur ab hac regula, nomina avium, ferarum, & piscium; in quibus sexus difficulter discernitur: hęc enim quoties sub una terminatione marem & fœminam significant, genus sumunt à terminatione, ut, *hic Psittacus, hæc Vulpes, hæc Balæna.* Qui sexum discernere volunt, dicunt, *cygnus mas, cygnus fœmina.*

Quatuor exceptiones à dictis regulis.

1. Omne Nomen in um, & Græcum secundæ Declinationis in on vel um, est Neutri Generis (nisi sit viri aut fœminę proprium) ut, *Ingenium, Scortum, Cruftumium,* nomen Fluvii. *Lugdunum,* nomen oppidi, *Malum, an apple. Ilion,* arx Trojana: at hic *Pagnium,* nomen viri: hęc *Glycerium,* nomen fœminę.

2. Nomina in [i] tantum pluralis numeri masculina sunt: ut, *hi liberi, hi Parisii.*

3. Omnia pluralia in [a] sunt Neutri Generis: ut, *hæc Artavata, hæc Ilia.*

Et hę tres exceptiones ratione significationis, pro regulis habeantur ratione terminationis. Versvs.

Vm neutrum ponet: hominum si propria tollas.
Haud terna, on, neutrũ est. Pluralia in i maribus
A plurale genus neutrũ sibi poscit ubiq;. [do.

4. Collectiva genus sumunt à terminatione: ut, *hæc Grex, Cohors, Legio, Turba, &c. hic Populus, cætus.* Collectivum est quod in singulari numero significat multitudinem.

Reg.

Reg. IV.

NEutri Generis sunt etiam Substantiva indeclinabilia (nisi sint propria Barbara) ut, *Ador*, *Veru*, *Sinapi*, *Cim*, *nepet*, sic *nigrum theta* (de quibus Lib. 3.) & pene indeclinabilia, qualia sunt Gręca quędam: ut, *Hippomanes*, *Cacoëthes*, *Epos*, *Melos*, *Chaos*: sic *Virus*, *poyson*: item, *Argos*, oppidi nomen. Huc spectant Verba & Adverbia pro nominibus sumpta. Persivs; *Scire tuum nihil est, nisi te scire hoc sciat alter*. *Scire tuum*, id est, Scientia tua. Idem; *Iam cras hesternum consumpsimus, ecce aliud cras*; id est, alium crastinum diem. Item, Voces materialiter sumptæ. *Homo* in [o] terminatum est masculini generis.

Obs. Vocis forma est ejus significatio: materia verò literæ & syllabæ: Cum ergo neglectâ formâ seu significatione, spectatur solummodo materia, id est, literæ aut syllabæ, tum vox materialiter sumi dicitur. Reg.

Sit generis neutri omne indeclinabile fixum.

Cap. II. Regulæ speciales, primæ Declinationis.

R. 1. PRimæ Declinationis desinentia in [a] & [e] fœminina sunt: ut, *Cista*, *a Kist*; *Synanche*, *the squinance*. De *Hadria*, & dubiis, Capite tertio.

R. 2. Desinentia vero in as & in es, masculina sunt: ut, *tiaras*, *a myter*; *cometes*, *a comet*; *planetes*, *a planet*: vel *cometa*, *planeta*, sub eodem articulo. Reg.

Hæc dat a: fœmineum primæ tibi nomē in e sit.
As aut es poscunt sibi nomina mascula prima.

Regulæ ſpeciales ſecundæ Declinationis.

R. 1. NOmina ſecundæ deſinentia in er aut us, maſculina ſunt: ut, *culter*, a *knyfe*: *nævus*, a *ſpot in the bodie*.

Excipt. Fœminina ſunt *vannus*, a *riddle*: *humus*, *the ground*: *colus*, a *diſtaffe*: *alvus*, *the belllie*. Reg.

Maſcula ſunt culter nævuſq; & talia cuncta.
Quattuor exceptis vănus, colus ac humº, alvº.

Obs. Græcorũ deſinentium in os, quæ Latini vertunt in us, pleraque maſculina ſunt, ut *Dialogos*, vel *us*: *gyrus*, vel *us*, a *compaſſe*: alia fœminina, ut *periodos*, vel *us*, a *poynt*: ſic *methodus*, a *method*: *Synodus*, an *aſſemblie*.

Reg. ſpeciales tertiæ decl.

R. 1. TErtiæ Declinationis deſinentia in a & e, neutra ſunt: ut, *Diadema*, a *King his Crowne*: *Cubile*, a *Bed*. Reg:

Sit neutrum per a vel per e quicquid tertia fle-

R. 2. Deſinentia in o maſculina ſunt, ut *ſermo*. (*Exit.*

Hinc excipiuntur fœminina eaque varia. 1°. In io deſinentia verbalia, id eſt, nomina à verbis derivata: ut, *Oratio*, a *ſpeech*: *oblivio*, *forgetfulneſſe*: & his ſimilia, ut *Ditio*, a *Commandement*: *Portio*, a *portion*. *Talio*, *alyke for alyke*. 2°. *Caro*, *fleſh*. 3°. Hyperdiſſyllaba in do & go deſinentia, ut *formido*, *feare*: *ſartago*, a *frying pan*: at hæc *grando*, *hayle*, quanquam diſſyllabum: hic *harpago*, *ónis*, a *cleick*, quanquam hyperdiſſyllabum. R. *Omaribus detur Verbale, io, cum carovult hac. Fœminea addes, niſi ſint diſſyllaba, do, go.*

Attamen

Attamẽ hæc grãdo, velut hic harpago, requirit.

R, 3. Desinentia in c, l, t, neutra sunt, ut *lac*, *milke*: *animal*, *a living creature*: *caput*, *the head*.

Exc. Masculina sunt, *Sol*, *the sunne*: *Mugil*, piscis quidam. *Sal*, *salt*, quod aliquando neutrũ est, sed raro. R.

Sit tibi c neutrum sic l, t: mascula sunto
Hæc tria sol, mugil piscis, ceu sal quod & hoc vult.

R, 4. Desinentia per an, in, on, masculina sunt: ut, *Titan*, id est, Sol: *Delphin*, *the dolphin fish*: *Canon*, id est, regula: at hæc *sindon*, *small or fine Linnen*: hæc *icon*, id est, *imago*. REG.

Hic an, in, on dant: sindon muliebris & icon.

R. 5. Desinentia per en, neutra sunt: ut *fulmen*, *a Thunder*.

Exc. Masculina sunt, *pecten*, *a combe*: *lichen*, *a sort of ring-worme*: *ren*, sive *rien*, *the neir*: *attagen*, *a quayle*: *splen & lien*, *the melt*. REG.

En neutrum pono. Mas est cum pectine lichen,
Et ren sive rien, atagen, splen junge lienem.

R. 6. Desinentia in ar, neutra sunt, ut *calcar*, *a spur*: at hæc *lucar*, pro ave, *a laverocke*. Hæc *baccar*, pro herba, quæ vulgo chirotheca dominæ dicitur.

OBS, *Lucar* cum significat pecuniam, quæ ludis vel histrionibus impenditur, item *bacchar*, vas vinarium, neutra sunt. REG.

Ar petit hoc, sed lucar avis, cũ baccare vult hæc.

R, 7. Masculina sunt desinentia in er, ut *passer*, *a sparrow*.

Exc. Neutra sunt, 1. desinentia in er, quæ significant fructum terræ, ut *papaver*, *the chesbow*: *piper*, *pe-*

per: at hic cucumer, the cucumber. 2. Ver, the spring time, uber, the uwer: spinter, a broach: iter, a journey: verber, a whip: tuber, a lumpe: cadaver, a carion. Reg.

Er petit hic. Terræ hoc fœtus, cucumer nisi: sic Vber, spinter, iter, verber, tuber q; cadaver. (ver

R. 8. Definentia in or, masculina sunt, ut rumor, a report: at hæc arbor, vel arbos, a tree: hoc cor, the heart: marmor, the marble: æquor, a playne field. R.

His dat or. Hæc arbor: cor neutrum, vt marmor [& æquor.

R. 9. Definentia in ur, neutra sunt, ut guttur, the throat: at hic furfur, clats: vultur, a raven: turtur, the Turtle Doue. Reg.

Hoc dat ur. hic furfur capiet cũ vulture, turtur.

R. 10. Definentia in as, fœminina sunt, ut pietas, Godlynesse.

Exc. Hoc vas, vasis, a vessell: hic as, assis, a pound: hic Adamas, an Adamant: sic elephas, an elephant: agragas, pro monte vel oppido. Reg.

As petit hæc. neutrũ est vas, vasis: masculæ sunt As, assis formãs, adamas, elephas q; agragas q. (to

R. 11. Definentia in es, fœminina sunt, ut sedes, a seat.

Except. 1. Masculina Latina, tudes, an hammer: poples, the hogh: ames, a hunter his staffe: pes, the foot: paries, a wall: merges, a single of corne: palmes, a wyne branch: limes, a march: stipes, a stalke: fomes, nourishment: trames, a way: termes, an impe of a Tree: gurges, a Well: cespes, a truffe. 2. Græca, ut lebes, a Kettle: Tapes, Tapestrie. Reg.

Esſit fœmineum. tudes hic vult, poples & ames,
Pes, paries, merges, palmes, cum limite ſtipes,
Et fomes, trames, termes, cum gurgite ceſpes:
Maſculei eſt generis græcũ tibi quicquid in es

R. 12. Deſinentia in is, fœminina ſunt, ut *vallis, a valley.*

Exc. Maſculina: *Piſcis, a fiſh*: *axis, an axtree*: *glis, a ratton*: *callis, a playn gate*: *vermis, a worme*: *ſotularis, a ſhooe*: *acinacis, a culmiſh*: *orbis, a trenchour*: *cenchris,* quidam ſerpens: *Vectis, a ſlot*: *poſtis, a poſt*: *ſanguis, blood*: *faſcis, a packald*: *fuſtis, a batton*: *menſis, a month*: *collis, an hill*: *caulis, cole-wort*: *follis, a bellies*: *caſſis, a net*: pro galea fœminini generis eſt: *Torris, a burnt tree*: *pollis, flower*: *enſis, a ſword*: *delphis, a dolphin*: *vomis, the ſocke of a plough*: *Panis, bread*: *funis, a cord*: *lapis, a ſtone*: *unguis, the nayle*: *aqualis, a water tub*: *Aprilis,* nomen menſis. REG.

Is dabo fœmineis: ſunt maſcula piſcis & axis,
Glis, callis, vermis, ſotularis, acinacis, orbis,
Et cenchris, vectis, poſtis cum ſanguine, faſcis,
Et fuſtis, menſis, collis, caulis quoque, follis,
Et caſſis, torris, quibus addes pollis & enſis,
Sic delphis, cucumis, vomis, ceu panis, & omne
In nis finitum, lapis, unguis, æqualis, aprilis.

R. 13. Deſinentia in os, maſculina ſunt, ut *lepos, merrimentum.*

Exc. 1. Fœminina, *cos, a whet-ſtone*: *dos, a tocher good*: *arbos, a tree.* 2. Neutra: *os, oris, the mouth*: *os, oſſis, a bone.* Reg.

Os marib⁹ detur: cos, dos dabit hæc, ut & arbos.
Hoc os, oris habet: sic os cum postulat oßis.

R. 14. Desinentia in us, neutra sunt, ut *hulcus*, *a byle*. Reg.

Nomen in us ternæ neutrũ dicatur, ut hulcus.

Exc. 1. Fœminina hæc *pecus*, *udis*, *a bruit beast*: *subscus*, *a wedge*: *palus*, *a poole*: *salus*, *safetie*: *senectus*, *old age*: *juventus*, *youth*: *servitus*, *slaverie*: *virtus*, *vertue*: *incus*, *a smith his studie*. 2. Masculina, *Lepus*, *an hare*: *mus*, *a mous*: *chytrapus*, *a footed pot*: *tripus*, *a three footed seat*: composita à *pus*. VERSVS.

Dat pecus hæc pecudis, subscusq́, palusq́, salusq́,
Quæq́ senex, juvenis, cũ servio nomina donãt,
Et virtus, incus. Sed mascula sunt lepus & mus,
Et quæ pus donat, veluti chytrapus, volo jungi.

R. 15. Hoc *æs*, *æris*, *brasse*: fœminina sunt *laus*, *prayse*: *fraus*, *deceit*: & desinentia in s, præcedente consonante, ut *trabs*, *a balke*: *puls*, *pottage*: *hyems*, *Winter*: *mens*, *the mynd*: *stips*, *an halfe pennie*: *ars*, *an Arte*.

Exc. Hæc verò masculina sunt: hic *pons*, *a bridge*: *mons*, *an hill*: *chalybs*, *steele*: *dens*, *a tooth*: *fons*, *a fountayne*: *seps*, *a serpent*: *hydrops*, *the hydropisie*: *seps* pro sepimento, *an hedge*, fœmininum est. REG.

Hoc æs: laus, fraus hæc; velut s cui consona jun-
[cta est.
Hic pons, mõsq́, chalybs, dẽs, fons, seps poscit &
[hydrops.

R. 16. Fœminina sunt desinẽtia in x, ut *filix*, *a fairn*: *pax*, *peace*: *radix*, *a root*.

Exc. 1. Polysyllaba in ax & ex, quæ masculina sunt, *anthorax*, *a breast plate*: *frutex*, *a shrub*: at hæc *fornax*,

a furnise: *similax*, *a kinde of wood-binde*: *carex*, *the wilde sog*: *halex*, *an hairing*: *vibex*, *the marke of a streake*: *forfex*, *a payre of shears*: *supellex*, *houshold stuffe*. Reg.

Hæc petit x: polysyllaba in ax & in ex marib⁹ do.
Dic tamẽ hæc fornax, similax, carix, velut ha-
Addatur vibex cũ forfex atq; supellex. [*lex.*

2. Excipiuntur etiam hæc masculina: *fornix*, *a pend, or vout*: *Phœnix*, avis unica: *malliix*, *igis*, *a whip*: *verix*, *a bolden vayne*: *bombyx*, *a silke worme*: *spadix*, *Scarlet*: *orix*, animal ex caprarum genere: *calyx*, *an vnfyred floore*: *calix*, *a cup*: *grex*, *a flocke*: *Eryx*, mons Siciliæ: *sandyx*, genus coloris: *volvox*, *a kind of worme*. Sic composita ab uncia, ut *quincunx*, *fiue ounces*. Versvs.

Masculasunt fornix, Phœnix, cũ mastige, va-
Et bõbyx, spadix & orix, calyx q; calix q;. [*rix,*
Grex & Eryx, sãdyx, volvox, quodque uncia
[*præbet.*

Obs. Non solum partes assis quæ desinunt in, x, masculini sunt generis; sed & eæ quæ desinunt in, ns, ut *triens*, id est, tertia pars assis: quin & composita ex asse, ut *semis*, *tressis*, *decussis*. Partes autem assis sunt hæ, *Vncia*, *sextans*, *quadrans*, *triens*, *quincunx*, *semis*, *septunx*, *bes*, *dodrans*, *dextans*, *deunx*. As autem constat 12 unciis.

Reg. specialis quartæ Decl.

NOmina quartę in us, masculina sunt, ut *fructus*, *fruis*.

Exc. Hæc fœminina sunt: *Domus*, *an house*: *porticus*, *a galleric*: *idus*, *a certayne day of the month*: *manus*, *the hand*: *acus*, *a needle*: *tribus*, *a tribe*. Reg.

Vs mas cùm quartæ est. domꝰ hæc, ceu porticꝰ,
Fœmineis ẽ istis manꝰ, acꝰ acꝰ & tribꝰ adde. [*ficꝰ*

Reg. ſpecialis quintæ Decl.

NOmina quintæ in es deſinunt & fœminina ſunt, ut *facies, the face: ſpecies, the lykneſſe of a thing*: at hic aut hæc *dies, the day*: hic *meridies, mid-day*. REG:

Fœminei generis ſint omnia nomina quintæ.
Hic quandoq; dies: ſemper dabit hic tibi proles.

CAP. III. Obſervationes quædam de nominibus ſubſtantivis.

OBS. 1. NOmina quædam genus ſumunt à terminatione aut ſaltem authoritate contra regulas generales, ut hæc *Styx, Lethe*, fluvii infernales: Hic *Agragas, Creto, Narbo*. Hoc *Zeugma, Reate, Tybur, Præneſte*: hic aut hoc *Auxur*, nom. oppid. hic *Sulmo*, hoc *Cerat, atis*, loci nomẽ. Hic aut hæc *Leſbos*, nomẽ inſulæ: ſic *Abdes*, opp. nom. Item arborũ nomina. Hic *ſpinus, oleaſter*: Hoc *Thus, acer, robur, ſiler*: Hic aut hoc *ſuber*.

OBS. 2. Sic *Proles, ſoboles, bellua, beſtia*, fœminina ſunt: *Animal* neutrum quamvis ſignificant utrumque ſexum.

OB. 3. Quædam contra ſumunt genus à ſignificatione, cum à terminatione ſumere id debeant juxta exceptionem à tertia generali regula, ut *Talpa, pantherà, dama, grex*, tam maſculini, quàm fœminini generis.

OB. 4. Permulta dubii ſunt generis, quæ pro eadem re in vario genere occurrunt. Dixi pro eadem re, quia *Hadria*, & ſimilia non ſunt dubii generis. Nam *Hadria* pro ſinu maris, maſculinum eſt; pro urbe, fœmininum. Dubia in hunc locum conſultò rejecimus, quòd in his ſufficiat tironibus regulam ſequi, donec frequenti auctorum lectione generis varietatem obſervaverint.

Dubia ſecundæ ac nonnulla quartæ.

Carbaſus hic, aut hæc tibi dat groſſus, atomus ſ.

Lecythꝰ atq; pharꝰ, paradiſus, pampinꝰ, arquus,
Intybus & ficus, ceu barbitus atque phaſelus.
Sic ſpecꝰ atq; penꝰ: Neutra hæc, cùm tertia flectit
Hic aut hæc libanus, pinus, rubꝰ atq; cupreſſus.
Hic aut hoc vulgus, pelagus conforme ſit illi.

Tertiæ, o, er, is.

Hic aut hæc margo dices, ſic cardo, cupido.
Sic linter, finis, clunis, cum corbe, canalis,
Anguis & halcyonis, torquis, pulvis, cinis, amnis.

S, præcedente conſonante. (*pens,*
Hic aut hæc forceps & adeps, frõs cũ ſcrobe, ſer-
Atq; rudẽs & ſtirps dum truncum ſignificabit.

X. id eſt, *Sardonyx.*

Hic aut hæc cortex & onyx cũ prole, ſilex, lynx,
Imbrex, calx, ramex, pumex, obicem volo jungi,
Atq; culex, natrix: ſunt qui limax quoq; jungũt.

Oꝛ. 5. Apud poëtas quædam ſunt dubii generis nomina (hæc propria ſeu minus cõmunia vulgò dicuntur) idcircò quod alterum genus habeant a ſe, alterum a nomine communi, quod poëtæ reſpiciunt. Maſculinum a nomine communi (Mons) mutuatur (Ossa) Ovid. *Vtque dedit ſaltus è ſummo Theſſalus Oſſa:* at ex ſe fœmininum eſt. Sic *Othrys, Lucretilis*, nomina montium. Sequentia ex ſe maſculina ſunt; fœmininum autem mutuantur a nomine communi. *Bubo*, a nomine (*Avis*) Virg. *Solaſq; culminibus ferali carmine bubo viſa queri. Albula*, fluvii nomen, a nomine (*aqua*) Ovid. *Tanto eſt Albula pota deo. Eunuchus*, a nomine (*fabula*) Terent. *Quem tranſtulit in Eunuchum ſuam. Centaurus*, a nomine (*navis*) Virg. *Centauro invehitur magna.* R. *Communis proprio quandoq; genus lego junctis.*

CAP. IV. De Adjectivis.

ADjectivorum declinabilium genus & varietas ex Rudimentis patent. Quædam autem indeclinabilia sunt ut hic & hæc & hoc *frugi*. REG.

Flectitur articulos vox Adjectiva per omnes.

OB. Adjectiva interdum naturam suam amittunt; id est, ex Adjectivis fiunt Substantiva, idque duobus modis: primò, cum subauditur Substantivum; & tum quidem ejusdem est Generis cujus Substantivum subauditum; ut *Molaris*, masculinum est; quia subauditur lapis, vel dens. Sic *natalis*, scilicet dies; *aprilis*, sciz. mensis, *sonipes*, sciz. equus; *torrens*, sciz. amnis; *orions*, *occidens*, sciz. sol: at hæc *continens*, sciz. terra; hæc *biremis*, *triremis*, sciz. navis: *duri bidentes*, sciz. ligones; *lecta bidentes*, sciz. oves. Secundò, Cum nihil subauditur: actum quidem Adjectivum Substantivatũ erit Neutri Generis. Substantivatur autem Adjectivum in Neutro Genere, tribus modis: 1° Cum exponitur per nomen, *res*. Virg. *Dulce satis humor*; id est, res dulcis. 2° Per nomen, *pars*, ut *antecedens*, *consequens* argumenti; id est, pars antecedens, pars consequens. 3° Per *abstractum*, id est, Substantivum ab Adjectivo derivatum; ut *servantissimus equus*; id est, æquitatis. REG.

Mobile profixo, fixum si subsit, habetur:
Idque genus, fixo quod quadrat, mobile poscit.
Quod si non fixum subsit, neutri generis sit.

LIBER SECVNDVS.

De Declinatione Regulari.

REGVLÆ GENERALES.

1. COmpositum declinatur ut simplex: *pes*, *pedis*: *bipes*, *bipedis*: at *exanguis*, *centimanus*, & alia ex Substantivis

stantivis facta adjectiva, a substantivorum lege recedunt.

2. In compositis rectus casus declinatur, non obliquus. Rectus est nominativus, reliqui obliqui, si nominativo dissimiles.

Sic *respublica, reipublicæ, the common wealth: plebiscitum, plebisciti, plebiscito: Tribunus plebis: Tribuni plebis: tribuno plebi.* Sic *hujusmodi, cujusmodi*, adject. indecl. at *alteruter, alterutrius, tri*, &c. De casuum, vel in singulari vel in plurali, similitudine vide Rudimenta.

Annotationes ad primam Declinationem.

1. PRimæ declinationis nomina quædam olim genitivum habebant in (*ai*) ex quibus hodie reliquum est, *familia, familiæ, a familie*: hinc *pater familias*.

2. In dat. plurali (*abus*) pro (*is*) habent. *Filia, nata, a daughter*: **mula**, *a shee Mule*: *liberta, a free woman servant*: *Equa, a Meire*: *Dea, a Goddesse*: filiabus mulabus, &c. Vt differant a masculinis *filius, filij: mulus, mulis*, &c.

Græca primæ in *a, as, es, e*; & hæbræa in *am*.

AD hanc declinationem præter latina in (*a*) spectant græca quadruplicia: in a, ut *Ossa*: in as, ut *Æneas*: in es, ut *Anchises*: in e, ut *Circe*: quæ in singulari sic declinantur; *Ossa*, accusativo *Ossam*: & apud Poetas *Ossan*.

Æneas: acc. *Æneam*; & Poetice *Æneen*: voc. *Æneas*: in cæteris ut *litera*.

Anchises, Anchisa, Anchisæ, Anchisen, Anchise, Anchise.

Penelope, Penelopes, Penelopæ, Penelopen, Penelope, Penelope.

Immo hæc eadem declinantur per (*æ*) *Anchisæ*, vel *Anchisa*: *Helene*, vel *Helena*.

Adam, Adæ: *Abraham, Abrahæ*, in genit. & dat. sed potius *Adamus, mi*: *Abrahamus, Abrahami*.

Annotat